

Cena človeškega življenja

Če dobro premislimo in preletimo nekatera dejstva iz človeške zgodovine našega planeta, potem se soočimo z dvojnimi dejstvi: napredovanje človeškega uma nas žene k vedno boljše-
 mu, k obvladovanju vsega, kar nas obdaja in h ganljivo skrbnemu ohranjanju vrste; hkrati pa lahko ugotovljamo tudi, da ob vse večji skrbi za razvoj človeštva cena človeškemu življenju še vedno neusmiljeno pada.

Ko so se naši predniki pobijali med seboj še s sredstvi, odvisnimi od telesne moči, so bile smrti sicer krute, a je izguba človeškega življenja izzvala objokovanje in dolgotrajno žalost. Z razvojem pa se je kot rakav prisad razvijala tudi množica mučilnih sistemov, orožij, skratka, načinov za pobijanje ljudi. Domišljija pri tem nima meja. In vse to navsezadnje vsi prav dobro vemo. Registriramo vsak dan ter govorimo, da s takšnimi stvarmi nimamo ničesar skupnega. Tako pravim jaz, tako praviš ti, oni tam v Argentini, ZDA pa tisti v Nemčiji in v Sovjetski zvezi. In vendar nismo vsi enako nedolžni, vsi enako miroljubni in krivde ni mogoče enakomerno razdeliti po tem našem planetu.

Kdo so napolnili skrite argentinske skupne grobove s trupli nedolžnih ljudi? Kdo so bili pa nacistični veljaki, ki so v imenu višjih ciljev iz taboriščnih trupel pulili zlate zobe in s prstov prstane? Kdo je polnil zmrznjene sibirskie jame s človeškim polnilom? Vse to so bili ljudje z obrazi in razumom, z družinami in otroki. Vendar s strašno napako, z bolnim vodilom v glavah: pobij, da boš stopil na truplo in se dvignil višje, pobij, da boš vladal, pobij in si pridobi s tem ubogljivost...

Pravijo, da bodo kaznovali argentinske generale, da bodo pozaprli krvoločne predsednike.

Drugi glasovi spet poročajo, da najodgovornejši za izginotja še vedno ostajajo na prostosti... Bosta zmagali zdrava pamet in človečnost? Le upamo lahko. Le upamo in želimo, da se ne bo sedanjemu argentinskemu predsedniku Alfonsinu, ki vodi akcijo, »nenadoma zgodila nesreča«. Kot so se dogajale nesreče naivnim iskalcem resnice v zapletenih vladnih zadevah v mnogih državah, v različnih časih – seveda tudi danes.

Če pa bi se morebiti vendarle domenili in na zemlji uvedli navidežno složnost, če bi vsaj na videz poravnali medsebojne račune in se dogovarjali za mirnejše poti, so tu še vedno nevidni spremljevalci našega delovanja – sateliti. Poslikajo predmete, velike kot škatlica z višine nekaj deset kilometrov, prisluškujejo in beležijo... In zdaj so iznašli tudi takšne, ki nadvse natančno razstreljujejo in uničujejo one prejšnje...

Koliko mladih ljudi, med njimi še otrok, umira v vojnah v imenu boga in vere? In koliko jih poleg tega zaradi posledic neusmiljene politike ter krivično razporejenega svetovnega bogastva preprosto umira v krčih brez hrane?

Naš upor je lahko vsakdanji. Naš upor je lahko tih, pa vendar učinkovit. Lahko na primer učimo svoje otroke, da bodo znali zatirati morebitne kali šovinizma v sebi, da bodo strpno stopali v življenje in soočanje z različnimi mnenji. Lahko jim vcepimo v rast nekaj tistega, kar opozarja pred smrtjo, kar z vsemi zvonci groze zazvoni v naših glavah, če zagledamo v kinu razmesarjeno človeško telo... Skrivanje grdobij pred mladimi ni rešitev. Morajo jih spoznati, toda ne ostajati ravnodušni. Poglavitno je, da ne ostajamo ravnodušni ob dejstvu, da cena človeškega življenja še vedno pada!

B. Ž. J.

Prva plaketa MK ZRVS

Minuli ponedeljek je bila redna letna konferenca KO ZRVS pri KS Medvode. Ob tej priložnosti so najzaslužnejšim članom te organizacije podelili priznanja in značke, KO ZRVS pa je bila izročena prva plaketa MK ZRVS, ki jo je izročil predsednik OK ZRVS Ljubljana Šiška Ciril Miklič.

Predsednik predsedstva KO ZRVS Medvode Pavle Logonder je spregovoril o delovanju ZRVS. Poleg ocene dosedanjega dela KO ZRVS Medvode so navzoči največ pozornosti namenili današnjim svetovnim razmeram, gospodarski stabilizaciji, skrbi pri ustanavljanju aktivov ZRVS v organizacijah združenega dela ter sprejemu mladih v njihove vrste. Na področju idejnopolitičnega izobraževanja v tem letu se bodo predvsem trudili za idejnopolitično izobraževanje, splošno vojaško usposabljanje, varnostno-zaščitno usposabljanje, informiranje, preverjanje znanja in razna tekmovanja. Skrbeli bodo za ustanavljanje aktivov ZRVS v ozdih, za podmladek v organizaciji ter ohranjanje in nadaljevanje izročil in pridobitev NOB.

Jože Čurin

Nov pristop v MDA

Udeleženci mladinskih delovnih akcij so imeli precej pripomb na organizacijo in na sestavo življenja v brigadirskih naseljih. Radi so poudarjali, da je tak način preživel, in da je ravno to vzrok vse manjše udeležbe mladih na akcijah. Letos pa bo, kot pravijo organizatorji, bistveno drugače.

Imeli bomo dvanajst akcij, obeta pa se tudi trinajsta za posodobitev mladinskega doma v Bohinju. Seveda bodo v tej akciji sodelovali brigadirji, usposobljeni za takšna dela. Sicer pa bodo v naši republiki zvezne delovne akcije Istra, Suha krajina, Kozjansko, Slovenske gorice, Posočje in Vipavska dolina. Te bodo trajale po osemindvajset dni, republiške pa bodo teden dni krajše. Sicer pa bodo te delovne akcije v Beli krajini, na Goričkem, v Trebčah, Ljutomeru, Brkinih in na Kobanskem. Brigadirji naj bi na teh akcijah opravili od 550 do 600 tisoč ur v vrednosti 200 milijonov dinarjev. Za to bi porabili 120 milijonov dinarjev.

In kako b do organizatorji pridobili dovolj mladincev za sestavo brigad? Pravijo, da bo življenje v naseljih boljše od sedanjega, prav tako pa bodo več naredili pri propagiranju brigadirskega dela in ga prikazali v bolj privlačni luči. Na samih akcijah bo manj klasičnih predavanj, ki v veliki meri odvrčajo mlade, večja bo odprtost za zamisli mladih in njihovo aktivnost.

Letos bo kar tretjina mladinskih akcij kmetijsko obarvanih. Predvsem se to nanaša na akcije v Vipavski dolini, na Kobanskem in v Suhi krajini. Poleg urejanja cest, napeljave vodovoda in drugega se bodo brigadirji lotevali tudi bolj specialističnih oblik dela, ki so se že »udomačile« med ljudmi. Tako se bodo brigadirji ukvarjali z veterinarstvom, etnologijo in drugim.

V minulih letih su tudi zelo zaživele lokalne delovne akcije in so imele skoraj večji odmev med ljudmi. Na njih so mladinci urejali svoj domači kraj in z malo denarja veliko storili za napredek svojih krajev. To obliko mladinskega prostovoljnega dela bomo razvijali tudi letos in ga še spodbujali.

Čeprav so vse bolj glasni tisti, ki trdijo, da so mladinske delovne akcije preživete ter da niso več privlačne za mlade, vprašljiv pa je tudi njihov ekonomski učinek, pa to ni tako. Mladinske delovne akcije so potrebne in koristne. Prvi pogoj za to pa je dobra priprava akcije. Koristne so tudi za lraje, kjer potekajo, saj jim prinašajo napredek. Prav tako so koristne tudi za mladince, in so jim neke vrste šola za življenje.

Akcije bodo torej tudi letos, mladinske organizacije pa morajo samo pridobiti dovolj svojih članov za sestavo delovnih brigad.

B. K.

V Cerkljah se dobimo

Čeprav je 15. januarja vreme precej ponagajalo organizatorjem petega množičnega smučarskega teka »Gorenjskega odreda« v Cerkljah, ti niso vrgli puške v koruzo. Tek so prestavili, in bo v soboto, 28. januarja, ob pol desetih zjutraj. Vsi, ki še niso vplačali startnine, jo bodo lahko v soboto do osme ure. Organizatorji pričakujejo, da bo prišlo na start več kot tisoč ljubiteljev smučarskega teka, saj jih je bilo prejšnjo nedeljo več kot sedemsto.

Se posebej pa vabimo v Cerklje nekdane borce. Tam bo letos prvič tek na sedem kilometrov, ki nosi ime po našem časopisu. Naj povemo, da to ne bo priložnost samo za športno merjenje moči, ampak se bodo borci srečali tudi zunaj smučin. Gostje bodo namreč krajevne skupnosti Cerklje. Na tovariškem srečanju bo prav gotovo oživel spomin na čase NOB in naše revolucije.

Torej borci smučarji – tekači v nedeljo se dobimo v Cerkljah na teku Gorenjskega odreda v smučini TV-15.

B. K.

Sumljiva bilanca

Kako vprašljiva je letošnja energetska bilanca, ki jo je resda pravočasno podpisal ZIS (tokrat so jo sprejeli po dogovoru z republikami in pokrajinama, in ne v soglasju z njimi, kar pomeni, da ZIS nosi odgovornost za njeno uresničevanje), kažejo tri sporočila tiskovne agencije Tanjug:

V januarju so dobile rafinerije INE v predelavo skupaj 488 tisoč ton nafte namesto pričakovanih 507 tisoč ali, kot ocenjujejo naftarji, potrebnih 640 tisoč ton. To je skrajno podobno lanskemu letu, ko so predelali 5,8 milijona ton nafte ali 1,6 milijona ton manj, kot smo načrtovali z energetske bilanco.

V premogovniku bo letos manjkalo vsaj tri tisoč rudarjev, če naj izkopljejo 10 odstotkov več premoga kot lani, ali 64 milijonov ton.

Reška rafinerija je lansko leto končala z 10 milijardami izgube. Izgube so imeli tudi v letu 1982, ko so jih še pokrile druge delovne organizacije INE.

Vendar ZIS, ki si je prav po nepotrebnem nakopal neposredno odgovornost za uresničitev letošnje energetske bilance, meni, da bo – ob skrajnem varčevanju in racionalni porabi – zadoščalo: 73 milijard kilovatnih ur električne energije, kar naj bi bilo po ZIS 5,8 odstotka več, kot je bilo porabljeno lani. Po podatkih dispečerskega centra JUGEL pa smo lani porabili le 60 milijard, kilovatnih ur električne energije, kar pomeni, da bomo letos porabili kar 20 odstotkov več. Pa vendar so potrebe, ki so jih »prijavile« republike in pokrajini, za 2,6 milijard kilovatnih ur večje. Tako bodo prav gotovo morale v proizvodnji tudi »rezervne« elektrarne na ma-

zut, saj so tudi vodna zajetja nižja, kot je bilo pričakovati.

Pri premogu so poročila nekoliko bolj optimistična, če seveda odmislimo omenjeno pomanjkanje rudarjev. Načrtovali so, da bodo rudarji izkopali 63,3 milijona ton premoga (lani so načrtovali 60,7 milijona ton). To je

★ Jugoslovansko gospodarstvo

Pravi ključ za reševanje problemov že imamo. Zdaj iščemo ustrezno ključavnico.

Petelin

deset odstotkov več, kot so nakopali lani (58,2 milijona ton). Plani so, navkljub vsemu trudu rudarjev, vseeno višji od realizacije.

Največ neznank je, kot je pričakovati, pri nafti. Načrtujejo, da bi letos uvozili 10,6 milijona ton nafte, kar je milijon ton več od lanskih načrtov in za več kot 3 milijone ton več od lanskega dejanskega uvoza nafte ob višjem deviznem prispevku. V ZIS so prepričani, da je energetska bilanca uglasena z devizno in plačilno bilanco države, in da bo 15 centov od vsakega na konvertibilni trg izvoženega dolarja povsem zadoščalo za nakup načrtovanih količin nafte. Ni natanko znano, koliko bo domače nafte: bilanca načrtuje 4,250 milijona ton, naftarji zatrjujejo, da bo še štiri milijone preveč. Kar verjeti jim je, da bo res tako, če upoštevamo, koliko so načrpali nafte lani. Če bo uspel še načrtovani uvoz 650 tisoč ton derivatov, potem naj bi trgu ponudili 15,5 milijona ton nafte ali milijon ton več, kot bi ponudili lani, če bi seveda uresničili načrte, pa jih nismo.

Ob tem gre omeniti, da zaradi pomanjkanja mazuta že stojijo cementarne v Dalmaciji, da na Hrvaškem zahtevajo intervencijski uvoz tega goriva tudi za elektrarne na mazut – tako bo tudi 5,5 milijona ton mazuta, kolikor naj bi ga pokurila industrija v letošnjem letu, močno premalo.

Seveda se tudi zvezna vlada zaveda, da kar tako zlahka ne bo šlo in je pripravila k energetske bilanci kar 22 različnih spremljevalnih ukrepov. Ukrepi govorijo največ o tem, kaj naj drugi organi in ustanove storijo, da bo bilanca resnična. Naftno gospodarstvo je spet dobilo obveznost, da podpiše samoupravni sporazum o enakomerni oskrbi trga z naftnimi derivati – torej sporazum, ki ga je navadno sprejela sredi leta, sporazum, ki pa ni nikoli učinkoval.

Delovna skupina CK ZKJ pripravlja akcijsko konferenco komunistov energetike – odprt pogovor o nakopičenih problemih, od pomanjkanja energije, zastojev v razvoju, izgub, depresiranih cen in omejevanega samoupravljanja, do neargumentiranih napadov in splošnih ocen. Morebiti bi bila to priložnost, da bi se pogovorili tudi o nečem drugem: v devetih mesecih lanskega leta so naftarji po ugotovitvah SDK izplačali – kljub nakopičenim izgubam – 46,5 odstotka višje osebne dohodke, torej zastave najboljše plačanih ljudi ne dajo iz rok. O tem priča tudi podatek, da so najvišje dohodke dobili zaposleni v organizacijah proizvodnje nafte in plina Vojvodine (32.108 din v septembru) in v organizacijah zunanje trgovine Kosova (30.954 din). Marsikaj da misliti pri tem podatku.

Ivan Vidic

Jugoslovansko-avstrijski odnosi

V mednarodnih odnosih je v splošni veljavi pravilo, da se zunanja politika neke države lahko najbolj prepričljivo ocenjuje na temelju njenih odnosov do sosedov. Gre namreč za spoznanje, da si države, ki so si daleč narazen, lahko izbirajo tako ali drugačno stopnjo odnosov, pač glede na mnogotere dejavnike, medtem ko za sosedo velja ena sama in nespremenljiva okoliščina – ta, da si sosedu ne moreš izbirati, pač pa ti je dan za vse večne čase. Odtod poseben pomen politike dobrih odnosov med sosedi za njih same in hkrati s tem tudi za mir in ustaljenost v širšem območju sveta,

Tega se je Jugoslavija vedno zavedala in je vselej pripisovala viden pomen svoji politiki odnosov in sodelovanja s sosedi. To je že od vsega začetka tako rekoč ena izmed pomembnih stalnic v jugoslovanski zunanji politiki.

Ta hip je že pred časom napovedani obisk novega, avstrijskega kanclerja Freda Sinovtza v Jugoslaviji posebej postavil v ospredje vprašanje naših odnosov s sosedo Avstrijo. To tembolj, ker ima Avstrija v mnogoterem pogledu svojevrstno mesto v odnosih Jugoslavije z njo. Med drugim kaže omeniti, da je bila Jugoslavija tako rekoč soustanoviteljica po vojni obnovljene avstrijske neodvisne države, saj je bila med podpisnicami znane avstrijske državne pogodbe z dne 15. maja 1955. leta, s katero je bil Avstriji določen status neodvisne in nevtralne države. Vrhu tega sodijo v sklop jugoslovansko-avstrijskih odnosov mnogotera važna vprašanja od gospodarskega sodelo-

vanja pa do enega izmed osrednjih neresenih vprašanj – položaja slovenske in hrvaške narodnosti v Avstriji. Ne bi mogli reči, da so odnosi in sodelovanje med državama ves čas od leta 1955 tekli premočrtno in da ni prihajalo do zastojev in tudi občasnih zaostretev, četudi so interesi ene in druge države narekovali kar se da dobre in trdne odnose in razvito sodelovanje. Krivdo za to gre vsekakor iskati v avstrijskem neizpolnjevanju pomembnega sedmega člena avstrijske državne pogodbe, ki natančno in zelo jasno določa pravice in položaj slovenske in hrvaške narodnosti v Avstriji. Spricho načrtnega protislovenskega delovanja velikonemških nacionalističnih sil, ki so zlasti močno zasidrane prav na Koroškem, so bili Slovenci nenehno izpostavljeni pregonom in politiki načrtne, od časa do časa nadstave grobe asimilacije. Prav zadnji dogodki – uporen protest slovenskih voditeljev in mladine proti vsiljenemu nadzorniku slovenskih šol in odločna bitka za pravice slovenskega šolstva – so dali viden pečat ne samo koroškim, pač pa tudi splošno avstrijskim razmeram.

V zadnjih letih je v jugoslovansko-avstrijskih odnosih zaznati eno izmed izredno pomembnih in novih prvin, ki dajejo odnosom med državama še dosti večje razsežnosti in spodbujevalno vplivajo na utrjevanje jugoslovansko-avstrijskih odnosov ter krepitev dvostranskega sodelovanja. Gre za zaznavno skladnost stališč in pogledov obeh držav – ter hkrati za prav tako skladno politično delovanje – pri obravnavanju enega najbolj usodnih vprašanj so-

dobne Evrope: vprašanja varnosti in sodelovanja, ki je največ doseglo v sklepih helsinške konference. Negativni tok, ki je občutno razvodenil dosežke helsinške konference zaradi vse hujskih blokovskih sporov, je spodbudil vse evropske neuvrščene in nevtralne države – med njimi sta dobili vidno mesto prav Jugoslavija in Avstrija – da so postale tako rekoč edine in poglavitne nosilke in zagovornice helsinškega duha. Po njihovi zaslugi je bila rešena propada madridska konferenca in po zaslugi evropskih neuvrščenih in nevtralnih držav poteka zdaj pomembna evropska konferenca o varnosti in zaupanju v Stockholmu.

Sadovi sodelovanja Jugoslavije in Avstrije pri zagotavljanju kontinuitete helsinškega duha so take narave, da nujno morajo spodbujati obe strani k še tesnejšemu medsebojnemu sodelovanju prav na vseh področjih. V tej zvezi se kaže tudi potreba in nujnost, da Avstrija – četudi je njena manjšinska politika že vrsto let pod občutnim pritiskom velikonemških sil hajmatdinstovskega kova – dosti bolj odločno, z vse globljo zavestjo odgovornosti pred demokratično javnostjo Evrope in sveta zadosti duhu in črki sedmega člena avstrijske državne pogodbe. Pomeni, da je zagotovitev pravic slovenske in hrvaškega življa dejansko eno izmed osrednjih notranjepolitičnih nalog in tudi mednarodnih obveznosti današnje Avstrije.

Drago Košmrlj

Od tedna do tedna ■ Od tedna do tedna

V Stockholmu se je končal prvi, ministrski del konference za krepitev zaupanja, varnosti in razorožitve v Evropi. Kot kažejo razmere v svetu, se utegne konferenca zavleči tudi v mesece, saj je očitno, da bodo na njej vnovič – podobno kot v Madridu – prišla na površje mnogotera nasprotja med blokovskimi silami. Vendar je za Stockholm značilno, da na konferenci zelo složno in dejavno delujejo vse evropske neuvrščene in nevtralne države. Konferenca je bila tudi priložnost, da sta se na njej sešla po dolgem času zunanja ministra obeh velesil, George Shulz in Andrej Gromik. ■ V maroškem mestu Casablance se je končal četrti vrhunski sestanek islamskih držav. Razpravljali so o najbolj pekočih zadevah, iransko-iraški vojni, o palestinskem vprašanju in podobnem. Največja značilnost in pomen sestanka pa se kaže v dejstvu, da so vnovič sprejeli v članstvo islamske organizacije Egipt, ki so ga izključili, ko je Sadat podpisal znani sporazum z Izraelom o miru. ■ V Atenah so se sešli strokovnjaki štirih balkanskih držav, Grčije, Jugoslavije, Bolgarije in Romunije, da bi razpravljali o vprašanju razglasitve Balkana za brezatomsko cono. Sestanka se nista udeležili Albanija in pa Turčija. Jugoslavija je že nekajkrat izrazila željo, da bi Balkan izločili iz atomskega oboroževanja posameznih delov sveta. ■ Glasilo sovjetske armade Krasnaja zvezda je v dveh zaporednih obvestilih objavilo novico, da so začeli tako v vzhodni Nemčiji kot na Češkoslovaškem postavljati rakete SS 20. To naj bi bil sovjetski odgovor na namestjanje ameriških raket Pershing 2 v posameznih deželah zahodne Evrope. Značilno je, da novice o postavitvi SS 20 niso hkrati s Krasnajo zvezdo objavili niti vzhodnonemški niti češkoslovaški časopisi.

Od tedna do tedna ■ Od tedna do tedna

Seme razdruževanja

Nastavitev evroraket lahko vpliva tudi na odnose med državami znotraj pakta NATO, oziroma lahko vpliva na protiblokovsko razpoloženje nasploh.

Tekma v oboroževanju se ni začela včeraj. Prav gotovo tudi ni posledica samo napora ene ali druge velesile, da bi dosegla tehnološko ali skupno vojaško premoč. Traja že od konca druge svetovne vojne, vzroki pa so v globokih nasprotjih in spopadnih interesov velesil.

Medsebojno obtoževanje velesil o tem, kdo je kaj prvi izdelal ali usposobil za operativno uporabo, nima posebnega pomena. Prav tako nima posebnega pomena trditev, da so ameriške evrorakete samo odgovor na sovjetske rakete SS-20. Ne samo zato, ker Sovjeti trdijo, da so te rakete odgovor na tako imenovane FBS sisteme (sistemi izpostavljenega baziranja), temveč zato, ker oboroževalna tekma poteka kontinuirano od samega začetka zaostrovanja odnosov med velesilama. Njen potek je omejen z logiko lastnega te-

hnološkega razvoja, razvoja znanosti in geostrateškega položaja ene in druge sile.

Neizogibno vprašanje

Kljub temu se ni mogoče izogniti vprašanju, zakaj se je NATO odločil za postavitev 572 evroraket na ozemlju Evrope, čeprav ima na voljo bombnike F-111, F-4 in letala na letalonosilkah A-6 ter A-7, ki redno plujejo po Sredozemlju in Atlantiku, in končno britanski in francoski jedrski arzenal, kar znaša vse skupaj več tisoč jedrskih glav. Zakaj so postavili evrorakete za obstreljevanje ciljev v evropskem delu Sovjetske zveze, če pa so bili ti cilji določeni za tarče in v dosegu strateških osrednjih raketnih sistemov, postavljenih v ZDA?

Ker gre pri tej odločitvi pakta NATO očitno za odločitev ZDA, pogledimo, kaj je vodilo ameriško obrambno ministrstvo, da je predlagalo takšno odločitev. Dvoje pomembnih dejstev kaže na pravo oceno. Prvo je v bistveni razliki v sestavi strate-

ške jedrske oborožitve dveh velesil. Kot je znano, so strateški sistemi v sestavi treh rodov oboroženih sil, to je kopenski vojski, vojaškemu letalstvu in vojni mornarici. Medcelinski izstrelki v KOV so tako imenovani kopenski izstrelki, in so prvi udarec. Izstrelki na podmornicah in bombe na letalih pa so povračilni udarec. Videti je torej treba, koliko izstrelšč, koliko jedrskih glav in koliko ognjene moči, izražene v megatonah, je v prvem in koliko v povračilnem udarcu.

ZDA imajo v tem trenutku največji del sredstev v silah povračilnega udarca. Tako je, na primer, v tem arzenalu od skupnega števila jedrskih glav 46 odstotkov na podmornicah in 29 odstotkov na bombnikih, to je skupno 75 odstotkov v silah drugega udarca in samo 25 odstotkov v kopenskih izstrelkih, se pravi silah prvega udarca. Ker razvrstitev bojnih glav pravzaprav pomeni pravo moč oborožitve, saj je število bojnih glav najvažnejši pokazatelj, je ameriško obrambno ministrstvo ocenilo, da je moč neenakomerno razvrščena, in da so sile prvega udarca njegova slaba točka. Skupna moč oboroži-

tev ZDA, izražena v megatonah, je razdeljena tako: bombniki 44 odstotkov, podmornice 12 odstotkov, to pomeni 56 odstotkov v drugem udarcu in v prvem udarcu 44 odstotkov. Torej je tudi pri megatonah večja moč v drugem udarcu. Samo pri številu izstrelšč je določeno ravnotežje, to je 51 proti 49 v korist kopenskih izstrelkov, oziroma v korist sil prvega udarca.

Načrti za nadomestilo

Splošna ocena je, da so ZDA do zdaj ustvarile veliko moč povračilnega udarca, s katerim se preprečuje vojna, po drugi strani pa so imele sorazmerno šibke sile prvega udarca. Ali so to ZDA delale premišljeno ali pa sta takšen razvoj narekovala tehnologija in njihov geostrateški položaj, je posebno vprašanje. Verjetno je malo enega in drugega. Pri tem pa ne smemo pozabiti, da imajo ZDA skupno okoli 33.000. Sovjetska zveza pa 15.000 jedrskih glav.

Sovjetska zveza ima povsem drugačno notranjo sestavo jedrske oborožitve. Pri njej je 76 odstotkov jedrskih

Hvala za tako svobodo umetniškega ustvarjanja!

(Odgovor Petru Levcu in Miletu Pavlinu)
K »pripombam k nekim pripombam« Petra Levca v 2. številki »TV-15« in k zapisu Mileta Pavlina imam tudi sam pripombe.

Peter Levec je zapisal, da lahko poezija, ta lirčni izraz nekih silovitih doživetij, nastane samo med vojno, ne pa v mirnem času. Medtem ko proza (črtice, novele, romani) lahko nastane tudi po vojni, po revoluciji.

To ločevanje med poezijo in prozo me ne more prepričati. Književnost je ena sama. Mar tudi proza ne more biti izraz nekih silovitih doživetij? Levcu bom odgovoril s Prežihovim Vorancem, ki ga je po vojni vprašal Josip Kopinič, ali bo napisal kaj iz partizanskega življenja. Prežihov Voranc mu je odgovoril, da mu za to manjka osebnega doživetja, ker pač ni bil v partizanih.

Mile Pavlin in Peter Levec me nočeta razumeti: nisem zanikal, da lahko tudi pisci, ki se niso udeležili NOB, pišejo dela s tematiko na NOV. Toda, ker jim manjka osebnega doživetja, sem podvomil, da bodo ta dela pristna, avtentična in predvsem (to je bil glavni povod za moj zapis) »najboljša«, samo zato, ker so pisana iz distance.

Res je, Vladimir Kavčič je dober pisatelj. Ni udeleženc NOV, kljub temu pa je napisal dobra dela iz NOV. Toda, da bi ta dela in recimo Partljičeva dela na to tematiko bila »najboljša«, o tem resnično dvornim. O tem dvornim tudi literarni zgodovinarji in kritiki, ki so o tem in bodo še pisali. Gre za neskromnost izjave, za preveličanje avtorjev, ki so bili v partizanih. Pravilno je napisal K. Grabeljšek v Književnih listih, da niso vsa dela, ki so jih napisali pisci-partizani in udeleženci NOV samo črno-bela. To je krivičen očitek, s katerim operirajo ravno pisci, ki se NOV niso udeležili, pa pišejo o NOV...

In še to: Miletu Pavlinu ni prav nič treba nalepljati ždanovščine in hodžovščine polemiku, ki se bori za resnično podobo NOV v literaturi. Nikjer nisem zapisal, da se borim samo za »pozitivne« primere literarnih junakov, toda tudi negativni morajo biti živi in človeški, ne iz papirja, skonstruirani.

In še (Miletu Pavlinu): pravica do svobodne umetniške ustvarjalnosti je eno, drugo pa je pravica do ponarejanja in prenarejanja resnične podobe o NOB. Hvala lepa za tako svobodo umetniškega ustvarjanja, ki meni, da ni bilo razlik med partizani in okupatorji med partizani in belgardisti, kajti eni kot drugi so ubijali.

To je posledica te slavne umetniške svobode (napačno tolmačene), da v delih nekaterih pis-

glav v medcelinskih, se pravi kopenskih izstrelkih, oziroma silah prvega udarca, **trije odstotki v bombnikih in 21 odstotkov v podmornicah**, to je skupno samo **24 odstotkov** v silah povračilnega udarca. Ognjena moč, izražena v megatonah, pa je razdeljena tako: **85 odstotkov** je v kopenskih izstrelkih, to je v silah prvega udarca, **6 odstotkov** je v bombnikih in **9 odstotkov** v podmornicah, to je **15 odstotkov** v silah drugega udarca. V izstrelkih je razmerje takšno: **62 odstotkov** odpade na kopenske izstrelke, **6 odstotkov** na bombnike in **32 odstotkov** na podmornice, oziroma **38 odstotkov** na sile povračilnega udarca.

Torej je oborožitev Sovjetske zveze večinoma v silah prvega udarca. Tudi za Sovjetsko zvezo lahko rečemo, da je takšno stanje bolj izraz gibanja tehnološkega razvoja in njenega geostrateškega položaja, kot pa izraz jasno izražene strateškopolične zasnove.

To so torej najverjetnejše bistveni razlogi, zakaj je ameriško obrambno ministrstvo izdelalo načrte za nadomestilo slabosti pri silah prvega udarca. Prvi ukrep pri

teh načrtih je bila izdelava novih izstrelkov »MX«, ki je težak 90 ton in lahko ponese deset jedrskih glav. Kot drug ukrep so izdelali evrorakete pershing-2 in manevrne rakete, ki s postavljanjem na ozemlju Evrope, možnostjo zadetka ciljev v Sovjetski zvezi in s kratkim časom poleta tudi postajajo sredstvo prvega udarca, in imajo isti pomen kot osrednji strateški sistemi.

Američani so tako s tema dvema programoma menjali notranjo sestavo svoje jedrske oborožitve in povečali število izstrelišč, jedrskih glav in megaton sil prvega udarca,

Z evroraketami so si Američani ustvarili možnost za omejeno jedrsko vojno zunaj svojih meja, se pravi na ozemlju Evrope. Tako se uresničuje zelo nevarna zamisel o možnosti jedrske vojne, in ne preprečevanju. Z drugimi besedami povedano, rojeva se nova zamisel o vodenju in dobitvi jedrske vojne, to je zmagi v njej. To pomeni spremembo strateških zamisli, od ideje preprečevanja jedrske vojne prek stopnjevanega zastraševanja ali elastične obrambe (do

zdaj veljavne zamisli), do vodenja omejene jedrske vojne, oziroma do zamisli praktične uporabe jedrskih orožij za uresničitev vojaških ciljev.

V tem je nevarnost prekinitev pogajanj v Ženevi in novega zaostrovanja odnosov med velesilama. Zaradi tega je Evropa z vso pravico zaskrbljena ob postavitvi evroraket na njenem ozemlju. To nevarnost čutijo in razumejo evropski narodi, in od tod tudi tako resen in vztrajen odpor evropskih množic proti nastavitvi evroraket. Zaradi vsega tega lahko pride do sprememb v odnosih med državami znotraj pakta NATO in do novega pozitivnega elementa, da se pri zahodnem vojaškem bloku pojavijo prizadevanja proti blokovski ureditvi nasploh. Prvo znamenje te možnosti je dejstvo, da so zahodnoevropske množične stranke, nemška socialnodemokratska stranka in drugih evropskih držav (razen Francije), ki so bile pred štirimi leti za nastavitve evroraket, zdaj proti temu, pa tudi pridružujejo se protijedrskemu gibanju v Evropi.

(Po Borbi)

cev, ki se NOV niso udeležili in pišejo iz distance, ni nobenih razlik več med borci za osvoboditev in med izdajalci. (Glej esej Karla Grabeljška o knjigi Jožeta Snoja »Gaužen hrib« v Književnih listih, 18. januarja 1984).

Vsaj borci bi si morali biti na jasnem o tem, kakšna je prava podoba NOV in do kam seže lahko pravica umetniškega ustvarjanja? Kdo pa naj bi branil resnično podobo NOV, če ne mi, udeleženci NOV?

DUŠAN MEVLJA

O Zupanovem partizanstvu

Lepo in prav je, da se je naš TV-15 spomnil sedemdesetletnice Vitomila Zupana, našega plodovitega in nekoliko spornega pisatelja. Prigodni članek z nekaj hvale je prispeval Dušan Mevlja, žal pa je Mevlja brez globljega razmisleka zapisal tudi neko neresnico. Trdi namreč, da je V. Zupan odšel k partizanom samo iz pustolovskih nagibov, ne pa »zaradi naprednega svetovnega nazora« in tudi ne »iz nacionalnih pobud«. Zupan res ni bil revolucionar, kakor še marsikdo ne. Dvomiti o njegovih »nacionalnih pobudah« pa vendar ni pametno, saj se je že pred vojno resno ukvarjal s pisanjem.

Prav pisatelji, pesniki in sploh literati pa so še posebno občutljivi za usodo in obstoj jezika, v katerem pišejo. Lani so to dokazali z enotnim in odločnim nastopom zoper sporna »skupna jedra«, med vojno pa z množično udeležbo v NOB.

PETER LEVEC

Odgovor na članek

»Organizacija 14. divizije za prehod čez Sotlo«

Tudi jaz sem bil prizadet in hkrati presenečen, ko sem prebral članek, ki ga je napisal Alojz Večko-Boris.

Pisec že v samem začetku članka opisuje, kako je za organizacijo, odločanje kraja prehoda čez Sotlo, material, oskrbo in postavljanje mostu čez Sotlo pod vasjo Plavič v Zagorskih selah izključno zaslužen le on. Vse njegovo pisanje se v tem smislu začne in konča. Sprašujem tovariša Večka, kako se more lastiti teh zaslug, ko pa ne obstaja noben dokument, s katerim bi mu bila dana naloga za organizacijo prehoda 14. divizije čez Sotlo. On se sicer sklicuje na pismo, ki naj bi mu ga poslal štab 4. operativne cone. Iz vsebine tega pisma, ki ga objavlja, je razvidno, da je bila njegova naloga

povsem drugačna, in sicer, da se poveže s 14. divizijo in odda pismo štabu divizije. Prehod naj bi organizirali na odseku Tuhelj-Trgovišče. Razdalja od Plaviča do Tuhlja je približno 20 kilometrov, od Tuhlja do Trgovišča pa še prek 20 kilometrov (vse vzhodno od Plaviča). Če je on na tem odseku pripravljaj prehod in čakal divizijo pred mojim prihodom, ne vem. Res pa je, da je bil Večko na Kozjanskem dodeljen meni kot vodnik kurir, da me čez mejo na Sotli vodi v rajon vasi Plavič v Zagorskih selah. To nalogo je opravil. Po prihodu v vas Plavič mi naj bi bil v pomoč, ker je dobro poznal razmere na hrvaški strani. Spoznal me je z nekaterimi vaškimi odborniki in zaupnimi kmeti iz Plaviča in okolice. Dal mi je informacije o razmerah v Zagorskih selah.

Po prihodu v vas Plavič sem porazdelil borce moje zaščite po hišah tamkajšnjih kmetov. Večko ni bil stalno navzoč, prihajal je in odhajal. To sem mu omogočil, ker je hkrati ohranjal tudi zvezo s TV postajo. Izvrševal je vse naloge, ki sem mu jih dodelil. Včasih mi je dal tudi kakšne svoje predloge kot poznavalec terena in ljudi. Brez moje vednosti in odločanja ni bil pooblaščen, da karkoli stori za priprave poha 14. divizije čez Sotlo.

Dejansko sem bil jaz odgovoren za organizacijo v vojaškem in materialnem smislu za prehod 14. divizije čez Sotlo, za kar obstajajo dokumenti GS NOV in POS, 4. operativne cone in štaba 14. divizije.

V celoti zavračam Večkove trditve, da je bil on glavni organizator za priprave in prehod 14. divizije čez Sotlo. Strinjam se le z njegovo trditvijo, da Herman Slamič in Jurak nista imela nobenih zaslug pri pripravi prehoda 14. divizije čez Sotlo. Herman Slamič je bil le nazvoč pri postavljanju mostu. Jurak pa o pripravah in prehodu ni vedel ničesar. O svoji zaslugi je pisal pred leti Herman Slamič, Jurak pa je o svojih zaslugah govoril v televizijski reportaži, ki jo je pred 20 leti posnel novinar Franci Strle. Vse to je izmišljeno in neresnično.

Med bivanjem v Plaviču (približno 8 do 10 dni), ko smo z borci zaščite in kmeti pripravljali gradbeni material za most, in ko je bil končno določen kraj za prehod 14. divizije čez Sotlo, smo imeli polne roke dela. Material za most so s konji pripeljali zanesljivi kmetje. Povezati se je bilo treba z našimi zanesljivimi ljudmi, treba je bilo določiti kraj prehoda čez Sotlo, najti in pripeljati material za gradnjo mostu na določen kraj prehoda, poizvedovati o gibanju sovražnika na desnem bregu Sotle in njegovem številčnem stanju po postojankah in še vse ostalo, kar je bilo povezano s prehodom čez Sotlo. Predvsem pa je bilo potrebno vse to obdržati v strogi tajnosti.

Vsak dan smo opazovali, kaj se dogaja na desnem bregu Sotle in hkrati pričakovali vest o prihodu 14. divizije v bližino reke Sotle. Končno se je to zgodilo. Nemudoma sem odhitel diviziji naproti. Prvo srečanje z njo je bilo v vaseh Djurmanec-Jesenje. Viktorja Avblja-Rudija, namestnika komisarja GS NOV in POS in štaba divizije, sem seznanil z razmerami na reki Sotli, o pripravah za prehod in o sovražniku onstran Sotle. To je bilo moje voja-

★ Povezava znanosti in umetnosti

Če bi naši kulturniki drug drugemu pisali biografije, bi v njih kar mrgolelo izrazov iz – biologije!

Petelin

sko poročilo. Sledil je pohod do vasi Pregrade. Od tod sem se z divizijskim obveščevalcem v zgodnjih jutranjih urah odpravil na pot proti vasi Plavič. Zaradi zaminirane ceste smo nalezli na minsko polje in zleteli v zrak. Vsi smo bili ranjeni in omamljeni od eksplozije mine. Pot smo nadaljevali z dvema motorjema, ki smo ju po eksploziji na minskem polju dobili v vasi Pregrade. V vas Plavič smo prispeli dopoldan 5. februarja 1944. Obveščevalca sem seznanil z razmerami na reki Sotli in s krajem prehoda čez Sotlo. Naslednjega dne pozno popoldne je na sam kraj prehoda prispel Viktor Avbelj-Rudi s svojo zaščitno patruljo. Vzela sva nekaj borcev in odhitela do gozdička, kjer naj bi bil postavljen most čez Sotlo. Tukaj je bil skrit material za gradnjo mostu. Poročal sem mu o stanju in moji zamisli za prehod divizije čez Sotlo. Strinjal se je z mano in sprejel predlog. Tako sta bila tudi dokončno odločena kraj in začetek prehoda divizije čez Sotlo.

Ob prvem mraku smo začeli postavljati most in prehod prek zice in minskega polja. Takoj ko je bil most postavljen, se je začel prehod. Prva je bila Serčerjeva brigada, nato štab divizije. Bračičeva brigada in v zaščitnici Tomšičeva brigada. Nekaj po 21. uri je divizija v celoti prekorčila reko Sotlo – brez strela. Šla je skozi vas Sedlarjevo, prekorčila cesto Podsreda-Podčetrtek in se napotila v smer

Žusma. Zgodil se je manjši nesporazum v tem, da brigada, ki je bila v predhodnici, ni več varovala prehoda. Ko so prečkali cesto prištabski deli divizije, je nemški osebni avtomobil pripeljal prav blizu kolone, ki je šla čez cesto. Obstal je približno 50 metrov pred kolono, ker so Nemci opazili natovorjeno mulo, ki je začela teči po cesti in ni šla za kolono. Prav v tem času, malo bolj levo od prehoda kolone, smo se znašli na dvorišču pri kmetu Viktor Avbelj-Rudi, Vasja Klanjšek in jaz. Vozilo je obstalo nekaj metrov od mene. Stal sem za drevsom in premišljal, kaj naj storim. Odločil sem se za streljanje na Nemce v avtomobilu. Spustil sem več rafalov z neposredne bližine 4-5 metrov. Po prvih rafalih je avtomobil odpeljal po cesti. Streljal sem za avtomobilom, dokler nisem izpraznil vseh nabojev v brzo-strelki. Prehod čez cesto se je nadaljeval takoj po tem dogodku. O tem dogodku različno pripovedujejo borci in pisci. Edina živa priča o streljanju na avtomobil je danes le še Viktor Avbelj-Rudi.

S tem je bila končana moja naloga pri pripravah in prehodu 14. divizije čez Sotlo. Spremljal sem jo še do Bohorja, od tam odšel s svojo zaščito, kurirji pa v štab 4. operativne cone. Potem sem na Pohorju prevzel dolžnost komandanta Zidanske brigade.

ALOJZ PACEK-PLATIN
Strelška 1, Ljubljana

Odmev na članek

»Kurirji in krajani hočejo resnico«

V knjigi Revolucionarna izročila – domicili v slovenskih občinah na straneh 696 in 697 sem tudi sam zasledil opis podatkov o delovanju kurirske relejne postaje P. 21. Pisec navaja med drugim podatek, da je ta kurirska postaja delovala »največ na območju vasi Ponikve«. Ta podatek je netočen. Upam si trditi, da kurirska postaja P. 21 razne krajšega obdobja, ko je predhodnica te postaje, in sicer skupina vodnikov taborila tudi v zaselku Zapušnik, ki spada v območje Ponikve, nikoli ni delovala ali imela sedeža na območju vasi Ponikve. To utemeljujem s tem:

Kmetija »Tanac v Griču« je spadala in tudi danes spada v katastrsko občino Prapetno brdo in krajevno skupnost Šentviška gora.

Rakovec in »Nivce« pri Logarščah so vedno spadali in tudi danes spadajo pod upravno-politično in teritorialno enoto Kneza v Baški grapi in župnijski urad Podmelec.

Gozdovi »Žlebe«, kjer se je P. 21 utaborila že v zgodnjem poletju 1943, in dalje prav vsi ostali kraji ter območja, na katerih je kasnejše taborila in delovala P. 21 vse do osvoboditve, so vedno spadali in tudi danes spadajo po upravno-politični in teritorialni razdelitvi v območje katastrske občine in krajevne skupnosti vasi Pečine.

Iz besedila na plošči spominskega obeležja razberemo, da je kurirska postaja delovala v teh krajih »od leta 1943 do osvoboditve.«

Tudi podatek o podelitvi domicila postaji P. 21 je netočen. Svet krajevne skupnosti Pečine je namreč res na svoji izredni seji dne 18. julija 1980 sprejel sklep, da se ta domicil podeli, slavnostna podelitev domicila pa je bila v nedeljo, 24. avgusta 1980.

S temi vrsticami se pridružujem mnenju nekdanjih kurirjev in krajanov Pečin, kajti revolucionarna izročila, namenjena javnosti in zanamcem naj bodo napisana tako, da temeljijo na resničnih zgodovinskih dogodkih iz NOB. In nenazadnje Spičkova domačija in člani te družine, ki so s svojimi dejanji prispevali pomemben delež pri posredovanju kuriljskih podatkov in neposrednih zvez s kurirsko postajo P. 21 od kapitulacije Italije pa vse do osvoboditve, so v opisu skoraj nič ali zelo malo, vsekakor pa za njihove zasluge mnogo premalo omenjeni.

In kako zdaj? Knjiga je izšla, javnost jo bere in ocenjuje. Kako to napako popraviti? Vsekakor tako, da bo pravično zadoščeno zahtevi kurirjev in krajanov Pečin.

IGNAC LAHARNAR,
Ulica 31. divizije, Kranj

Iz mednarodne borčevske aktivnosti

Borci ob stockholmski konferenci

Že ob madridski konferenci o evropski varnosti so mednarodne borčevske organizacije ves čas podpirale idejo o sklicu evropske konference o krepitvi zaupanja, varnosti in razoroževanja in tudi konkretno zahtevale od takšne konference, da se giblje v duhu helsinške listine.

Vendar pa so borci ostali pri stališču, da morajo poleg stockholmske konference tudi sami razpravljati o vseh pogledih na evropsko in svetovno varnost, saj so kot nekdanji borci v drugi svetovni vojni poklicani in čuti-jo dolžnost, da tudi sami prispevajo delež k vsem prizadevanjem za izboljšanje mednarodnega položaja. O poteh, akcijah in drugih načinih manifestiranja boja za mir bodo predstavniki borčevskih organizacij spregovorili letos na jesen, ko se bodo sestali v naši državi.

Na pobudo ZZB NOV Jugoslavije in zahvaljujoč pri-

zadevanjem te organizacije bo ta konferenca (ki se bo tudi naslanjala na dokumente madridske konference o evropski varnosti) skušala zagotoviti kar najširšo udeležbo predstavnikov borčevskih združenj iz vseh evropskih držav kakor tudi od drugod na osnovi helsinške listine. Ker pa je ta evropska tema kar najožje povezana z sredozemskim območjem (saj gre za soodvisnost), bo na tej borčevski konferenci ena od sej posvečena posebej vprašanju Sredozemlja.

O pripravi na to pomembno srečanje bo beseda tekla tudi na seji komisije ZO ZZB NOV Jugoslavije za mednarodno sodelovanje, kjer bodo razpravljali tudi o mednarodni aktivnosti in sodelovanju predsedstva in komisije zveznega odbora borčevske organizacije Jugoslavije med tretjo in četrto sejo zveznega odbora. **B. Ž.J.**

Seji Zveznega odbora ZZB NOV Jugoslavije in njegovega predsedstva v Beogradu

Smeri aktivnosti borčevske organizacije

Na obeh sejah, na torkovi seji predsedstva in na sredini seji Zveznega odbora ZZB NOV Jugoslavije je bila osrednja tema dnevnih redov nadaljnja usmerjenost borčevske organizacije v luči uresničevanja sklepov desete seje CK ZKJ in ob dolgoročnem stabilizacijskem načrtu. Menili so, da je bilo lani doseženih veliko dobrih rezultatov dela, vendar je treba sedaj še bolj intenzivno usmeriti aktivnost k politični mobilizaciji vseh družbenih in samoupravnih subjektov in vseh delovnih ljudi, da bodo cilji družbenoekonomske stabilizacije dejansko doseženi in da bodo izvršeni sklepi desete seje CK ZKJ.

Pri tem pa so borčevske organizacije še posebej poklicane, da v svojih okoljih ustvarjajo ustrezno ozračje za akcijo, ozračje dviganja morale, vere v svoje moči, s tem pa tudi občutek za skupnost, za bratstvo, enotnost, za organiziranost in odločnost v premagovanju težav.

Borci menijo, da je zato njihova osrednja naloga, da delu-

jejo v političnem sistemu, da so zlasti aktivni v socialistični zvezi, v delegatskih organih in da tako vplivajo po svojih najboljših močeh na ustreznejše usmerjanje reševanja posameznih problemov. Pri tem predstavlja utrjevanje stabilnosti sistema pomembno nalogo. Le to je pa spet lahko izpeljati s kar najširšim množičnim političnim delom, z argumentiranimi kritikami nepravilnosti in odklonov vseh vrst.

Predsedstvo je obravnavalo še nekatera tekoča vprašanja kot je informacija o proslavljanju štiridesetletnice bitk na Neretvi in Sutjeski, o predlogu prispevkov in izdatkov ZO ZZB NOV Jugoslavije za leto 1984 ter še nekatera vprašanja iz mednarodnega sodelovanja.

Zvezni odbor pa je obravnaval poleg smernic za delo v tem letu še aktivnost ZZB NOVJ v mednarodnih borčevskih organizacijah, poročilo predsedstva in komisij ter predlog programa dela v tem letu, ki ga je tudi sprejel.

Še ena začasna rešitev

Ta članek povzemamo deloma po 4. julu. Ne zato, da bi izpostavili težave, ki jih imajo v neki drugi republiki z muzejem revolucije, pač pa zato, ker je stvar simptomatična. Kaže, da časi niso in niso pravi za muzeje revolucije. Takoj po vojni je bilo res vsega drugega čez glavo, malo kasneje, ko nam je šlo malo bolje, so prišle druge skrbi, zdaj imamo pa spet – nove skrbi. In tako ostajajo muzeji revolucije slaba vest borčevske generacije, če so

pa hkrati tudi slaba vest koga drugega, je seveda vprašanje.

»Dvajsetletno iskanje trajne rešitve za ustalitev Zgodovinskega muzeja SR Srbije je zadnji dan starega leta in prve dni tega leta aktualno bolj kot kdajkoli prej, kajti ponuja se še ena »začasna rešitev« za njegovo namestitev, ki je kakor se običajno dogaja, daleč od trajne rešitve.

Zavoljo prizadevanj za boljše organiziranost in več

delovnega prostora za organe republiške uprave je IS SR Srbije predlagal in ponudil, naj bi Zgodovinski muzej SR Srbije sprejel novo začasno »bivališče« v pritličju nekdanje zgradbe republiškega Supa v ulici Kneza Miloša 101. Pravzaprav naj bi se preselili le zaposleni iz te ustanove z najnujnejšo opremo za delo, medtem ko bi vsa dokumentacija z muzejskimi vred ostala na starem kraju.

Nepojmljivo je, da so bila že doslej bogastva kulturno-zgodovinske dediščine hranjena v neprimernih prostorih, muzej pa je svoje razstave prirejal v najetih prostorih brez upanja, da bi doča-

kal stalno postavitev. To zaskrbljuje tem bolj, ker so imeli v drugih republikah in pokrajinah več razumevanja za usodo ustanov tako velikega kulturnega znanstvenega in izobraževalnega pomena...

Tako pravi pisec sestavka in nadaljuje, da nikakor ne dvomi o potrebah organov uprave po novih pisarniških prostorih, vendar se hkrati sprašuje, kdaj bodo kočno našli trajno rešitev za muzej... Ob tem članku seveda človek avtomatično pomisli na domač muzej in upa, da bo gradivo, neprecenljivo za zgodovino naroda, tudi dobilo nekoč stalno, suho in primerno mesto... **B. Ž. J.**

Dogovorjeno sodelovanje Transavta iz Postojne in Skupnosti borcev goriškega vojnega področja

Stičišča

Delavci organizacije združenega dela za prevoz blaga v cestnem prometu Transavta iz Postojne so po sklepu delavskega sveta prevzeli pokroviteljstvo nad prometno dejavnostjo komande goriškega vojnega področja. Listino pokroviteljstva so slovesno izročili na proslavi, prirejeni v počastitev državnega praznika 29. novembra. Poleg predstavnikov družbenopolitičnih organizacij Postojne so na proslavo povabili tudi 51 bivših borcev goriškega vojnega področja.

Priredili so jim prisrčen sprejem z ogledom obratnih prostorov in objektov ter prikazom poslovanja svoje prometne dejavnosti, ki je kljub splošno znanim stabilizacijskim težavam in ob pomanjkanju uvoznega blaga pozitivno.

Ob izročanju listine je predsednik delavskega sveta izrazil zadoščenje delavcev, zadovoljstvo in resnično željo, s katero želijo delavci te DO sodelovati z borci goriškega vojnega področja in jim pomagati pri naporih za

prenašanje revolucionarnih izročil narodnoosvobodilnega boja na mlade rodove. Izredne kulturni program so pripravili s svojo kulturniško skupino delavci sami.

Predsednik Skupnosti borcev goriškega vojnega področja je ob sprejemanju pokroviteljstva spregovoril o delovanju prometne dejavnosti med narodnoosvobodilno vojno na Primorskem, ki je v hudih razmerah doseglo zadovoljivo višino, saj so v tem času prevozili ogromne količine blaga. Promet so opravljali delno z motoriziranimi vozili, delno pa z vprežno živino, velikokrat po predelih, ki jih je nadzoroval okupator, za hrbtno okupatorja, mimo njegovih zased in celo skozi sovražni-

kove postojanke. Vse to so lahko opravljali le zato, ke je pri tem sodelovalo vse prebivalstvo, ki se ni ustrašilo nobenih žrtev ob pomoči svoji vojski.

Nadaljevanje, družabno-tovariško srečanje delavcev, bivših borcev in gostov, je bilo sproščeno, ob izredno izvedenem programu pevskega zbora in harmonikarja. Spontano je nastalo pri-srčno, tovariško ozračje, kakršna so bila tako značilna med narodnoosvobodilno vojno tudi na Primorskem, ko so bili partizani in civilno prebivalstvo eno in jih je poleg hrepenenja po svobodi združevala nepozabna partizanska pesem.

Andrej Korenčan

IZ DELA BORČEVSKIH ORGANIZACIJ IZ DELA BORČEVSKIH ORGANIZACIJ IZ DELA BORČEVSKIH ORGA

Slovenska Bistrica – Štiri leta plodnega dela

Na območju zbora Društva upokojencev Slovenske Bistrice so se upokojenci pogovorili in seznanili z opravljenim delom v letih 1980-1983.

Občni zbor je bil skrbno pripravljen in udeležba je bila množična. Na zboru so poročali v vsej problematiki dela in dejavnosti. Ugotovili so, da je dosedanje delo DU potekalo organizirano in spontano, predvsem zaradi zavesti in povezave članstva, tako v svoji organizaciji kakor tudi z vsemi DPO v občini.

Tudi v preteklih letih so zelo skrbeli za zdravstveno nego in patronažno službo za oslabele bolnike in invalide. Zdravstvena služba v Slovenski Bistrici in tudi drugod je imela vedno posluh za zdravstvene razmere upokojencev.

Že večletna tradicija DU v Slovenski Bistrici pa so njihova srečanja z raznimi drugimi društvi upokojencev, kar vsekakor popestruje njihovo življenje. Med drugim so sklenili, da bodo v vseh KS izbrali poverjenike, ki bodo skrbeli za to, da bodo še ostale upokojence, ki še niso vključeni, pritegnili v svoje vrste. Med članstvom bodo pridno propagirali za svoj časopis Vstrajnost in pridobili čim več novih naročnikov.

Ugotovitev, ku upokojencem nikakor ni po volji, pa je odmera pokojnin za njihovo minulo delo v prvih povojnih letih. Pogovorili so se tudi o zaskrbljujočem nenehnem upadanju njihovega življenjskega standarda, saj sta jih stabilizacija in inflacija najbolj prizadeli. Bili so tudi mnjenja, da sodelovanje med Skupnostjo pokojninsko-invalidskega zavarovanja in upokojenci ni zadovoljivo. Želijo si večje povezanosti.

Tudi stanovanjski problemi so še vedno aktualni in nezadovoljivi, čeprav bo v prihodnjih mesecih dokončana gradnja stanovanjskega objekta s 36 stanovanji, razen tega pa tudi invalidski dom v Tirtotu. Ker pa je sklad za gradnjo stanovanj za upokojence ostal nespremenjen, vse storitve in cene za gradbeni material pa nenehno naraščajo, je pridobitev stanovanj za upokojence v prihodnje vprašljiva.

V rekreacijskem in kulturnem delovanju so v preteklih letih dosegli lepe uspehe. Načrtujejo še razna srečanja s pobratenim društvom na Kozjanskem, kjer

se bodo med drugim pomerili tudi gobarji Slovenske Bistrice in Kozjanskega. Za svoje uspehe pri nabiranju gob so Bistričani prejeli lep pokal.

Ob koncu so dolgoletnim zaslužnim članom podelili lepe knjižne nagrade.

Ivo Lešnik

Maribor – srečanje jubilarntov

Tudi v letu 1983 je KO ZB NOV Slavko Šlander Maribor povabila na tovariško srečanje jubilarntov, ki so v letu 1983 dopolnili 60, 70 in 80 let. Dne 23. decembra se je zbralo 25 povabljenih bork in borcev NOV.

Povabljeni so pozdravili predsednik naše borčevske organizacije. Vsem je zaželel srečno novo leto 1984 z željo, da bi se čez 10 let ponovno srečali v enakem številu.

Za vse jubilarnte je bil pripravljen skromen prigrizek, vsak pa je prejel skromno darilo. Kljub starosti in boleznim povabljenih je zadonela partizanska pesem. Rafko Zidanšek, ki je tudi v letu 1983 praznoval 70. letni jubilej, je zategnil svojo priljubljeno harmoniko, kar je razpoloženje še popestrilo.

Vsi jubilarnti so izrazili željo, da bi morali borci sami organizirati več takih srečanj, saj se nekateri počutijo osamljene.

Ob koncu smo na domovih obiskali tudi 25 bolnih članov naše borčevske organizacije in jih skromno obdarili.

Tudi v prihodnje bo KO ZB NOV Slavko Šlander skrbela za ostarele in bolne člane naše organizacije. **Tone Kosi**

Šentjur pri Celju – Varstvo borcev in vojnih invalidov

Varstvo vojaških invalidov je v zakonodaji in praksi dobro urejeno, ker temelji na zvezni in republiški za-

konodaji. V občini Šentjur je 78 osebnih invalidov, 57 družinskih invalidskih upravičencev in 14 civilnih invalidov vojne. Poleg temeljnih pravic uživa 88 upravičencev dopolnilno varstvo po republiških predpisih, to je invalidski dodatek.

Sistem materialne in socialne varnosti borcev dopolnjujejo tudi sredstva občine za priznavalnine borcev. V občini prejema stalno priznavalnino 320 borcev oziroma njihovih družinskih članov. Najvišja priznavalnina znaša 6.140 dinarjev, najnižja pa 1.500 dinarjev. V letu 1983 je bilo porabljeno za družbene priznavalnine 10 milijonov dinarjev.

V odstotkih je na število vseh borcev v šentjurski občini stalnih priznavalnin precej nad republiškim povprečjem, ker je na Kozjanskem in tudi širše v občini v glavnem kmečka struktura borcev, ki ima samo dohodek iz kmetijstva.

Ernest Pečnik

Kočevje – Lani in letos

Na prvi seji krajevnega združenja ZZB NOV Kočevje, v okviru katerega deluje pet osnovnih organizacij, so obravnavali podatke o delu v minulem letu, o delegiranju delegatov v krajevne konference SZDL, o natečaju za pridobitev Družbenih stanovanj za udeležence NOV, o izračunu novih pokojnin in pripravi na članske sestanke, ki naj bi jih sklicali v mesecu februarju. Ob pregledu minulega dela je bilo ugotovljeno, da so člani borčevske organizacije v tem združenju vložili mnogo naporov za razvijanje in krepitev samoupravljanja v občinski skupščini in samoupravnih interesnih skupnostih. Posebno so si prizadevali za utrjevanje samoupravljanja v praksi. Pri obravnavanju nalog gospodarske stabilizacije v občini so se odločili, da bodo članstvo seznanili na sestankih o sklepih delegatov občinske skupščine, ki so jih sprejeli na decembrskem zasedanju minulega leta.

Viktor Dragoš

IZ DELA BORČEVSKIH ORGANIZACIJ IZ DELA BORČEVSKIH ORGANIZACIJ IZ DELA BORČEVSKIH OR

naša
obramba

Št. 1/1984 • januar • leto 16 • cena 50 din

OPOJNOST
NAJBOLJŠIH

obramba 15 LET

F. Šetinc:
AKTUALNA TEMA:
SOCIALISTIČNA ZVETrije izvirni feljtoni
naše revije

KAJ JE TO AWACS?

Naslovna stran slavnostne številke Naše obrambe

Ob petnajstletnici Naše obrambe
Nenadomestljiv pripomoček pri
obrambnem usposabljanju

Danes se nam samo po sebi zdi umevno, da v obrambnih pripravah sodelujejo vse družbene strukture, medtem ko je bilo še pred petnajstimi, šestnajstimi leti to izključno področje dela JLA in upravnih organov za ljudsko obrambo. Zelo aktivna na tem področju je bila tudi zveza rezervnih vojaških starešin, tedaj se je imenovala Zveza rezervnih oficirjev in podoficirjev, ki je že vrsto let strokovno usposabljala svoje člane na predavanjih, seminarjih, taktično-tehničnih zborih in drugje. Izdajala je tudi strokovno glasilo Vojaški informator.

V 1969. letu smo sprejeli nov zakon o ljudski obrambi, ki je natančneje določal pravice in dolžnosti občanov in vseh oblik njihovega združevanja na področju obrambnih priprav in še posebej na področju usposabljanja prebivalstva za obrambo. S tem zakonom je začela svoj zmagovito pot tudi zamisel o splošni ljudski

obrambiin družbeni samožaščiti.

V okviru drugih ukrepov v zvezi z uresničevanjem zamisli o splošni ljudski obrambi so sprejeli tudi sklep, da Vojaški informator preraste v Našo obrambo. Ta nova revija naj bi svojo vsebino prilagajala potrebam po obrambnem usposabljanju, ne samo rezervnih vojaških starešin, amak vsega prebivalstva.

Ustanovitelj Naše obrambe sta bila Republiški sekretariat za ljudsko obrambo in Komisija za rezervne oficirje in podoficirje pri republiškem odboru ZZB NOV Slovenije. V prvi številki sta ustanovitelja tudi določila glavne naloge Naše obrambe. Organizacija rezervnih oficirjev in podoficirjev je med drugim zapisala, da mora strokovno usposabljanje rezervne oficirje in podoficirje za naloge, ki jih čakajo v morebitni vojni, in da njeni člani skrbijo tudi za ustrezno obrambno vzgojo drugega prebivalstva. Republiški se-

ekretariat za ljudsko obrambo pa je med drugim zapisal, da ima v ljudski obrambi svoje mesto vsak odrasel občan, moški ali ženska. Vendar še ni dovolj, če vsak izmed nas ve, kje je njegovo mesto v primeru sovražnikovega napada, vedeti moramo tudi to, kaj je treba takrat storiti in kako naj svoje naloge opravimo, da bo naša obramba čimbolj učinkovita.

Petnajstih letih izhajanja Naše obrambe je jasno, da je bila takšna usmeritev pravilna in za podružbljanje obrambnih priprav zelo koristna. Z nenehnim izpopolnjevanjem in prilagajanjem svoje vsebine aktualnim potrebam na področju obrambnih priprav in obrambnega usposabljanja ter družbene samožaščite, kar pa seveda vključuje tudi idejnopolitično in marksistično izobraževanje, je postala Naša obramba pestra in zanimiva. Zdaj jo prebira na sto tisoče občanov. Nihče od ustanoviteljev, ki jih je zdaj sedem, ni

pričakoval, da bo po številu izvodov postala prva revija v Sloveniji.

Za mnoge je težko razumeti, da je revija s tako vsebino dosegla pri bralcih tolikšen uspeh. V drugih republikah pravijo, da je Naša obramba svojevrsen fenomen, skoraj čudež. Čudeža pa ni, saj je uspeh Naše obrambe pri bralcih samo odsev vseh drugih dosežkov na področju obrambnih priprav, predvsem pa njihovega podružbljanja.

Vsem, ki pomagajo ustvarjati revijo takšno, kot je, čestitam ob jubileju. Želim tudi, da bi se sodelovanje med uredništvoma TV-15 Naš tovariš in Naše obrambe še okrepilo in tako še bolj prispevalo k podružbljanju splošne ljudske obrambe in družbene samožaščite, predvsem pa k boljšemu obveščanju rezervnih vojaških starešin in drugih bralcev o dogajanjih na področju SLO in DS.

Bojan Kuntarič

Le dobro izurjeni teritorialci so kos
vsakdanjim nalogam

Naš pogovor z rezervnim majorjem Antonom Reškom, komandantom občinskega štaba Teritorialne obrambe Kranj, ni bil naključen. Ob dnevu JLA so vojaki kranjske vojašnice prejeli prehodno zastavico kot najboljša enota v LAO, kranjski teritorialci pa prehodni pokal kot najboljši v gorenjski regiji in priznanje republiškega sekretariata za ljudsko obrambo za dosežene uspehe pri uresničevanju in urejavanju ljudske obrambe in družbene samožaščite.

Kakšna je vloga kranjskega štaba Teritorialne obrambe v teritorialni obrambi gorenjske regije?

»V našem konceptu splošne ljudske obrambe in družbene samožaščite se teritorialni obrambi namenja tako pozornost kakor vsem ostalim subjektom. Tako je tudi v gorenjski regiji, ker je celotno delovanje teritorialne obrambe usmerjeno v zagotavljanje čim višje stopnje bojne pripravljenosti. Občinski štabi TO imamo svoje programe, ki so vezani in odvisni od raznih dejavnikov, kot so lega, velikost, razvitost občine in drugi. Kranj ni pomemben samo kot središče regije, temveč so v kranjski občini strateško zelo pomembni objekti. Temu primerno je organizirana in razvejana TO. Kranjski štab TO je po številu pripadnikov največji v regiji, toda zaradi tega nikoli ni imel nobenih prednosti, vsi imamo enake možnosti.«

Kako poteka urjenje pripadnikov teritorialne obrambe v Kranju?

»Urjenje enot poteka po programu dela, ki ga obravnava komite za SLO in DS v občini ter ga potrdi občinski svet za ljudsko obrambo in družbeno samožaščito. Delamo po programu. Pri pripravi programa sodelujemo tudi z organizacijami združenega dela. V priprave po aktivno vključeni vsi odgovorni rezervni starešine posameznih enot. Načrtovani program urjenja je odvisen tudi od finančnih sredstev, ki si jih zagotavljamo iz sredstev za ljudsko obrambo v občini.

Urjenje pripadnikov poteka v glavnem v prostem času popoldan, najpogosteje ob sobotah in nedeljah.

Kako je organizirano družbenopolitično delo v vaših enotah?

»Uspešno opravljanje za-

stavljenih nalog je odvisno od družbenopolitičnega delovanja in razpoloženja v vsaki enoti. V naših enotah so organizirani aktivni ZSMS in zveze komunistov. Zelo razveseljivo je, da imamo v svojih enotah 15 odstotkov članov zveze komunistov. Aktivni ZK so vodilna idejnopolitična sila v vseh naših enotah pri krepitvi tovarštva, bratstva in enotnosti ter bojne pripravljenosti.«

Kaj pa kulturno in športno življenje?

»NA vseh vajah se v našem taboru vedno odvijajo športne in kulturne prireditve. Poleg tega se naši pripadniki vedno udeležujejo različnih spominskih tekmovanj, kot so v Dražgošah, Kališču, Dupljah, Udenborštu, na Okroglem, ob žici okupirane Ljubljane in drugih. Povsod dosegajo dobre rezultate.

V kraju, kjer je enota, se povežemo z raznimi kulturnimi skupinami, ki nas ponavadi obiščejo in priredijo krajšo prireditev. Od pripadnikov vedno kdo igra na kakšen instrument, ki ga vzame s seboj. Tudi udeleženci NOV so redni obiskovalci naših enot. Njihovega obiska smo posebno veselili, ker nam ponavadi pripove-

dujejo o zgodovini kraja. Redno zagotavljamo časopise ter televizijske in radijske sprejemnike. Na ta način dosegamo večje medsebojno sodelovanje in tovarštvo v enoti ter ohranjanje izročil NOV. To je zelo pomembno pri nadaljnjem delu v enoti.«

Sodelovanje z dejavniki SLO in DS v občini in na terenu?

»V vseh naših enotah imamo dobre medsebojne odnose. Zelo dobro sodelujemo s Svetom ter Komitejem za SLO in DS v Kranju, prav tako pa s Sekretariatom za ljudsko obrambo, UNZ in vojašnico. Na terenu naši starešine navezujejo stike s predsednikom ali člani komiteja za SLO in DS v krajevni skupnosti. Dobro sodelovanje je naš skupni uspeh in dobre odnose bomo tudi naprej gojili.«

V čem je ključ vašega letošnjega uspeha?

»Na začetku sem omenil, da smo vsi štabi v regiji imeli enake možnosti za delo. Po istem načinu nas vse tudi ocenjujejo in letos so naša prizadevanja obrodila sadove. K takšnemu uspehu so prispevale tudi delovne organizacije s svojo finančno pomočjo ter dobri odnosi in sodelovanje z vsemi dejavniki SLO in DS, od krajevne skupnosti do občine. Zdravi medsebojni odnosi v enotah, visoka moralopolitična in strokovna usposobljenost starešin in vojakov so omogočili brezhibno izvrševanje realno zastavljenih programov urjenja.

Marko Čavlovič

Predsednik sveta za SLO in DS Ivan Cvar, izroča priznanje rezervnemu majorju Antonu Rešku

Napredek na vseh področjih

Iz pogovora s sekretarjem OK ZRVS Ajdovščina Draganom Lukinom

Občinska konferenca ZRVS Ajdovščina je že nekaj let med boljšimi občinskimi organizacijami ZRVS v Sloveniji. Tovariš sekretar, povejte, s kakšnimi uspehi in dosežki ste sklenili leto 1983 v vaši občinski organizaciji ZRVS?

»Predsedstvo občinske konference ZRVS Ajdovščina je tudi v letu 1983 dosledno izvajalo program vzgoje in izobraževanja ter urjenja svojih članov. Tako smo dosegli viden napredek pri realizaciji programskih nalog. Program strokovne vzgoje smo izpeljali v dveh delih. Prvi sklic je bil v spomladanskem času. Predavanja smo pripravili na Colu, v Dobravljah, Ajdovščini, Vipavi in Podnanosu. Rezervni vojaški starešine so poslušali predavanja o varnostnih, političnih in gospodarskih razmerah pri nas, o vojnopolitičnem položaju v svetu in njegovem vplivu na varnost SFRJ, o oblikovanju blagovnih rezerv v miru, za potrebe preskrbe v vojni in drugih nesrečah. Predavali so rezervni vojaški starešine, člani aktiva predavateljev, ki ga je ustanovilo naše predsedstvo, in oddelek za ljudsko obrambo skupščine občine Ajdovščina. Drugi del usposabljanja in urjenja za vse člane občinske ZRVS smo opravili oktobra na strelišču Mlake pri Podnanosu. Rezervni vojaški starešine so poslušali predavanje o okupacijskem sistemu ter oblikah in izvajalcih oboroženega in neoboroženega odpora proti napadalcu ob začasni zasedbi ozemlja. Po predavanju so udeleženci streljali s tromblonom, ogledali so si orožje, ki ga je razstavila komanda garnizije JLA Ajdovščina. Ko so rešili topografske naloge, so udeleženci pouka odgovarjali na anketo o primernosti takega načina celodnevne usposabljanja. Anketa je pokazala, da so RVS s takim načinom, kot je bil na Mlakah, v celoti zadovoljni. Vsi do zadnjega so

Dragan Lukin

izrazili željo, da se organizira čim več praktičnega pouka, ki bi jim, po njihovem mnenju, v primeru morebitne vojne najbolj koristil. Udeležba v procesu vzgoje in usposabljanja je bila glede na prejšnja leta manjša za 30 odstotkov in je znašala 45 odstotkov vsega članstva. Ne glede na sedanje gospodarske razmere in to, da člane vabimo, in ne pozivamo, nikakor ne moremo biti zadovoljni s tako nizkim odstotkom udeležbe na predavanjih in drugih oblikah usposabljanja. Zlasti še zato, ker smo za vse tiste, ki so oddaljeni od kraja pouka, organizirali prevoz,« je povedal sekretar OK ZRVS Ajdovščina.

Zelo dobro sodelujejo z vsemi družbenopolitičnimi organizacijami, še posebej z mladinsko organizacijo. To sodelovanje je dobro zlasti na ravni občine in v krajevnih skupnostih. Vsako leto se vsi skupaj udeležijo pohoda na Nanos.

Dragan Lukin pravi, da so bili člani ZRVS tudi nepogrešljiv del pri obrambnem usposabljanju šolske mladine, brigadirjev na MDA »Vipava 83« in prebivalstva občine v celoti. Zelo so zadovoljni s sodelovanjem z enotami JLA. Ta jim omogoča primerno vzgojo rezervnih vojaških starešin, domske prostore v Ajdovščini in Vipavi, vežbališča in strelišča, orožje in strelivo, predavateljski kader in vse drugo kar sodi k pouku. Dobro sodelujejo tudi s teritorialno obrambo, civilno in narodno zaščito.

Lanskega maja je OK ZRVS Ajdovščina dobro or-

ganizirala in izvajala regijsko tekmovanje šolske mladine v znanju in spretnosti s področja splošne ljudske obrambe in družbene samožaščite.

V počastitev dneva mladosti so organizirali tradicionalno tekmovanje v streljanju z zračno puško, za ekipe zveze socialistične mladine, pripadnikov JLA in ekip ZRVS. Rezervni vojaški starešine so na tem tekmovanju dosegli drugo mesto.

Na medobčinskem tekmovanju decembra lani v Cerknici so bile po štiri ekipe iz vseh 11 primorskih občin. Tokrat so Ajdovci v skupni uvrstitvi osvojili prvo mesto.

»Dan JLA – 22. december smo proslavili skupaj s pripadniki enot JLA v Ajdovščini in Vipavi. S tem smo naš letni program dela uspešno uresničili,« je povedal Dragan Lukin.

Tovariš sekretar, kako ste organizirani v ZRVS občine?

»Rezervni vojaški starešine ajdovske občine delujejo v okviru OK ZRVS in 15 krajevnih konferencah ZRVS kakor tudi v 23 aktivih v krajevnih skupnostih in 7 aktivih v ozidih ter 5 aktivih na osnovnih in srednjih šolah. Skupaj je vključeno v organizacijo nekaj manj kot 800 članov, 30 odstotkov je članov ZK. Med zasedanji občinske konference vodi delo ZRVS predsedstvo občinske konference. To je kolektivni operativno-izvršilni organ, ki svojo funkcijo opravlja na podlagi politike in smernic občinske konference ZRVS. Zaradi tega in odgovornega dela, ki ga opravlja, je imelo predsedstvo v preteklem letu dvanajst sej, na katerih je obravnavalo vsa vprašanja, vezana za uspešno realizacijo letnega programa dela. Vse bolj premišljamo tudi o ustanavljanju aktivov ZK pri krajevnih in občinski konferenci ZRVS,« je sklenil sekretar OK ZRVS Ajdovščina Dragan Lukin.

Mile Gojković

Nova knjiga pri založbah Borec in Partizanska knjiga Zvone Kržišnik: Patrulja zvestobe

V štirinajstih poglavjih in na 160 straneh nam Zvone Kržišnik pripoveduje o Kajuhovi kulturniški skupini, ki je najtesneje povezana s Štirinajsto in njenim legendarnim pohodom na Štajersko v začetku 1944. leta.

Nastanek knjige je spodbudil odbor Štirinajste divizije, odločitev pa, da se pričevanje omeji na divizijsko kulturniško skupino, je zapisal avtor v uvodu h knjigi, ni bila naključna. Kajti pohod je bil z vojaškega in drugih stališč že obdelan, o tem so pisali Lado Ambrožič-Novljan pa deloma Franci Sterle in Milan Guček ter Ladislav Kiauta. Literarno je posegel po snovi o Štirinajsti Miško Kranjec v romanu Za svetlimi obzorji. Tako je vzniknila zamisel, naj bi iz zajetne ponujajoče se tematike izbrali nekaj značilnega, drobca, ki lahko simbolično predstavlja znamenito epopejo. Hkrati je dalo nadaljnjo spodbu-

do odboru za takšno odločitev tudi prepričanje, da ima pripoved in podoba o kulturniški skupini Štirinajste divizije marsikaj povedati tudi današnji mladi generaciji, zlasti mladim literarnim ustvarjalcem.

Avtor je segel po množici zapisanih pričevanj in spominov in, kot sam pravi, napisal o tem sintetično reportažo. Pri tem sta mu bili v največjo pomoč udeleženci in članici te kulturniške skupine: Marta Pavlinova-Schmidtova in Vera Hreščakova-Beblerjeva. Nadvse dragocene podatke pa so prispevali tudi nekateri avtorji, ki so se že doslej pri svojem delu ukvarjali s Štirinajsto.

Patrulja zvestobe ne bi bila zaokrožena pripoved, če je ne bi poleg odlomkov pričevanj spremljale tudi znamenite fotografije Jožeta Petka, fotografa 14. divizije, ki je mnogo z besedo zapisanega ujel v svoj objektiv. B. Ž. J.

Knjiga, ki je izšla v sodelovanju Borca in Partizanske knjige, je prispevek k spominu na legendarni pohod 14. divizije na Štajersko pred štiridesetimi leti.

Književniki, udeleženci NOB Bogomir Magajna

Ob 80-letnici rojstva

Partizanski zdravnik in književnik Bogomir Magajna se je rodil pred osemdesetimi leti (13. januarja 1904) v Gornjih Vremah pri Divači. Osnovno šolo je obiskoval v Vremskem Britofu, v Ljubljani pa je končal klasično gimnazijo leta 1923. Medicino je študiral v Ljubljani in Zagrebu, kjer je diplomiral leta 1930. V medicinski službi se je izpopolnil za zdravljenje duševnih bolezni.

Ker kot italijanski državljani ni odslužil vojaškega roka, so ga italijanske oblasti leta 1927 obsodile za dezerterja. Kot mlad zdravnik je bil nekaj časa brezposeln, nato je za leto dni sprejel službo v jugoslovanski vojski. Nekaj časa je bil v Bosni, v Sarajevu vojaški zdravnik, nato pa je služboval tri leta kot graničarski zdravnik v Logatcu. V njegovo pestro zdravstveno službovanje je treba vpisati tudi občasno zaposlitev po različnih oddelkih Splošne bolnišnice v Ljubljani. To delo je opravljal prostovoljno. V Ljubljani je živel od literature, pisal je strokovne članke in predaval v radiu Ljubljane. Končno je dobil stalno zaposlitev v bolnišnici za duševno bolne na Studencu pri Ljubljani. Leta 1938 je po opravljenem strokovnem izpitu v Zagrebu postal sekundarij.

Od vsega začetka je bil povezan z Osvobodilno fronto, bil je predsednik terenskega odbora Osvobodilne fronte v bolnišnici za duševno bolne. Dne 18. maja 1942 so ga italijanski okupatorji aretirali in ga kot dezerterja italijanske vojske obsodili na leto dni ječe in pet let odvzema državljanjskih pravic. Vlačili so ga po ječah Este Firenze, Poggio Imperiale, Pistola, Buriano pri Volterra. Nekaj časa je bil kot kaznjeneц bolničar v Firencih, pozneje pa je bil vključen v posebni delovni bataljon. Tam je razpredel italijansko mrežo kot propagator in organizator OF. Septembra 1943 je po-

begnil iz internacije in odšel v partizane.

V partizanih je bil zdravnik v 14. diviziji in v raznih partizanskih bolnišnicah: pod Snežnikom na Notranjskem je vodil partizansko bolnišnico, nato je delal v raznih ambulantah (Mašun, Leskova dolina, Stari trg pri Rakeku). Decembra 1943 je bil dodeljen odseku za saniteto pri glavnem štabu slovenske NOV. Tu je vodil odsek za propagando in kulturo in postal nato zdravnik v zaščitni brigadi glavnega štaba (1944). Sanitetni odsek glavnega štaba je izdajal Partizanski zdravstveni vestnik, ki ga je urejeval Bogomir Magajna. Izhajal je v Beli krajini od januarja 1944 v ciklostilu. Bil je namenjen popularizaciji zdravstva pa tudi strokovnim člankom in razpravam, predvsem iz vojne medicine.

Po nemški ofenzivi je decembra 1943 nastala njegova novela Sopotniki, ki jo je prebral na prvem kongresu partizanskih kulturnikov v Semiču 4. januarja 1944. Njen podnaslov je bil Alegorija, opisani dogodek je bil le prispodoba številnih enakih dogodkov v NOV. Decembra 1943 je nastala tudi njegova umetniška reportaža Križanje. Naturalistično slikanje mučenja prerašča v tej prozi v simbolično upodobitev človekove etične moči.

Bogomir Magajna je med narodnoosvobodilno vojno spoznal trdoto partizanskega življenja in ga oblikoval v novelah. Svoje pisanje je po-

vezal z resničnim ljudskim življenjem in z bojem ljudstva zoper fašizem. (Stanko Janež).

Pisateljski opus. Kot književnik se je začel oglašati že v dijaških letih v listih in revijah (Mladika, Dom in svet, Modra ptica, Naš rod). Pred vojno je bil član Literarnega kluba (1939). V njem so se družili pesniki in pisatelji-zčetniki: Ivan Čampa, Severin Šali, Jože Dular, France Novšak, Jože Kastelic, Cene Vipotnik, Cene Kranjc in Bogomir Magajna. Zrasli so iz krščanskega svetovnega nazora, vendar se niso vezali niti na Dejanje niti na Dom in svet. Člani kluba so se med okupacijo držali kulturnega molka.

Kot mlad pisatelj je bil Magajna pred vojno predvsem novelist. Literarno snov je zajemal iz vsakdanjega življenja, ki ga je precej čustveno oblikoval. Njegovo pisanje je preveč idealistično obarvani humanizem. (Viktor Smolej). In temu humanizmu se Magajna tudi po vojni, ko je prišel iz partizanov, ni nikdar odpovedal.

Kot človek je bil velika dobričina. Kadar je prejel honorar za literarno delo, je povabil mlade pesnike na večerjo in kozareček in z njimi prijateljsko podedatiral. Lahko zapišemo, da je bil mladim literatom resničen mecen. K tej njegovi dobrodušni radodarni naravi je spadal tudi njegov smisel za humor. Znana je anekdota: v partizanih se je Magajna seznanil z oficirjem angleške vojaške misije in mu kot navdušenemu zbiralcu škatlic vžgalic podaril nekaj jugoslovanskih primerkov. Angleški oficir ga je iz hvaležnosti povabil, naj ga po koncu vojne obišče v Londonu, rekoč: »Moja hiša, tvoja hiša!« Seveda mu je Magajna galantno vrnil gostoljubnost z besedami: »Če pa pridete kdaj vi k meni, velja prav tako za vas: Moja hiša, tvoja hiša!«

Navzoči partizani so planili v silovit krohot. Ko se je

smeh poleg, so začudene mu Angležu pojasnili, da stane dr. Magajna v mirnih časih kar v norišnici na Studencu pri Ljubljani!

Najobsežnejši deli Magajne sta roman Gornje mesto (1932, 1957), ki obravnava študentsko življenje v predvojnem Zagrebu, in povest Graničarji (1934), v kateri je opisal svoja doživetja kot graničarski zdravnik. Poleg tega obsega Magajnovo literarno delo še devet knjig novel. Primorske novele (1931), Bratje in sestre (1932), Le hrepenenje (1937), Zaznamovani (1940), Oživelci obrazi (1943), Odmev korakov (1953) - v tej knjigi novel se spretno povezuje kronistična reportaža iz NOB in umetniško oblikovana novela, Zgodbe o lepih ženah (1955), Na bregovih srca (1957) in Življenje in sanje (Izbor novel 1965. Izbral, uredil in spremno besedo napisal France Vodnik).

Bogomir Magajna se je zapisal v slovensko književnost tudi kot plodovit in pri mladih bralcih zelo priljubljen pisatelj. Izdal je sedem knjig za otroke: Brkonja Čeljustnik (1933, več izdaj), Čudovita pravljica o Vidu in labodu Belem pticu (1937), Racko in Lija (1943, več izdaj), V deželi pravljic in sanj (1952), O zlatem klasu, zlatem grozdu in biseru (1955), Povestice o punčki Maji (1957) in Izbrana mladinska beseda (1980. Izbor. Spremna beseda in opombe Zoltan Jan).

Sodelovanje v narodnoosvobodilnem boju je vneslo v literarno snovanje Bogomira Magajne poleg fabulističnih novosti in tematske svežine tudi potrditev njegovega značilnega občutenega humanizma.

V spomin na zavednega narodnjaka, protifašističnega borca in partizanskega zdravnika ter pisatelja-humanista so rojaki imenovali po njem dvoje šol: v Divači (osnovna šola Bogomira Magajne) in v Gornjih Vremah.

Dušan Mevlja

Književniki, padli med NOB Ciril Drekonja

Slovenski književnik Ciril Drekonja se je rodil 2. julija 1896 v Temeljnah pri Podmelcu na Tolminskem v revni družini. Učiteljske je študiral v Gorici. Kot učitelj je služboval na Tolminskem. Leta 1928 so ga premestili v Piemont. Tu je poskušal povezati vse slovenske učitelje v Italiji. Ko so mu kot naprednemu Slovincu in komunistu postala tla v Italiji prevročna, je pobegnil v Jugoslavijo. Tu je učiteljeval na Prekmurskem in nazadnje v Kamniku. Ob kapitulaciji Jugoslavije se je takoj vključil v narodnoosvobodilno gibanje, bil je aktivist Osvobodilne fronte in član Komunistične partije Slovenije. Nemci so ga po aretaciji nekaj časa vlačili po ječah in ga nazadnje ustrelili kot talca 31. januarja 1944 v Sentvidu nad Ljubljano.

Ciril Drekonja je pisal strokovno pedagoško in leposlovno literaturo. Napisal je nekaj knjig povesti, v katerih je opisoval socialnoekonomske razmere v tolminskih vaseh v realističnem slogu s folklornimi elementi. Zbiral je ljudsko slovo in izdal zbirko tolminskih pravljic. Zapisal je tudi lepo število tolminskih pesmi, ki pa so ostale žal v rokopisu. Zapisal nam je povesti: Čuvaj Suta (Trst, 1930), Pod domačim krovom (Gorica, 1930), Dolg (Gorica, 1931), Beg iz življenja (Trst, 1932) in Listi bele marjetice (Koper, 1956). Ta knjiga je izšla s spremno besedo Franceta Bevka po njegovi smrti. Sodeloval je pri partijskem časniku Delo, pisal pa je tudi pravljice: Tolminske narodne pravljice, Trst 1932 in črtice za mladino.

Ni imel časa, da bi izpovedal vse, kar ga je težilo in kar bi rad še napisal. A tudi to, kar je zapustil, bo ostalo za vedno v slovenski literaturi in njegovo ime bo častno zapisano med tistimi možmi peresa, ki so pripravljali revolucijo in vstajo na Slovenskem.

Franc Vidic

Skupaj s Cirilom Drekonjo je bil kot talec ustreljen tudi Franc Vidic, pisatelj, kritik, literarni zgodovinar in prevajalec. Rodil se je 30. novembra 1872 v Preboldu v Savinjski dolini. Gimnazijo je končal v Celju, slavistiko je študiral na Dunaju, kjer je 1898. promoviral.

Leta 1918 je bil član likvidacijske komisije SHS na Dunaju. Od leta 1922 do upokojitve 1927 je služboval na prosvetnem oddelku banske uprave v Ljubljani. Dvajset let je urejeval slovensko izdajo državnega zakonika.

Leposlovne in kritične spise je začel objavljati leta 1895. Bil je član literarnega kluba na Dunaju 1896-97, pripadal je tako imenovani novi struji. Sodeloval je v polemikah okrog naturalizma, pozneje se je nagibal k moderni. (Leksikon »Slovenska književnost«, Janko Kos). Kot literarni zgodovinar je objavil tale dela: monografijo o Valentinu Vodniku (v nemščini), razprave o Vodniku, Kopitarju, Vuku, Prešernu, Mickiewiczu, Palackem, kritiko o Glaserjevi Zgodovini slovenskega slovstva. Bil je med najplodnejšimi informatorji o slovenskem slovstvu v nemških časnikih in revijah. V nemščino je prevajal sodobno slovensko prozo in uredil nemško knjigo Prešernovih poezij. Pisal je tudi slovstvene preglede in ocene v domačih in tujih revijah, krajše razprave o slovenskih in slovanskih kulturnih in umetniških ustvarjalcih.

Vojna vihra in okupacija sta ga zajeli v svoj vrtinec, ko je bil star 70. let. To je starost, ko se človek ponavadi umakne za zapeček in misli na smrt. Toda Franc Vidic ni bil iz takega testa. Priključil se je borcem za osvoboditev, v Kamniku je bil med zvestimi aktivisti Osvobodilne fronte. V eni izmed okupatorskih racij so ga zajeli in 31. januarja ustrelili kot talca. V knjigi Viktorja Smoleja je navedeno, da so ga Nemci ubili v Sentvidu nad Ljubljano, v leksikonu Slovenska književnost (1982) pa piše, da so ga ustrelili v Begunjah.

Franc Vidic je pokazal za svoja leta čudovit pogum in vztrajnost hrbenico, ko se je že sivolos vključil v narodnoosvobodilno gibanje. S svojim življenjem in delom se je za vedno zapisal med svetle primere naše revolucije.

Dušan Mevlja

EPIGRAM

★ Dvakrat nagajeni

V silnem boju za našo kulturo
je nekaj tovarišev sestankarjev dobilo:

za desetletnico le zlato uro,
za dvajset let pa - zlato žilo!

Petelin

Jugoslovansko pesništvo med NOB in revolucijo v zborniku

Pet knjig, tisoč pesmi

V Beogradu so predstavniki zagrebške založniške hiše Splektar predstavili pred dnevi pet knjig večjega formata z obsegom 1220 strani, v katerih je zajetih nad 1000 pesmi upora, narodnoosvobodilnega boja in revolucije, ki so nastale med vojno in po njej.

Brez dvoma je novost tega zbornika v tem, da pri naša pesmi, natisnjene v dveh jezikih: v izvirniku in nato še v srbohrvaškem prevodu. V prvi knjigi so izbrane pesmi Bosne in Hercegovine, Hrvaške, Črne gore in Srbije, v drugi pa pesmi slovenskih in makedonskih avtorjev. Slovenski del je izbral in uredil Ciril Zlobec. Tretjo knjigo sestavljajo pesmi narodnosti, četrto pesmi neznanih avtorjev, v peti pa so zbrane pesmi o Titu.

V slovenskem delu so natisnjene pesmi Mateja Bora, Otona Župančiča, Karla Destovnika-Kajuha, Jožeta Javorška, Mirana Jarca, Toneta Seliškarija, Edvarda Kocbeka, Jožeta Udoviča, Iga Grudna, Ceneta Vipotnika, Franceta Kosmača, Mihe Klinarja, Petra Levca, Jožeta Šmita, Ivana Minattija, Lojzeta Krakarja in Cirila Zlobca. Po besedah urednika Zlobca gre za kritičen vpogled v eno najintenzivnejših obdobij slovenske poezije.

Oči sveta uprte v Stockholm

Dogajanje na mednarodnem političnem prizorišču v teh dneh bi lahko na kratko orisali z nekoliko spremenjenim rekom, namreč »vse poti vodijo v Stockholm«. Vse kaže, takšne so napovedi in dosedanja razplet, da bodo tja vodile vsaj še dve, če ne celo tri leta. Konferenca o razorožitvi, krepitvi mednarodnega zaupanja in varnosti v Evropi, kjer se države prvič na vseevropski podlagi lotevajo urejanja vojaških vidikov evropske varnosti, z razorožitvijo kot končnim ciljem, je namreč obremenjena s kopico problemov, ki zrcalijo podobo civiliziranega sveta. Tako bi bilo varljivo pričakovati njen hitrejši, in upamo, da vseeno uspešen konec. Ne moremo namreč prezreti, da je Stara celina bolj kot kdajkoli ogrožena in politično ohromljena z blokovsko razdelitvijo, dogmami in nepopustljivostjo.

V dosedanjih govorih, so bolj ali manj vsi govorniki-zunanji ministri zagotavljali svoje dobre namene in kar se da veliko pripravljenost na usklajevanje spornih stališč, z rezervo, da so vse države pripravljene na popuščanje, če bi tako seveda ravnala tudi nasprotna stran. Toda gotovo je, da so sam začetek konference in dnevi po njem razblinili kakršnekoli iluzije o možnih hitrejših spremembah mednarodnih odnosov, hkrati pa so potrdili, da nihče nima poguma (niti velesile ne) zaloputniti vrat za pogajanja. Skrbno in marljivo usklajevanje stališč kljub kritikam, da konferenca pomeni samo trošenje denarja, energije in pameti, ostaja namreč edini način približevanja k delnim ciljem na strmi in zapleteni poti do zasnove skupne evropske varnosti. Proces Helsinkov, Beograda in Madrida se torej nadaljuje, slišali pa smo lahko mnenje večine, da mora konferenca prihodnje tedne in mesece korak za korakom iskati rešitve in krepiti zaupanje med Vzhodom in Zahodom vsaj na evropskih tleh. Nenazadnje gre za evropsko konferenco in ne za dialog velesil, v kar se je na primer sprevrgla konferenca v Madridu.

Kljub temu ne moremo zanikati, da je težko priča-

kovano srečanje zunanjih ministrov veselih že kar na začetku sami konferenci vtisnilo poseben pečat, pa čeprav v odnose med supersilama ni vneslo bistvenih sprememb, kajti znamenj popuščanja še ni videti. Očitno je, da se je Moskva v Stockholmu odločila za demonstracijo trde linije. Toda ta je samo izraz njene dolgoročne politike nepopustljivosti do Washingtona in držav članic pakta NATO. Se pravi, da Vzhod ne namerava odstopiti od svojih že znanih pogojev za nadaljevanje ženevskih pogajanj o evroraketah. Stališče je namreč jasno, da bodo pogajanja pretrgana tako dolgo, dokler bodo ameriške rakete v zahodni Evropi. Te ugotovitve so zabeljene s kruto resničnostjo, ki govori, da so na evrorakete, na vzходу odgovorili z namestitvijo novih raket vrste SS-21, SS-22, SS-23 na ozemlju Nemške demokratične republike in na Češkoslovaškem. Ker so vse do pred kratkim podatke o novih oporiščih v Moskvi imeli v največji tajnosti, je reportaža, ki jo je objavila »Krasnaja zvezda«, v sovjetski vojno-politični praksi novost. Z objavo, da so rakete aktivne od trenutka namestitve, je Moskva več kot očitno odgovorila na postavitev pershingov v Veliki Britaniji in ZRN. Hkrati pa

to pomeni tudi svojevrsten pritisk na mednarodno javnost, na protiraketna gibanja in na zahodne vlade, naj sprejmejo sovjetske predloge za nadaljevanje pogajanj v Ženevi, sicer je raketna tekma neizbežna.

Kljub temnim oblakom, ki se zgrinjajo nad Staro celino, pa lahko vendar ugotovimo, da se »velika brata« v Stockholmu vedeta drugače kot v Madridu, ko sta se komajda pogledala. Če si je sovjetska delegacija na madridskem srečanju od začetka do konca priza-

devala vseeno miriti strasti in propagandni boj, se zdi, da to zdaj počnejo ZDA in njeni zavezniki. Upoštevati moramo namreč, da so pershingi že v Evropi, in nenazadnje, ameriški volilni boj se je že začel.

Sledi, ki kažejo na možno nadaljevanje pogajanj v Ženevi, ostajajo torej močno zabrisane, sama pot do Ženeve pa težavna in nepregledna. Čeprav je še mnogo prezgodaj, pa so po dosedanjem poteku konference v Stockholmu zasedaj verjetno najbolj stvarna pričakovanja, da se utegnejo najprej obnoviti dunajska pogajanja o zmanjšanju klasične oborožitve. Za navadnega smrtnika to kaj slaba tolažba, saj je verjetno vseeno, če ga pokosi navadna krogla ali ga pogubi najmodernejšo orožje.

Pa vendar lahko domnevamo, da bi SZ nadaljevanje pogajanj na Dunaju utegnili, sprejeti, kajti ta so po eni strani del madrid-

skega procesa, po drugi strani pa niso v neposredni zvezi s ženevskimi pogajanjmi. Kljub temu moramo na koncu le resignirano ugotoviti, da bi že obnova dunajskih pogajanj v tem trenutku pomenila olajšanje in prispevek k popuščanju in obnovi vseh drugih pogajanj.

Čeprav smo zapisali, da je bil že sam začetek konference izpostavljen veliki nevarnosti – soočenju med velesilama – slišali smo lahko besede, od tistih na račun človekovih pravic do vseh težkih in na novo obujenih starih razprav in odprtih ran o usmeritvi zunanje politike ene in druge velesile, pa se to, zahvaljujoč se zunajblokovski in vseevropski naravi konference, ni zgodilo. Zaslugo za to imajo predvsem nevtralne in neuvrščene države, ki so za enakopravno sodelovanje in za razorožitev.

Konferenca se vsaj na

področju klasične oborožitve že lahko pohvali z določenim uspehom. Zasedaj namreč drži, da se bodo pogajanja na Dunaju marca nadaljevala. Kar zadeva številna druga področja varnosti in sodelovanja v Evropi, pa lahko stališča in mnenja udeležencev strnemo v tri skupine:

Medtem ko se zahodna skupina držav usmerja v ukrepe, ki bi lahko zmanjšali nevarnost vojaškega spopada v Evropi, in se med drugim nanašajo na izmenjavo informacij o organiziranosti in lokaciji vojaških sil, do postavitve kanalov za naglo komuniciranje med vladami v času kriz, pa vzhodna skupina držav omenjeno šteje še le v drugo fazo. Pred njo naj bi se pogajalske strani pogodbeno odpovedale prvemu jedrskemu udarcu, oziroma uporabi sile nasploh.

Med temi stališči ne moremo prezreti neuvrščenih in nevtralnih držav, ki kot že ničkolikokrat tudi tokrat ponavljajo, da politične stabilnosti odnosov med velikimi kot na celotnem mednarodnem prizorišču ne bo brez vojaškega popuščanja. Skupina tako imenovanih NN držav namreč noče biti nema opazovalka dogovarjanj velikih, ampak se na konferenci pojavlja kot aktiven dejavnik. Njen program že presojajo vojaški strokovnjaki teh držav. V glavnem pa zrcali načelo neuporabe sile v mednarodnih odnosih nasploh, hkrati pa se izreka za precizno obveščanje o vojaških vajah, za dopolnilne ukrepe o premikih vojaških čet in za njihovo omejitve.

Priča smo torej novim procesom popuščanja, prvi teden konference pa samo potrjuje težavnost in dolgotrajnost pogajalskih poti.

Miha Lamprecht

Georg Schultz in Andrej Gromiko med njunim peturnim srečanjem v Stockholmu.

Nazadnjaške sile v Trstu skušajo preprečiti odobritev globalnega zaščitnega zakona slovenske manjšine

Ko je bilo pred nekaj meseci uradno napovedano, da bo italijanski parlament začel z razpravo in obravnavanjem raznih osnutkov za globalno zakonsko zaščito slovenske narodnostne skupnosti v Italiji, so se v Trstu, kot je bilo sicer pričakovati, nebrzdano sprostile vse tiste nazadnjaške sile, katerih konjček sta šovinizem in netenje sovraštva med tu živčima narodoma, tako da bi se ustvarila čimvečja napetost med Italijo in Jugoslavijo. Vsaka priložnost jim očitno pride prav in sovražni izbruhi proti Slovincem so vse bolj pogosti, predvsem pa strupeni. Tako naj se spominimo umetno povzročenih neredov, stavk in zasedb nekaterih italijanskih višjih srednjih šol proti dvojezičnosti (»bilingvizmu«) na osnovi ponarejenih prikazov raznih osnutkov globalne zaščite, češ da bodo Slovinci tako postali prava privilegirana kasta in da italijanska mladina ne bo več mogla najti zaposlitve v Trstu in se bo morala izseliti drugam. Ob precejšnji splošni brezbržnosti in nevednosti italijanskih študentov so bili ti izzivi deloma uspešni, po drugi strani pa so zaradi tega novega vala protislovenskih izbruhov pravza-

prav odločneje nastopile demokratične sile in šolski dejavniki. Organizirali so več javnih razprav informativnega značaja, na katerih so sodelovali tako slovenski kot italijanski šolniki. Tako so se študentje lahko prepričali, da niso zahteve Slovencev tako »pošastne«, kot jih označujejo fašistični nostalgiki.

Nedopusten je bil nastop desničarjev na skupščini družinske posvetovalnice v Rojanu, ker so bili natisnjeni in razobešeni dvojezični plakati, ki so vabili uporabnike na skupščino. Na Colu so fašisti pomazali otroški vrtec s sovražnimi gesli. Do mazaških akcij je prišlo tudi na sedežu slovenskih organizacij, na nekaterih šolah in celo v Ovčji vasi v Kanalski dolini. Tudi odločitev jugoslovanskega zveznega izvršnega sveta o delni sprostitvi prehodov čez državno mejo je tržaške nazadnjaške kroge vzbudila, da so dali duška ironičnim in strupenim komentarjem v svojih neprikritih prizadevanjih, da bi čimbolj skalili miroljubno sožitje in sodelovanje ob meji. Pri tem pa je očitno prišlo do izraza, na kako nazadnjaških temeljih sloni politična strategija tržaške meščanske Liste za Trst, ki zagovarja

povsem ista stališča, in je skoraj še bolj šovinistična kot neofašisti. Tako so listarji dokončno sneli svojo masko in se pokazali širši javnosti s svojim pravim obličjem žolčnega protislovenstva in protijugoslovanstva.

V italijanskem parlamentu so v teh dneh sicer začasno preložili začetek razprave o globalni zakonski zaščiti Slovencev v Italiji, ker čakajo, da tudi vlada izdela svoj napovedani osnutek, ki ga bodo nato primerjali in usklajevali z osnutki posameznih strank in s sklepi prejšnje paritetne Cassandrove komisije. Kot kaže, bo zaščitni zakon vendarle odobren, vprašanje pa je, kakšna bo njegova vsebina oziroma stopnja zaščite. V prvi vrsti je sporna teritorialna razsežnost zaščite, saj bi nekatere sile rade odcepile Slovence v videmski pokrajini od rojakov v tržaški in goriški pokrajini. Potrebo po globalnem obravnavanju slovenskega nacionalnega vprašanja, brez vsekršnih razcepitve, je izpričala tržaškemu prefektu tudi enotna slovenska delegacija, Izrazila je nujno, da je treba globalni zaščitni zakon čimprej sprejeti brez nadaljnega oklevanja in da se celotno manjšino v Furlaniji – Julijski krajini

kot celoto polnopravno zavaruje. V tem smislu bo enotna slovenska delegacija posegla tudi pri predsedniku vlade in bo zahtevala, naj se parlament neposredno poveže s slovenskimi družbenopolitičnimi organi, da tako resnično preveri realno stanje in potrebe.

V zadnjih dneh so bile v Trstu tudi številne javne razprave o slovenski problematiki, med katerimi naj omenimo pobudo komunistične partije in pa italijanskega vodja za spoznavanje slovenskega jezika. Pri tem je pozitivno, da se sohrzavljani italijanskega jezika zavzemajo za zaščito Slovencev in za miroljubno sožitje, kar je seveda pomembna protiutej prejšnjim omenjenim šovinističnim izzivom. Tudi vsi slovenski občinski sveti v okoliških občinah in razne družbenopolitične organizacije so izglasovali resolucije v podporo globalne zaščite, kar predstavlja določen pritisk na odgovorne politične kroge. Jasno je torej, da je postopek za priznanje pravic Slovencev v Italiji v svoji končni fazi, pozitivno pa je, da so se napredne in demokratične sile zavzele za zadovoljivo rešitev tega vprašanja.

Boris Simoneta

Spominski slovesnosti v Borštu in v Križu

V preteklih dneh sta se na Tržaškem, in sicer v Borštu in v Križu, odvijali občuteni in dobro obiskani slovesnosti v spomin na žrtve nacifašističnega nasilja.

V Borštu v občini Dolina so se vaščani Boršta in Zatrežca poklonili spomenu štirih žrtev bunkerja, ki so ga fašisti in Nemci napadli 1. januarja 1945. Tedaj so junaško padli Dušan Munih, Ivan Grzetič in Stanko Gruden, Danilo Petaros pa je bil ranjen in je končal svojo pot v krematoriju tržaške Rižarne. Proslava, ki jo je organizirala krajevna sekcija borčevske organizacije VZPI-ANPI, je še enkrat potrdila, kolikšna je privrženost zamejskih protifašistov idealom svobode, miru in NOB. Prireditve je bila še posebno slovesna, ker sta se ob tej priložnosti pobratila odbor Zveze borcev NOV z Mosta na Soči, od koder je bil doma Dušan Munih, in pa krajevna sekcija VZPI-ANPI. Predsednik ZZB NOV Tolmin je ob sklenitvi pobratenja poudaril, da se bo tako še bolj okrepilo prijateljstvo med ljudmi z obeh strani meje. Prav je, da se prijateljstvo, ki se je ob toliko žrtvah skovalo v hudem obdobju narodnoosvobodilnega boja, utrjuje danes kot izraz prizadevanj za uveljavljanja načela svobode in vsestranskega sodelovanja. Program proslave, ki so se je udeležili najvidnejši družbenopolitični predstavniki iz dolinske občine in z Mosta na Soči, je bil dokaj pester. Nastopili so šoloobvezni otroci iz Boršta in z Mosta na Soči, dekleški in pa mešani zbor PD Slovenec iz Boršta in mešani pevski zbor Ivan Pregelj z Mosta na Soči. V jutranjih urah so učenci osnovne šole Dušan Munih obiskali na šoli borštanske vrstnike, nato pa so si ogledali tržaško Rižarno, edino taborišče smrti v Italiji.

V Križu pa so se spomnili junaške smrti domačina Josipa Košute pred štiridesetimi leti. Kot partizana v enotah Devetega korpusa so ga Nemci zajeli in aretirali, po strahovitem mučenju pa so ga obesili na murvo ob cesti, kjer so takoj po vojni postavili spominsko ploščo. Približno mesec dni kasneje je na istem mestu doletela enaka usoda tudi partizanskega borca Josipa Grudna iz Saleza. V priložnostnem nagovoru se je padlega soborca spomnil predsednik krajevne sekcije borčevske organizacije VZPI-ANPI Gigi Bogatec.

Boris Simoneta

Ob 40. obletnici tragedije v Cerknem

V mrzlem zimskem jutru je ugasnilo 47 mladih življenj

»Avguštin Barle, Alojzija Bevk, Marko Bevk, Cvetko Bončina, Matevž Černilogar, Janez Dobravec, Jože Flander, Janez Gatej, Režika Golob, Franc Hafner, Franc Hojs, Anton Habjan, Janko Kavčič, Ladko Kamperle, Olga..., Ivan Ožbolt, Adolf Kos, Janez Lotrič, Jakob Makuc, Janez Markič, Režika Mezek, Stane Nežmah, Josip Oman, Luka Perčič, Viktor Perič, Anton Petrovič, Josip Poličar, Stevo Potočnik, Matija Geržina, Milan..., Miro Černilogar, Cvetko Cotič, Ivan Sedej, Franc Smerke, Milojka Štrukelj, Franc Tiringer, Viktor Tušar, Slavica Udovič, Ivan Umek, Jože Uršič, Stanislav Vovk, Kalist Zidarič, Sveto-Slava Zika, Anton Zorc, Maks Zupan, Fani Žele, Niko Luskovec«

Teh 47 imen mladih deklet in fantov iz Slovenskega primorja, Istre, Beneske Slovenije, Gorice, Trsta in Gorenjske je za večno vklesanih v beli, visok vitek steber na gričku Brdce nad Cerknem v spomin in opomin na hudo tragedijo mrzlega zimskega 27. januarja 1944. Tega dne so Nemci nepričakovano vdrlji v Cerkno in tam naredili pravi pokol.

Pokrajinski komite KP Slovenije za Primorsko je ustanovil srednjo partijsko šolo in ji za njeno varnost dodelil zaščitno četo. Gojenci šestega tečaja te šole so začeli s poukom 10. januarja 1944 v Čepovanu. Bilo je 114 tečajnikov. Že čez teden dni so se morali pred Nemci umakniti na Velike Lazne, naslednji dan pa od tu na Lokve, da so se 19. januarja spet vrnili na Velike Lazne. V noči na 20. januar pa so se premaknili na Šentviško goro in že naslednji dan prispele v Cerkno, središče osvobojenega ozemlja.

Pokrajinska partijska šola, ki jo je vodil Ivan Bratko Andrej, je imela pouk v dvorani današnjega zadružnega doma, večina tečajnikov ni bila oborožena. Pouk se je začel ob 8. uri zjutraj. Zaradi nevarnosti zračnega napada

je bil pouk 27. januarja 1944 odložen na večerne ure, ko naj bi imeli tečajniki sklepna predavanja.

V Idriji je bil od jeseni 1943 nemški bataljon planinskih lovcev »Heine«, ki mu je poveljeval kapetan Borut Reine. Spadal je v 139. rezervni polk planinskih lovcev 188. rezervne gorske divizije. Po oceni vojaških zgodovinarjev je bil zloglasni bataljon »Heine« elitna enota divizije.

Nemci so bili obveščeni, da je v Cerknem šola, vendar so menili, da gre za podoficirski tečaj. Druga četa bataljona planinskih lovcev pod poveljstvom poročnika Teichmanna je dobila ukaz, da nenadoma prodre prek Pluženj v Cerkno in tam uniči tečaj.

Druga četa je štela razen poveljnika Teichmanna 11 podoficirjev, in 126 vojakov in imela 12 lahkih in 2 težke strojnice, 6 tromblonskih pušk in dva srednja minomet.

Nemci so odšli iz Idrije 27. januarja 1944 ob 3. uri zjutraj. Izkuseni vodniki so jih po stranskih poteh in gozdovih neopazno pripeljali do vzhodnega roba Cerknega in ob 8. uri spustili do prvih hiš. Presenečenje je bilo popolno.

Začel se je neenak boj. Po prvem prsenečenju so se začeli partizani močno upirati, saj je poročnik Teichmann v poročilu zapisal, da je prišlo do hudega pouličnega boja, ker so se partizani trdovratno upirali z oken in streh. Nemci so šele po poldrugournem pouličnem boju popolnoma zavzeli Cerkno.

Ko je začelo pokati, so se vaščani zaprli v hiše, tečajniki, povečini neoboroženi, pa so v prvem trenutku pomislili na beg. Rešili so se le tisti, ki so se pritali v hišah ali pa se splazili po strugi Cerknice proti Novakom in po potoku Zapoška proti vsem pod Poreznom. Vendar je večina mladih tečajnikov stekla po pobočju golega grička Brdce, da bi čimprej prišli na položaje in v zavetje gozda. Toda to je bilo zanje

usodno, ker so Nemci na nasprotnem bregu postavili strojnice in imeli bežeče tečajnike ko na dlani: Iz tega pokola so se rešili le trije tečajniki.

Ze med boji v Cerknem so se oglasili partizanski minometi in strojnice z bližnjih hribov okoli Cerknega in prisilili Nemce, da so se začeli umikati proti Želinu kar po cesti, česar partizanske enote niso niti najmanj pričakovale. Nemci so se vrnili v Idrijo ob 3. uri popoldne in pri napadu na Cerkno imeli enega mrtvega.

Partizanske izgube so bile hude, saj je padlo 47 partizanov in partizank, med njimi 26 tečajnikov. Med padlimi je bil tudi pionir Marko Bevk, ki so ga Nemci ubili pri Pirhovi hiši (Cerkno št. 105). Zato je 27. januar 1944 ne samo najbolj tragičen dan Cerknega v NOB, temveč tudi narodnoosvobodilnega gibanja na Primorskem!

Dvanajst ranjenih partizanov in partizank – med temi sedem tečajnikov – pa je naslednjega dne sprejela v svoje varno zavetje skrita partizanska bolnišnica Franja, ki so jo bili odprli pred dobrim mesecem (23. decembra 1943.). Med temi je bil tudi hudo ranjeni poveljnik partijske šole Dušan Furlan, sedaj predsednik zveze vojnih invalidov NOV v Trstu.

Trije hudi porazi v komaj dobrem mesecu – 3. bataljona Gradnikove brigade na Javorniku 23. decembra 1943, tretjega in četrtega bataljona Gradnikove brigade 6. januarja 1944 v Trebčah pri Črnem vrhu nad Idrijo in še zlasti napad na pokrajinsko partijsko šolo v Cerknem 27. januarja 1944, so med drugim tudi precej jasno pokazali, da sta nemška in domobranska obveščevalna služba imeli to dobro mrežo zaupnikov in da je gestapo uspel vrniti na teren nekaj svojih agentov, ki so nemškim štabom sproti dostavljali podatke, kje so partizanske enote in kako so varovane. Šele potem ko so

vsa poveljstva v 9. korpusu in tudi vse partijske organizacije začele resneje obravnavati vprašanja budnosti in ko se je razvila partizanska obveščevalna služba, ki je uspešno uničevala gestapovsko obveščevalno mrežo, so takšni napadi prenehali.

Na tragedijo v Cerknem spominja več spominskih obeležij v kraju samem. Na gričku Brdce nad vasjo je lep spomenik z vklesanimi imeni 47 padlih 27. januarja 1944. Na stebru kozolca na Brdcih je spominska plošča, posvečena spominu 19-letne dijakinje Milojše Štrukelj iz Solkana, ki so jo Nemci ranjeno zverinsko mučili in nato ubili. Na hiši št. 105 je spominska plošča ubitemu pioniru Marku Bevku, a na hiši št. 146 spominska plošča Avgustu Barletu-Ambrožu, članu oblasnega komiteja KPS za Gorenjsko, tečajniku partijske šole. Ob poti na Brdce stoji spominsko znamenje španskemu borcu Jakobu Makucu sekretarju rajonskega komiteja KPS za Cerkno, medtem ko je postavljena spominska plošča partizanu Viktorju Tušarju na hiši št. 98.

Največji spomenik, ki trajno opozarja na tragedijo mrzlega zimskega 27. januarja 1944 v Cerknem, pa je nova osnovna šola »Spomenik NOB«. Ob 25-letnici napada na partijsko šolo v Cerknem so po spominski slovesnosti sprejeli pobudo preživelih tečajnikov, da bi v Cerknem zgradili osnovno šolo, ki bi na mlade generacije prenašala izročila NOB. Ustanovljeni pokroviteljski odbor je nato izvedel po vsej Sloveniji solidarnostno akcijo za novo šolo. Prvi del šole – za višje razrede – so izročili svojemu namenu 17. septembra 1972, drugi del – za nižje razrede – pa 8. marca 1977.

Ob prvi obletnici tragedije v Cerknem je Partizanski dnevnik, glasilo OF za Primorsko in Gorenjsko in edini tiskani dnevnik v zaslužnjeni Evropi, objavil uvodnik »Umrli so, da bo narod lahko živel«, na drugi strani pa pesem »Cerklijanskim žrtvam, ki jo je napisal V. Slav. Partizanski dnevnik je 31. januarja 1945 objavil na drugi strani sestavek »Cerkno se je oddolžilo spominu 47 padlih«, v katerem poroča o mogočni žalni slovesnosti ob prvi obletnici tragedije.

Jože Oblak

O partizanskih fotografijah

Večkrat me sprašujejo, kako smo v partizanih sploh fotografirali, razvili filme in dobili fotografije. Tudi sam se včasih vprašam, kako nam je to uspelo, čeprav sem se precej ukvarjal s fotografiranjem v partizanih. Fotografirati je bilo lahko, teže je bilo dobiti filme, največji problem pa je bil filme razviti in narediti fotografije. Vsi, ki je material šel skozi njihove roke, so morali biti popolnoma zanesljivi, pa še dovolj pogumni, saj se je to delalo na okupiranem ozemlju.

Ko danes pregledujem in urejam te fotografije, se mi zdi, da je pri nastanku vsake posamezne fotografije ali filma bil drugačen problem. Dokler so fotografirali drugi, me to ni toliko zanimalo. Ko pa sem sredi leta 1943. prinesel od doma svoj fotoaparat (4x6), sem se srečeval z različnimi problemi, če sem hotel priti do fotografij. Pod italijansko okupacijo smo filme lahko kupili, saj niso bili na karte kot večina drugega blaga. Kupili so mi naši tovariši in tovarišice, ki so delali na terenu. Razvijanje bilo nekoliko težje, predvsem zaradi varnosti, ker je partizanska fotografija že pomenila tajni dokument. V nevarnosti sta bila prenašalec in izdelovalec. Posebno še, če pomislimo, da so izdelovali fotografije v krajih, kjer so bile sovražne postojanke, pa ni bilo lahko. Vsa zahvala in priznanje gre tistim, ki so na

Fotografija iz vojne. Od leve proti desni so člani rajonskega odbora, fotografirani septembra 1944: Tonček Ključar, Mitja Primic, Jože Simšič.

pomagali, prenašali material in našli zaupnega fotografa. To so bili največkrat fotografi v Logatcu, Ljubljani, Postojni in Trstu, pa mogoče tudi drugod, saj največkrat nismo niti vedeli, kako so se naši terenski delavci znašli s tem materialom. Od teh ljudi, ki so nam bili v veliko pomoč pri prenašanju filmov in organizaciji razvijanja in izdelave fotografij, se spominjam predvsem Toneta Vatovca z Rakeka, ki je v postojnski postojanki nosil domobransko uniformo in je bil eden naših najpomembnejših obveščevalcev. Njemu sem namreč dal filme, da jih je odnesel razvit v Trst ali Postojno. Med mladinkami je to delo za nas opravljala tudi Tončka Čekada iz Ivanjega sela, ki je nosila filme v Postojno.

Tako je ostalo iz vojne na fotografijah veliko prijetnih spominov, obenem so pa tudi neprijetni občutki, ko se spominimo posameznikov, ki ne živijo več. Svoj fotoaparat sem uporabljal le nekaj časa, kasneje sem dobil večjega in boljšega, ki je bil last Jožeta Matičiča iz Planine, izročila pa mi ga je njegova sestra Anica, ker so Jožeta malo prej zaprli. Ta aparat sem dolgo nosil s seboj, jeseni leta 1944. pa sem ga posodil prijatelju Stanetu Zitku, ki ga je odnesel s seboj na Primorsko, kamor je bil premeščen. Nosil ga je vse do Trsta. Pri umiku iz Trsta pa ga je pozabil na vratih neke pisarne.

Jože Simšič-Jelen

pred lačne goste, pa še klobas, kruha in krhljev jim je natresla na mizo. V hiši so hodili izmenjaje se s straže in se mastili z dobrotami. Gams pa si je krape kar basal v hlačnice. Imel je italijanske alpske pumparice.

Štirinajsti je bil za preboj iz Rožičeve gošče napoti mitralješki ogenj izpred Kaplanove domačije. Komandant Vasja je poklical svojega namestnika Luko in mu naročil, naj popelje v naskok na Kaplanovo domačijo 1. bataljon Šerčerjeve brigade, ki ga je medtem takoj po Ravnjakovem vrhu v Plešivcu prevzel komandir čete iz 4. bataljona poročnik Boris Bitenc-Bojan, sicer podoficir kraljeve jugoslovanske vojske, ki se je pa imenitno izkazal že ves čas pohoda s svojo hrabrostjo in prisebnostjo, izredno cenjen pa je bil tudi pri borcih, ker ni bil zaletav in ni žrtvoval ljudi za brezglave akcije.

Borci 1. bataljona so se na skrivaj približali po gozdu do roba njiv pod Kaplanijo in se ogledovali po zemljišču ter premišljali, kako ukaniti sovražnika v okopih. Ta je pa tudi že opazil pred seboj nevarnost, in so prožili proti koncu njiv tak mitralješki ogenj, da ni bilo niti misliti, kako bi šerčerjevci sovražnikove strelce pregnali iz okopov ali jih kako drugače utišali. Učinkovit bi bil edino minomet. Za dolge rafale za zaporni ogenj, ki bi nasprotnikove strojničarje prikoval k tlom, pa ni bilo več streliva.

Medtem so se prebili izvidniki in oddelki glavnine že tudi više od Srakovnikove ute v gozdu, kjer je zalegal del enot, naravnost na sever. Za naskok proti severozahodu je bilo

sedaj treba zavarovati desni bok, in to je namestnik storiti del Tomšičeve brigade skupaj s 4. bataljonom Šerčerjeve. Iz tega Zmuderlovega bataljona so se morali pretolči borci na Ovčji vrh, ki leži le kakšnih dvesto korakov od domačije Srakovnik, vanjo pa so se šele zjutraj naselili sovražnikovi vojaki, potem ko so krenili iz nastanišča v Pristavi, da bi stisnili okoli Štirinajste obroč, prodirajoč za njo po njenih sledih.

Vasica Pristava nad Šoštanjskimi Ravnamimi. (foto Milan Guček)

Z Ovčjega vrha se je dalo lepo presoditi, kakšno je stanje pri Srakovniku – če bi oneposobili to domačijo kot sovražnikovo oporišče in obrambno točko, ki obvladuje precejšen okolišni svet, bi bilo moč od tod podpreti naskok glavnine za preboj.

Nekdo iz vrst teh, ki so s strani štirinajste

osvojili Ovčji vrh, je začel medtem klicati svojega komandanta bataljona Mirko! Mirko! – in mu naročil na ves glas, da bi ga za zagotovo slišal in razumel, naj pohitijo borci v strelcih navkreber proti Srakovniku. Ta naročila in povelja pa je bilo slišati in tudi razumeti sovražnikovi posadki pri Srakovniku, saj so bili med njimi mnogi Slovenci. Vse polno vojakov iz zasede pri Srakovniku je bilo v hiši, pa okoli nje in marofa ter štale, pa še na zunanjih stražarskih mestih. Vse to je bilo videti z Ovčjega vrha.

Nenadoma je moralo biti izrečeno pri Srakovniku ostro povelje, kajti brž se je vse tam okoli zbralo v zbor in nato so urno krenili v strelcih po čistini proti koti 500. Tam so se zadržali kratak čas in se potem v koloni in v bojni razporeditvi pomaknili više v Ravensko vas.

Se sreča, da ni sovražnik izsledil glavnine divizije, ki je zalezala v zatišju gozdnate rebri pod Srakovnikom in Kaplanom. Če bi zvedel za njen položaj, bi jo kaj lahko zasul z granatami in minami vseh kalibrov ter bi se spričo grozljive nevarnosti pred zadetki, ki je bila borcem v kosteh še in se potem v koloni in v bojni razporeditvi pomaknili više v Ravensko vas, kaj lahko razpršila in razbila.

V glavnini divizije na pobočju med Kaplanovo oziroma Rožičevo in Srakovnikovo goščo sta medtem razburjenost in vznemirjenje ob negotovosti narasli do neznanosti. Spricho pomankanja streliva ter očitnega malodušja in onemoglosti večine borcev ni bilo računati, da bi se jih dalo dvigniti na noge k jurišu. Zato je poveljstvo divizije s svojim političnim oddel-

kom vred sklenilo, da poberejo borcem orožje, prirejeno na strelivo za mavzerico, in da krenejo v odločilni naskok divizijski starešine in z njimi še drugi komunisti in skovenci. Kdor nima dobrega strelnega orožja, naj pripravi bombo in ob znaku za juriš naj se dvignejo vsi in z oglušujočim kričanjem, ki bo rezalo v kosti, podprejo jurišnike v prvih vrstah.

Priprava in zamenjava orožja ter vse drugo, kar je sodilo v izvrševanje tega usodnega povelja, se je zataknilo in malce zavleklo, dragoceni čas pa je vedno bolj uhajal med prsti. V štabu divizije si tudi še niso bili enotni, kam in kako udariti. Viktor Avbelj-Rudi je preudaril, da bi jurišnike najbolj varno in najbližje okopom pri Kaplanu pripeljala pot navkreber po strmih jarku pod njimi, tu na teh položajih, ko bi se spustili vanj in potem po usekanem kolovozu navzgor, ki je peljal prav po tem grabnu.

Medtem pa je moštvo postajalo vse bolj zbriženo in topo za vse nevarnosti. Ko vkopani so stali in prav nič iskali zavetja in zaklona, če je nanje prišel in tolkel mitralješki ogenj. Borci se niso niti vrgli na tla. Stali so. Veljavnejši starešine divizije in brigad so že na tihem vsak zase ali v pogovoru med seboj vedno bolj razmišljali – naj se morda sedajle štirinajsta razdeli na skupinice in vsaka zase poizkusi srečo?

V tem cincanju in omahovanju članov divizijskega štaba pa sta komandantu Vasji prvič v teh petnajstih dneh neprestanih bojov posli občudovanja vredna mirnost in razsodnost.

(se bo nadaljevalo)

Ob 40-letnici smrti učitelja in prvoborca Vinka Casarja

Dne 12. januarja 1984 je minilo 40 let, ko je v boju z Nemci pri Stari Hunti, ob bivši poljsko-ruski meji junaško žrtvoval svoje življenje v skupnem boju proti fašizmu pripadnik ruskega partizanskega odreda SORS – prekmurski prvoborec in učitelj Vinko Casar.

Soboška muzejska hiša hrani listino sovjetske vojne misije, naslovljeno generallajtnatu Koči Popoviću, iz katere je razvidno, da je bil padli Vinko Casar neustrašen borec in vzoren poveljnik partizanskega voda, ki je umrl junaške smrti za svobodo in neodvisnost sovjetske in jugoslovanske domovine. Kdo je bil ta mož?

Vinko Casar je bil rojen 5. 2. 1908 v prekmurski vasi Bogojni. Njegovi starši so bili poljedelci. Po končani nižji gimnaziji se je vpisal na mariborsko učiteljsko, ki ga je končal 1929. leta. Prvo njegovo službeno mesto je bilo 1. 1930 v Ljubecni, nato pa je učiteljeval v rodni Prekmurju med Madžari in Slovenci – Genterovci, Kobilje, Dobrovnik, nazadnje pa je bil šolski upravitelj v Gančanih. Vmes je tudi končal šolo za rezervne oficirje

in bil po činu rezervni poročnik bivše jugoslovanske vojske. Iz kronike osnovne šole Genterovci izverno, da so v zimskem času 1933/34 organizirali tečaj slovenščine za madžarske prebivalce. Učil je bogojanski učitelj Vinko Casar. Po političnem prepričanju je bil krščanski socialist. Odločno se je potegoval za pravice malega človeka, za skupno delovanje s komunisti in za enotnost vseh Slovencev. Do ljudi drugačnega svetovnega nazora je bil strpen. Kot je trdil pokojni šolnik M. Stubel, ki je prvi zbiral podatke o padlih borcih, je Vinko Casar izbral po srcu, zato se je poročil s Šariko Ozvalt, hčerko luteranskega učitelja-kantorja v Puconcih. Znan je bil kot mojster v delu z mladino, nadarjen in odločen si je povsod ustvaril avtoriteto in dobil prijatelje. Leta 1941 je pozdravil ustanovitev Osvobodilne fronte ter nastopil proti ogrskim okupatorjem Prekmurja. Sprva je sodeloval v akcijah »Slovenske skupine«, kasneje pa s sodelavci voditelja ljudske vstaje v Prekmurju, Stefana Kovača-Marka. Dne 28. julija 1941 so ga aretirali in

zaprli v Lendavi do 20. avgusta istega leta, nato pa je bil pod strogim policijskim nadzorom, dokler ga niso internirali v taborišče Koložsvár. Od tod ga kot političnega jetnika vodi pot v kazenskem delavskem bataljonu na rusko fronto. Ko so Rusi zlomili 2. madžarsko armado, je Casar izkoristil zmedo Madžarov ter se 29. januarja 1943 povezal z ruskimi partizani. V okviru sovjetskega partizanskega odreda SORS je osnoval vod jugoslovanskih prostovoljcev, ki mu je poveljeval leto dni. Leto dni je bil učitelj Vinko oficir v sovjetskem odredu SORS, leto dni je poveljeval vodu in vodil svojo enoto iz napada v napad. Partizani so napadali manjše sovražnikove posadke, rušili proge v nemškem zaledju, nenehno menjavali taborišče in skupno z Nemci so se tudi umikali pred silovitimi ofenzivami RA, seveda v nemško zaledje. In naposled je nastopil tisti usodni 12. januar 1944, ko ga je zadela nemška krogla. Junaška Vinka Casarja že 40 let pokriva ruska zemljina odeja.

Jože Janež

Fotografija z vprašajem

Na fotografiji je skupina pripadnikov Collottijeve tolpe. Ta fotografija je nastala v vasi Boršt, verjetno januarja 1945. leta, ko so fašisti skupaj z nemško vojsko obkolili to vas in tudi tokrat terorizirali prebivalstvo in ubili tri partizane. Čeprav je že veliko znano o tem dogodku in tudi o ljudeh, ki so izvajali te zločine in še nešteto terorističnih akcij nad civilnim prebivalstvom, največ po Krasu – širši okolici Trsta, marsikaj še ni znano, posebno o ljudeh na sliki. Kdorkoli kaj ve, predvsem o članih fašistične tolpe, naj sporoči v naše uredništvo. S puščico je označen šef skupine Collotti.

Zlata poroka pri Kovičevih

Novembra lani sta praznovala zlato poroko Ivana in Ivan Kovič iz Zgornjega Prekra v Zasavju. Med narodnoosvobodilno vojno je bila njuna domačija topli dom za številne partizane. Veliko je borcev, ki so dobili pri Kovičevih kos kruha in skodelico mleka ali krompir. Zaradi sodelovanja s partizani so Ivano in Ivana ter njune tri otroke Nemci avgusta 1944. leta izselili na Bavarsko, domačijo pa so požgali. Po vojni so se vrnili in obnovili domačijo.

Ivan se je zaposlil in je delal v kamnolomu in v tovarni apna v Kresnicah. Kamenje mu je poškodovalo nogo in moral se je predčasno upokojiti. Ivana pa kljub 83. letom še gospodinja in vodi kmetijo. Za svoje požrtvovalno delo med NOB je prejela odlikovanje. F. K.

Ivanka Hribar-Karaarmata

Skrumno in tiho se poslavljajo od nas naši borci. Tako je odšla tudi naša KARAARMATA, borka in bolničarka v 9. brigadi. Njena smrt, za katero smo izvedeli iz skromne osmrtnice v Našem tovarišu TV 15, je gotovo neprijetno prizadela vse bivše borce te brigade, zlasti tiste, ki smo bili kot ranjenci deležni njene nege in pozornosti.

Gotovo ni borka Devete brigade, ki bolničarke Ivanki ni poznal, če ne drugače vsaj po njenem vzdevku Karaarmata. To partizansko ime ni dobila po naključju. S svojo postavbo in nazaj počesanimi, po fantovski pristrženimi lasmi je izstopala že po videzu, dejansko pa se je tudi kot borka in bolničarka izkazala kot odločna in nepremagljiva. Naj navedem samo primer, ko smo v novembru 1944 ob napadu na Hinje imeli nekaj ranjencev, ki

jih je bilo treba prenesti na Smuko. Pri prenosu ranjenca je sodelovala tudi Ivanka. Na dokaj dolgi poti, zlasti za nošenje ranjenca so se drugi trije nosači menjavali, Ivanka pa je vztrajala ob nosilih, dokler ranjenec ni bil na varnem.

Njen odnos do ranjencev je bil prav materinski. O tem sem se osebno pričel, ko sem bil deležen njene nege v premični bolnišnici 18. divizije v Podhosti. Prav gotovo je Ivanka veliko storila za svoje borce in za ranjence, ki so prišli v njeno nego, in jih je za ceno svojega življenja odnašala iz območja sovražnega ognja v varno zavetje.

Njena smrt je boleče odjeknila med nami, njenimi soborci. V nas bo še naprej ostal nanjo svetel spomin.

Ferdo Širca

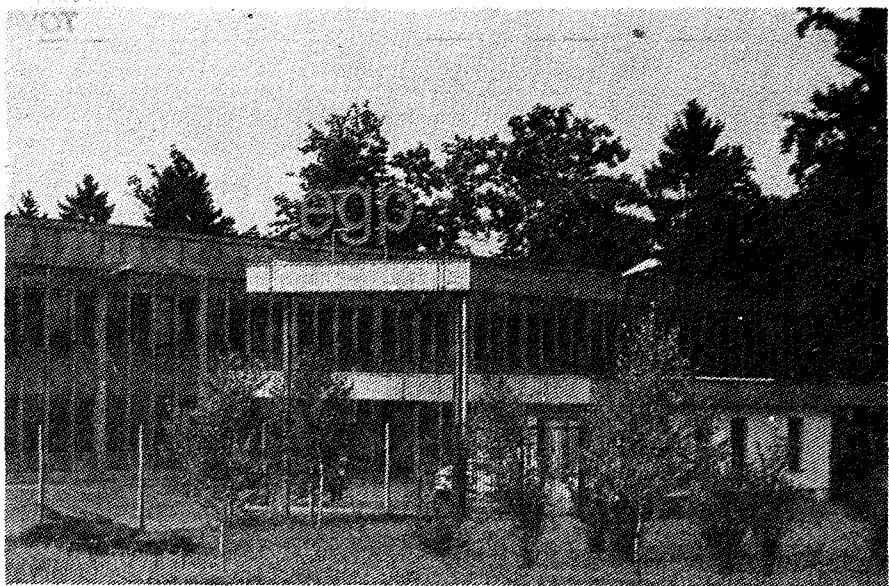
ELITNA KONFEKCIJA

Novost

LJUBLJANA,
ČOPOVA 9

TELEGRAM: KONFEKCIJA »NOVOST« Ljubljana
TELEFON: UPRAVA 21-051, KOMER. 27-633 – ŽIRO
RAČUN 50100-601-11630

velana
tovarna zaves p.o.
ljubljana,
šmartinska 52

egp

embalažno
grafično
podjetje
škofja loka

Embalažno grafično podjetje je bilo ustanovljeno v decembru 1958. leta. Do leta 1975 je imelo proizvodne prostore v starem puštalskem gradu, nato se je preselilo v novo tovarno na Trato, kjer so še danes.

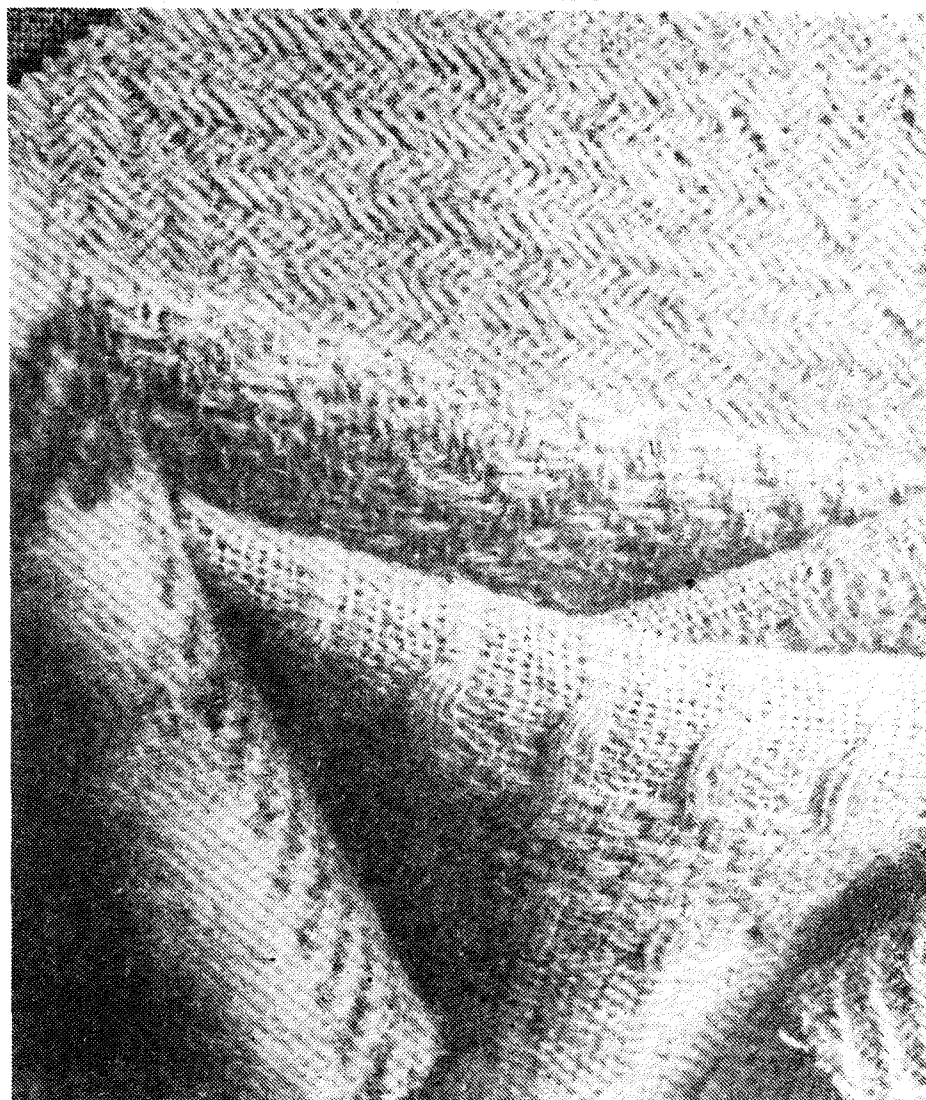
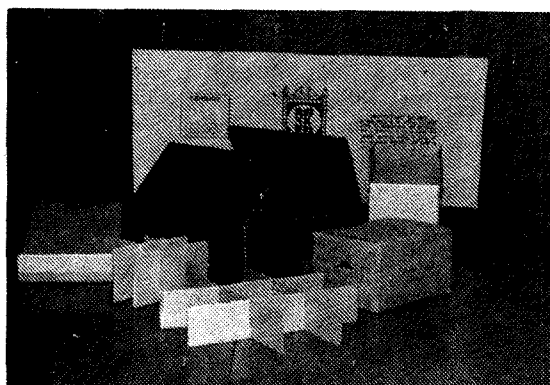

Leta 1959 smo ustvarili 500.000 dinarjev prometa z 20 zaposlenimi, v letu 1979 pa 12 milijard dinarjev prometa z 200 zaposlenimi.

Razdrobljeni proizvodni program smo modernizirali in specializirali v tele dejavnosti, obogatene z 20-letnimi izkušnjami:

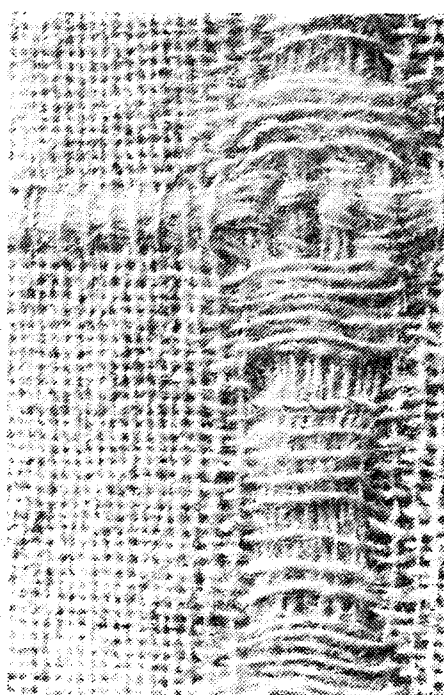
- izdelava tovarne embalaže: pal-box palete, amerikanke, ovoji, okrepitev
- komercialna embalaža: zloženke, knjižne škatle, škatle s pokrovom
- knjigoveške storitve: veza-ve, pisarniške mape, obrazci, bloki
- sitotisk in knjigotisk

V proizvodnji uporabljamo najmodernejšo tehnologijo.

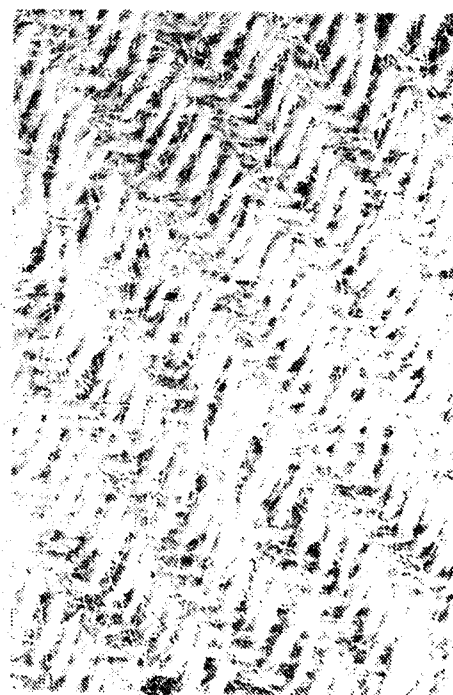

SUKNO

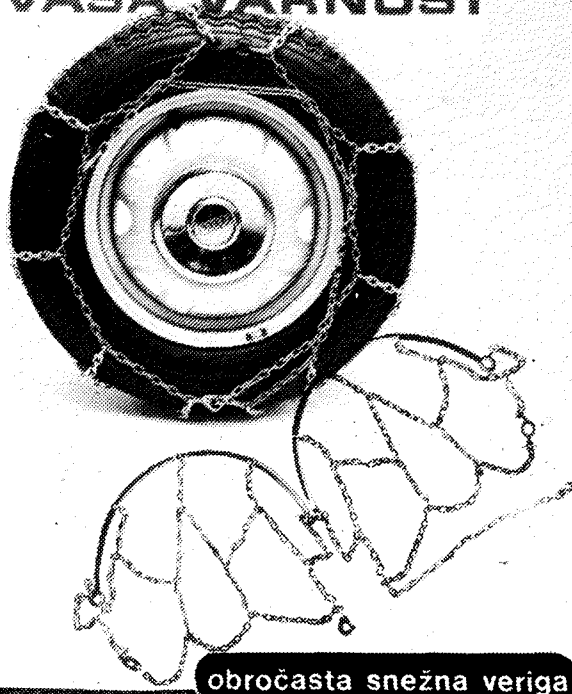
INDUSTRIJA
VOLNENIH
IZDELKOV
ZAPUŽE

TOZD
TEKSTILNA
TOVARNA
SUKNO
ZAPUŽE

NAŠA VERIGA
VAŠA VARNOST

obročasta snežna veriga

Ž.R. SDK RADOVLJICA 51540-601-14151

STRANICE

Kraj žalostnih
spominov

Leta naglo minevajo. Že devetintrideset se jih je zvrstilo od takrat, ko je malo pred koncem druge svetovne vojne 12. februarja 1945 storil nemški okupator na Stranica v občini Slovenske Konjice še en strašen zločin nad slovenskimi ljudmi. Na jablanov drevored ob glavni cesti Slovenske Konjice-Celje je obesil sto mož in fantov, ujetih partizanov in aktivistov kot povračilo za akcijo Bračičeve brigade nad nemškim krvnikom Antonom Dorfmeisterom.

Le še nekaj teh jablan je živih in na pomlad ozeleni. Pomorjeni borci in aktivisti pa počivajo v dveh grobovih ob cesti, dvih žalostnih gredicah, ki jih obkrožajo že visoko porasle ciprese in označujeta spomenika iz neobdelanih granitnih skal.

Vsako leto obišče ta dva množična grobova zelo veliko ljudi. Mimo pelje tudi trasa spomin-ske planinske poti, ki vodi od obeležja do obeležja NOV po vsej občini Slovenske Konjice. Tu se ustavljajo mladi pohodniki po poti 14. divizije in mnogi, ki spoštujejo žrtve za svobodo. V Osnovni šoli Dušana Jereba v Slovenskih Konjicah je postavljena stalna razstava, ki prikazuje fotografije vseh teh talcev.

Občinski odbor ZZB NOV Slovenske Konjice organizira pri grobovih žalne slovesnosti pred dnevom mrtvih in na obletnico žalostnega dogodka. Letošnja žalna slovesnost bo v nedeljo, 12. februarja, ob 10. uri, nato pa srečanje svojcev talcev, ki jih vedno povabimo na to slovesnost, ob 11. uri v Osnovni šoli Veljko Vlahovič na Stranica. Tudi letos pričakujemo, da se bodo žalne slovesnosti z govorom in primernim kulturnim programom udeležili mnogi delovni ljudje naše in še sosednjih občin, predvsem pa bomo toplo sprejeli sorodnike in svojce, ko pridejo obiskat grob svojih dragih.

JULKA TAJNIKAR

NOVA GORICA

Razstava knjižnih
objav o NOB

Vso minulo jesen so se v počastitev pomembnih zgodovinskih obletnic vrstile raznovrstne prireditve. Mednje sodi tudi razstava knjižnih objav o NOB na Primorskem, ki je bila pretekla tri tedne na ogled v avli tehničnega in lesarskega šolskega centra v Novi Gorici. Pripravila jo je tamkajšnja šolska knjižnica ob pomoči Goriškega muzeja. Namenjena je bila predvsem 1600 dijakom, ki se v tem centru izobražujejo, in njihovim učiteljem. Ogledovali so si jo z zanimanjem in upati je, da bo vsaj kak drobci z nje našel plodna tla.

Razstava je bila postavljena zanimivo in pregledno. Zajemala je okoli 200 knjižnih enot, različnih tako po obsegu kot vsebini: od skromnih brošuric krajevnih kronik od obsežnih brigadnih monografij, do seznamov padlih od posameznih življenjepisnih in spominskih natisov, pa o ljudski oblasti, partizanskem šolstvu, tisku, zdravstvu, o zaporih, taboriščih itd. Posebno poglavje je bilo namenjeno leposlovju, ki ga je navdihnil boj na Primorskem (Kosmač, Bevk, Svetina, Lokar, Zlobec, Pahor...)

Časovno je bila razstava osredotočena na razdobje 1941-1945, čeprav bi mogli zaradi posebnosti Primorske obe letnici znatno premakniti med leti 1918 in 1947. Ta čas je bil le bežno nakazan. Saj še o času NOB niso bile zajete vse knjižne izdaje. Če bi hoteli dodati še vse tisto, kar je izhajalo v časnikih in časopisih, bi se količina razstavljenega gradiva zelo povečala.

V predstavitvi razstave je bilo zapisano, da ni bila mišljena kot omaterializiranje bibliografije, temveč le kot informacija, ki more imeti poleg spominskih tudi praktične učinke. Ob njej naj bi se učenci seznanili v širino in raznovrstnostjo pisanja o preteklosti naše ožje domovine, kar bo morebiti komu spodbuda za branje zunaj vnaprej določenih okvirov.

CVETKA MRAK

SLOVENJ GRADEC

Pokrajinski muzej v
letošnjem letu

Delavci te ustanove so na svojem zboru sklenili, da bi bilo treba letos kljub varčevanju storiti čim več. Najprej bi radi dopolnili stalno zbirko ob štirideseti obletnici prihoda 14. divizije na Stajersko za osnovno šolo Paški Kozjak, ki je podružnična šola v Mislinju pri Slovenj Gradcu. Razen tega bodo še popestrili zbirko vojaške partizanske bolnišnice Trška gora - Sladki vrh. To sodi v sklop ob štiridesetletnem delovanju Pavčkovih bolnišnic na zahodnem delu Pohorja. Razen tega si prizadevajo obeležiti kurirsko TV 31 in vojaško postajo 1/B.

Med letom računajo na izdajo monografije o nastanku in razvoju Tovarne meril v Slovenj Gradcu, upoštevajoč ne le njeno osemdesetletnico obstoja, temveč tudi napredno delovanje sindikalnega gibanja v tej delovni organizaciji. Sodelovali bodo pri odkritju spominskih obeležij partizanske bolnišnice Svoboda in Antonu Plesniku-Muratu, ki je padel kot komandant Tomske brigade.

Osrednja naloga delavcev Pokrajinskega muzeja revolucije v Slovenj Gradcu v tem in v prihodnjem letu je priprava stalne zbirke o končnih bojih na Koroškem za muzej 15. maja na Poljani nad Prevaljami. Muzej bodo odprli v maju leta 1985, ko bo poteklo štirideset let teh bojev.

DRAGO MIKLAVEC

MEŽICA

Spomenik heroju
Lenartu

Na pobudo osrednjega odbora koroških partizanov iz Ljubljane so KK SZDL Mežica, krajevna skupnost Mežica, KK ZB NOV Mežica 26. novembra pripravile prirčno slovesnost, na kateri so odkrili spomenik narodnemu heroju Francu Pasterku-Lenartu. Lenart je bil prvi komandant 1. koroškega bataljona, ki ga je dva dni pred napadom na Mežico 3. 4. 1943 ustanovil komandant Stane. Ob napadu je bil hudo ranjen in je naslednji dan umrl pri kmetu Enciju nad Mežico.

Poleg številnih krajanov so na prireditev prisli predstavniki osrednjega odbora koroških partizanov iz Ljubljane, iz koroške regije, iz Celovca, prišla je tudi Lenartova sestra iz rodne Zelenje Kaple. Spomenik - doprsni kip Lenarta je delo akademskega kiparja Stojana Batiča in stoji poleg spomenika NOV v parku pred narodnim domom. Odkrila ga je Olga Kastelic-Marjetka, znana koroška borka. Slavnostni govor je imel sekretar občinskega komiteja KS Edi Lorber. V drugem delu prireditve, ki je obenem pomenila konec mežiških praznovanj ob 40-letnici partizanskega napada na kraj, je nastopila v dvorani narodnega doma rudarska godba z uspelim koncertom.

ŠTEFAN LEDNIK

ŠPORT IN REKREACIJA

Deveti Trnovski
maraton

Organizacijski komite Trnovskega maratona je z namenom, da širi množični šport, krepi obrambno sposobnost, obuja spomine na NOB in ljudsko revolucijo ter prenaša bojna izročila na mladi rod in ob 10-letnici prvega množičnega teka na smučeh v Jugoslaviji, sklenil to prireditev organizirati 12. februarja. Letošnja največja novost prireditve je smučarski tek na 60 kilometrov z možnostjo izstopa oziroma prihoda na cilj na 21 kilometrov in 42 kilometrov. Pionirski smučarski tek bo na 8 kilometrov dolgi progi. Maraton na 60 kilometrov je namenjen zares najbolj držljivim tekačem. Predstavniki organizacijskega komiteja Trnovskega maratona poudarjajo, da bo v jubilejnim letu tovrstnih prireditev pri nas prevzela prijavljanje turistična organizacija Kompas v vseh svojih pošlovvalnicah v Sloveniji in na Hrvaškem. Če bo v posameznih krajih veliko prijavljenih, bo Kompas organiziral tudi prevoze na Črni vrh nad Idrijo. Rok za prijave je do konca meseca s štartnino 200 dinarjev. Tekalci se bodo lahko prijavljali še kasneje in tudi na dan prireditve, seveda pa bodo morali za štartnino odšteti 300 dinarjev. Pionirji so za tek na 8 kilometrov oproščeni plačila štartnine. Če 12. februarja na črnovrški planoti snežne razmere ne bodo ugodne, bodo prireditev izpeljali teden dni kasneje, se pravi 19. februarja.

Precej pomlajeni in kadrovsko okrepjeni organizacijski komite Trnovskega maratona je poleg že omenjene novosti, teka na 60 kilometrov, pripravil še vrsto drugih sprememb. V prvi vrsti bo s svojimi službami poskrbel za izdatnejša okrepčila na progah in v ciljni ravnini. Med novosti sodijo topli obroki za udeležence, združitve startne in ciljne ravnine pa tiskovno središče in še bi lahko naštevali.

Ker bo deveti trnovski maraton izpeljan v jubilejnim 10. letu tekaških prireditev pri nas, s takratno prireditvijo za pokal hotela Bor so namreč zarezali ledino na področju množične rekreacije, bodo vsem najzaslužnejšim članom komiteja, zunaj sodelavcem in vsem, ki so v vseh teh letih veliko prispevali k organizaciji in popularizaciji prireditve, podelili tudi posebne plakate.

Častni pokrovitelj letošnjega maratona je narodni heroj generalpolkovnik Stane Potočar-Lazar.

Filip Šemrl

ŠPORT IN REKREACIJA

Reševalcem nagradne križanke

Na razpis nagradne križanke »Lipica« smo prejeli veliko pravih rešitev. Med njimi je zreb določil, da prejmejo naše knjižne nagrade: **Vinko Rihar**, Kranjska c. 4 č, Kamnik, **Vili Novak**, Prešernova 11, Maribor in **Tinca Baričič**, Gregorčičeva 6, Šmarje-Sap.

Pravilna rešitev križanke pa je: Lipica, orožar, impala, rasni Škocjanske, kes, inkognito, Ivana, Borl, Avon, go, ei, Solo, Bira, Ob, barel, HL, jame, erotik, Esad, tokava.

RADIO ŠE POMNITE
- TOVARIŠI

Sedemindvajseti januar 1944 je bil eden izmed najbolj tragičnih dni, ki sta jih doživela Cerkno in partijsko šolstvo med NOB na Primorskem. Tega dne naj bi 115 tečajnikov 6. tečaja delalo izpite, toda okrog 8. ure zjutraj so Nemci s pomočjo izdaje vdrl v Cerkno. Strelji krvolokov, ki niso prizanašali niti ranjenim, so pretrgali 47 mladih življenj.

V petek, 27. 1. 1984, so se preživeli tečajniki, svojci padlih in Cerkljani poklonili spominu sedemindvajsetim na Brdceh. V oddaji »Še pomnite, tovariši«, ki bo na sporedu v nedeljo, 29. 1., brž po poročilih ob 9. uri, pa bo tekla beseda o tem, kako je bilo v Cerknem tisti dan in kako bi lahko preprečili tragedijo, če ne bi bilo izdajalca...

Oddaja pripravlja Stane Škrabar.

Zahvali

Občinski odbor ZZB NOV Ormož pripravi ob vsakem novem letu skromno obdaritev za svoje bolne in ostarele člane iz krajevnih borčevskih organizacij. V skromnem darilu je izražena tudi povezanost med nami borci, kakršna je bila med NOB. Danes, ko smo ostareli in bolni, smo darila tem bolj veseli. Zato se v imenu obdoro-vancev iskreno zahvaljujem občinskemu odboru ZZB NOV Ormož za izkazano pozornost do svojih članov.

Vinko Zelenjak

Osrednji odbor za organizacijo proslave ob 40. obletnici ustanovitve 9. korpusa, ki je bila 11. septembra 1983 v Novi Gorici se

zahvaljuje:

vsem, ki so sodelovali in dali svoj prispevek pri organizaciji in izvedbi tako veličastne proslave, in sicer:

- gorenjskim in primorskim občinam ter predsedstvu republiške konference SZDL in republiškega odbora ZZB NOV;
- organizacijskemu odboru in vsem komisi-jam, ki so izvajale operativne naloge;
- poveljstvu, starešinam in vojakom JLA VP Ajdovščina,

- delovnim in drugim organizacijam, ki so izvedle vsa načrtovana dela;

- kulturnim delavcem in društvom, ki so sodelovali v pripravi in izvedbi kvalitetnega programa;

- kulturni skupnosti, ZKO Nova Gorica in koordinacijskemu odboru mesta Nova Gorica za organizacijo in izvedbo proslav po krajevnih skupnostih, posvečenih temu dogodku;

- osnovnošolcem in srednješolcem občine Nova Gorica, ter šolam v severnoprimorski regiji za pisanje sestavkov, posvečenih korpusu;

- redarjem, prometnikom, zdravstvenim delavcem ekipam za dajanje prve pomoči, gasilcem in ostalim ki so skrbeli za red in varnost ter nemoteno odvijanje dogodkov;

- gostinskimi in trgovskimi organizacijam ter zasebnikom, ki so poskrbeli za prehrano in pijačo;

- avtoprevozniskimi organizacijam železniški transportni organizaciji, AMD in milici za opravljene prevoze udeležencev proslave in za varnost prometa;

- umetniškemu ansamblu JLA iz Beograda za izvedbo kulturnega programa
- in vsem ostalim, ki so prispevali svoj delež pri organizaciji in izvedbi proslave.

Osrednji odbor za izvedbo proslave

»Star naročnik novega«

Naša akcija zbiranja novih naročnikov teče naprej. Januarja so naši zvesti sodelavci zbrali več kot devetdeset novih naročnikov. Vse bolj se v akcijo vključujejo tudi krajevni odbori ZB NOB. Tako je krajevni odbor iz **Voličine** v kratkem času pridobil enajst novih naročnikov. Sedem novih naslovov so poslali iz krajevnega odbora **Srednja Dobrava pri Kropi**. Borčevska organizacija iz **Zdol pri Krškem** pa je pridobila tri nove naročnike. Upamo in želimo, da bi se še več krajevnih odborov ZB NOV vključilo v zbiranje novih naročnikov. Pred nedavnim nam je pisal **Ivan Mastnak** iz Orehovega pri Sevnici. Med drugim pravi, da je pri pobiranju članarine za ZB ugotovil, da precej borcev ne pozna časopisa TV-15 Naš tovariš.

Takoj je pridobil deset novih naročnikov. Upamo, da bodo tudi drugi člani ZB pri podobnih opravilih povprašali, ali so nekdanji borci naročeni na svoj časopis.

Naš naročniški oddelki je obiskal tudi **Franc Herman** iz Zagorja ob Savi. Dokaj pozno se je vključil v našo akcijo. Vendar je tako pridobil štirinajst novih naročnikov. Zanimivo pa je, da so to samo delovne organizacije in njihove temeljne organizacije združenega dela. Prav gotovo bi naši poverjeniki lahko povprašali po delovnih organizacijah v svoji okolici, če so že naročeni na naš časopis.

Deset izvodov našega časopisa pa je naročilo tudi Soško gozdno gospodarstvo iz Tolmina.

B. K.

Naročam tednik

Ime in priimek

tv-15 naš
TOVARIŠ

Kraj

Ulica, hišna št.

podpis

Vabilo

Iniciativni odbor jurišnega bataljona 15. divizije vabi vse borce tega bataljona, da se udeležijo prvega zbora skupnosti borcev bataljona v soboto, 18. februarja 1984, ob 10. uri v domu Maksa Perca, Kotnikova ulica v Ljubljani (dom milice).

Borci 14. divizije

Naše tradicionalno, letos že enaindvajseto srečanje bo v soboto, 4. februarja, ob 14. uri v obeh dvoranah Doma JLA v Ljubljani. Letošnje srečanje bo potekalo v proslavljanju 40-letnice pohoda 14. divizije na Stajersko, zato naj se ga udeležijo prav vsi pohodniki, ki bodo deležni posebne pozornosti in počastitve. Zatorej - NAŠVIDENJE V SOBOTO, 4. FEBRUARJA, OB 14. URI V DOMU JLA.

Odbor 14. divizije NOV
in POJ

Dr. Milan Dolenc

Nemško taborišče za vojne ujetnike v Kosovski Mitrovici

Zadnja leta pred vojno sem živel v Bohinjski Bistrici kot banovinski veterinar. Nisem se čudil, ko sem dobil 15. novembra 1940 poziv, naj kot polkovni veterinar pridem v 4. pehotni polk v Užice. Kovček sem hitro pripravil in še isti dan odpotoval. Poslovil sem se od žene in obeh otrok. Hčerka je imela dve leti, sin pa eno. Pot je bila dolga, saj sem potoval z vlakom. Končno sem srečno prišel v Užice. Bil je lep sončen dan. Zadel sem si kovček na rame in odšel v vojašnico. Tam je bil star polk, ki je bil ustanovljen že v balkanski vojni. Imel je dve vojašnici. Stanoval sem v veterinarski ambulanti, kjer je bila moja pisarna in priročna lekarna. Bil sem samostojen in direktno podrejen le načelniku štaba. Med vojaki in oficirji ni bilo nobenega Slovenca. Skoraj vsi rezervni in aktivni oficirji so bili Srbi. Ozračje v vojašnici je bilo kar prijetno, saj je bil komandant dovolj razumen in ne prenapet. Rezervni oficirji smo se večinoma med seboj prav dobro razumeli. Dober in napreden oficir je bil major Aleksander Jović, komandant enega bataljona. Z njim sem kmalu postal iskren in odkrit prijatelj. Tedaj še nisem imel dosti dela, čeravno je bil naš polk planinski in je bilo v njem edino transportno sredstvo konj. Konji so bili planinski bosanski konjički, ki so bili opremljeni s tovornimi sedli, oficirji pa so imeli jahalne konje. Imel sem dva veterinarska bolničarja. Moje delo je bilo, da sem pregledoval konje in s komisijo prevzemal vsak dan meso na klavnici.

Za božič sem dobil 10 dni dopusta. V začetku februarja pa so nas pustili domov, vendar sem se že 8. marca moral vrniti v polk. Stvar je postajala resnejša. Z vlaka sem po poti videl v Bosni in Srbiji na postajah dosti vojaštva in konj. Vojna se je približevala. Že po nekaj dneh je bila splošna mobilizacija vojakov, pa tudi konj. Zdal se je začelo zame naporno delo. Bil sem seveda v komisiji za mobilizacijo konj, v komisiji za nakup konj in v komisiji za nabavo hrane za konje. V treh dneh sem pregledal prek 5000 konj, ki so jih pripeljali kmetje. Se sreča, da je bilo lepo vreme. Seveda nisem mogel vsakega konja natančno pregledati. Še dans mi je žal kmetov in pa njihovih lepih konj, ki so gotovo vsi končali na fronti. Zvečer smo morali delati zapisnike konj, ki smo jih kupili. Malokateri kmet je rad prodal svojega konja. Radi so jih imeli.

Nekega dne, moralo je biti sredi marca, smo dobili povelje, naj se odpravimo na položaje. Vojake, orožje in konje so natovorili v vagonce ozkotirne železnice. Oficirji smo se peljali v osebnih vagonih. Popoldne smo prišli v Prištino. Takoj smo se raztovorili, a dalje nismo šli. Čez noč smo ostali v bližini postaje. Polegli smo kar po tleh. Razprostrli smo več odevi, ker pa je začel briti veter s Kosovega polja, sem se dobro pokrili. Drugo jutro smo odšli v vas Komoran na Kosovem polju. Oficirje so nastanili v novi šoli, večino konj pa so privezali kar na prostem. Največ hiš je bilo albanskih, le malo srbskih. Te so se močno razlikovale. Srbski prebivalci so nas prijazno sprejeli. Albanci pa ne. Albanske hiše zunaj vasi so bile prave trdnjave. Obdane so bile s kamnito ograjo, ki ni bila višja od metra, toda nanjo je bilo naloženo trnje. Vsako leto so ga na novo nalagali na ograjo. Nekatere hiše so imele le en bivalni prostor. Tla so bila iz zbite ilovice, brez pohištva, v sredini prostora je bil majhen gašperček, okoli pa v polkrogu zložene deske, ki so služile za ležišča. Pod seboj so imeli pogrnjene le ovčje kože, z njimi so se tudi pokrivali. Prve dni me je poslal komandant v okolico vasi, da bi dobil prostor za konja. S seboj sem imel za spremstvo dva vojaka, oborožena s puškami. Ko sem prišel v prvo hišo, je bil že večer. Zalajali so številni psi. Z neprijetnim občutkom sem stopil v hišo. V desnem žepu plašča sem imel pripravljeno pištolo, vojaka pa sem pustil pri vratih v sobi. Zelo neprijetno so nas sprejeli. Malo bolje je bilo, ko sem jim povedal, da sem Slovenec. Kmalu smo ugotovili, da pri njih ne bomo dobili prostora za naše konje.

Ko smo zvedeli za puč generala Simovića v Beogradu, je nastalo splošno veselje. Jaz pa sem vse pustil, zajahal konja in odšel v okolico, ker so me mučile zle slutnje o maščevanju Nemcev. Že čez nekaj dni je naš polk odkorakal proti Prištini in dalje proti smeri Kačaniki klišuri. Začelo se je daniti, ko smo prišli iz Prištine. Naša kolona se je ustavila blizu nekega pravoslavnega samostana. Srečali smo prve begunce in v velikem črnem avtomobilu bana vardarske banovine. Zvedeli smo, da so Nemci vdrl v Makedonijo. Šli so dalje proti Uroševcu. Bil sem z bolničarji na koncu kolone. Kmalu smo videli posledice prvih napadov nemških »štuk«. Nekaj tovornjakov je bilo razbitih in nekaj vojakov ranjenih. Ranjenci so vpili na pomoč. Vojakom moje kolone sem ukazal, naj prenesejo ranjence na odejeh na cesto, a niso izpolnili mojega ukaza. Ko sem jim grozil s pištolo, sem ugovarjal, da so zaradi paničnega strahu popolnoma zbegnjeni in da enostavno nimajo moči, da bi ranjence nesli. Tako sem moral sam ob pomoči bolničarjev prenesti ranjence na cesto. Odjahal sem hitro dalje, da bi ujel našo sanitetno kolono. Zaradi tega sem z bolničarji precej zaostal za našo kolono, in šele okoli poldne smo prišli v Uroševac. Naši trije bataljoni so odšli dalje, prištabna enote pa so ostale v Uroševcu. Že je bobnelo v zraku, ko so se spet bližala nemška letala. Hitro smo stekli v bližnji skedenj, kjer so bili že nekateri naši. Ko so začele zavijati nad nami štuke, se je pop Rade stisnil v kot šupe in se pokrtil s koruznico, kot da bi ga to obvarovalo pred nemškimi letali. Moral sem se pristrčno nasmejati. Ko so letala odletela, se je pripeljal na motorju naš obveščevalni oficir iz Kačanike klišure. Rekel mi je, da je imel nalogo, da minira klišuro. Bil je banatski švaba, izdajalec, ki ni izvršil ukaza. To je bilo dogovorjeno. Bilo je še več izdajstev, saj je bil načelnik štaba naše divizije polkovnik, ki je prvi sprejel Hitlerja, ko je ta obiskal Zagreb. To sem po vojni videl v neki zagrebški ilustrirani reviji.

Nismo se še dobro odpočili, ko smo že dobile prištabne enote povelje, da se vrnemo proti Prištini in dalje proti Kuršumliji. Komandant me je določil za komandanta enote. Čudno, da je komandant to zaupal prav meni, saj sem bil od vseh vendar najnižji po činu. Šli smo, bilo je lepo in kar prijetno vreme. V Prištini se je že mračilo. Tu smo po cestah videli mrtve Srbe, ki so jih pobili Šiptarji. Hitro smo šli skozi mesto, ker smo se bali, da bodo tudi nas napadli. V koloni smo imeli le šest s puškami oboroženih vojakov, oficirji pa so imeli le revolverje. Komaj smo prišli nekaj kilometrov iz Prištine, je zapihal močan veter, začelo je deževati in snežiti. Ponoči smo prišli v neko vas. Ob cesti je stalo precej veliko šolsko poslopje. Vsi smo želeli, da bi prišli pod streho in se malo ogreli. V poslopiju so se gnetli številni vojaki in kurili, da bi se ogreli. Kmalu sem ugovarjal, da je bilo tu začasno skladišče streliva. Bal sem se eksplozije, ko so vojaki tako neprevidno kurili, zato sem ukazal, da gremo dalje. Vreme je bilo še vedno slabo. Okoli treh zjutraj smo prišli v neko vas, kjer so bili pretežno Šiptarji. Vojake in oficirje smo spravili v hiše, večino konj pa smo privezali kar na prostem. Šel sem v neko hišo. Gospodar, verjetno Šiptar, je pred nami pobežnil, tako da je bila postelja, v katero sem legel, še topla. Kmalu sem zaspal.

Zjutraj so moji bolničarji nekje staknili nekaj fižola in ga skuhal. Bratsko smo vsi štirje zajemali skupaj iz porcije. A že smo zaslišali od vseh strani streljanje. Pritekel je vojak in mi povedal, da streljajo proti nam Šiptarji. Kaj zdaj? Spomnil sem se, kako št šest Šiptarjev. Enega sem poslal povedat ostalim, naj ne streljajo na nas, ker bomo sicer dal talce ustreliti. To je zaleglo. Tedaj pa je prišel kurir iz štaba našega polka z ukazom, naj se premaknemo v Zvečan pri Trepti.

Vračali se nismo prek Prištine, pač pa smo šli po krajši poti prek Vučitrna. Proti večeru smo počasi prišli v Zvečan. Spet nismo ves dan nič jedli. V Zvečanu je bil že naš polk, ki se je umaknil iz Uroševca in je bil tu na »mrtvi straži«. Tu smo končno po treh dneh dobili toplo večerjo. Nas oficirje so nastanili v hotelu, ki je bil kar primeren. Tu smo nekako teden dni čakali nadaljnjo usodo.

Nekaj dni preden so nas zajeli Nemci, so prikorakali v Zvečan četniki. Na čelu je korakal njihov vojvoda Kosta Pečanec. Pečanec je bil, oblečen v četniško uniformo, na »šubari«, pa je imel mrtvaško glavo kot vsi četniki. Šepal je, imel je dolge brke in rjavkasto rdeče lase. Za njim je stopal zastavonoša s črno zastavo, na kateri je bila mrtvaška lobanja. Vsa »četa« je šla, kolikor se spominjam, okoli 50 četnikov. Naši so jih navdušeno pozdravljali, kot bi pričakovali od njih rešitev. Toda odkorakali so in o njih nismo nič več slišali.

Čez nekaj dni smo zvedeli, da prihaja neka nemška enota. Naš komandant je bil poštenjak, zato se je hotel iz obupa ustreliti, toda naš zdravnik in jaz sva mu to preprečila. Kot sem zvedel po vojni, je preživel vojno ujetništvo v Nemčiji in se vrnil. Ko se je stemnilo, so prišli nemški tanki. Mi iz hotela smo gledali skozi okno. Bobneče je pripeljal prvi tank. Spredaj je imel prek pokrova Hitlerjevo zastavo. Za njim so prihajali drugi tanki. Srce mi je stisnilo.

(se bo nadaljevalo)

Morda sem zadnja...?

Dolgo je že od takrat, ko se je pisalo leto 1944 in je bil mrzel začetek februarja z visokim snegom. S strahom in bolečino smo se Šoštanjčani in okoličani ozirali v okoliške hribe in gozdove, kjer je neprestano pokalo, kjer so Nemci hoteli uničiti našo partizansko vojsko.

Prve dni tega februarja sem se odpravila na zasnežene poti Zavodnje nad Šoštanjem, da bi našla zvezo s partizani, za kar sva bila dogovorjena s pokojnim Krtom – Stanetom Dobovičnikom. Kmalu se izvedela, da so se partizani umaknili na Bele vode, da pa so presenetili Nemci pri Žlebniku nad Belimi vodami skupino partizanov, ki je tam počivala in da je v kratkem boju padlo 5 partizanov. S povečano bolečino sem kolovratila dalje in obstala na lepi razgledni točki. Pogled mi je zablodil čez vso vas, ki je tiho čepela med hribi, po raztresenih domačijah – pogled je objel mogočni Smrekovec in Golte in se vrnil nad vas. Glej, tam pri cerkvi – ob pokopališču kopljeta dva moža veliko jamo – dosti preveliko za en grob – pa tudi na nenavadnem mestu. Za koga? Hitro prigazim do cerkve. Kopala sta Martinek in še nekdo, ki sem ga poznala, pa ne vem več, kdo je bil.

Skopala sta grob petim partizanom, ki so padli pri Žlebniku. Od cerkve se je utrjala siva upognjena postava – bil je pokojni župnik Janez, ki je s solzami v očeh blagoslovil veliko, zevajočo rano slovenskega naroda. »Za mučenike! Naj jih sprejme blagoslov-

ljena zemlja, četudi so mi prepovedali.« Naslonila sem se na cerkveni zid in čakala. In glej, po cesti od smrekovške strani peljeta dva voliča »gare«. Vodi jih ženska – katera, daes ne vem več. Šele ko je vprega prispela med obzidje pokopališča, sem videla, da iz smrečja mole roke in noge – to so padli partizani. Možakarja sta pobrala z gar smrekove veje in jih položila na dno jame. »Naj bo zemlja z njimi mehkejša za te mučenike, ki jim niti krste niso privoščili.« S solznimi očmi gledam pet trupel. Sami mladi fantje! Toda, kaj vidim – na vrhu leži mlad fant s črnimi lasmi – saj ga poznam – to je Destovnikov Karli. Krvav obraz ima, pa ga vendar poznam – še v smrti je lep. Martinek in tovariš polagata truplo poleg trupla na zele- ne veje, potem pa jih z njimi tudi pokrije- ta... Potem se začne gomiliti zemlja, žena z volmi izgine, sovraštvo do morilcev pa ra- ste. Prisegam maščevanje, pa kaj – vse je sovražno – tudi zveze ni. Šele kasneje smo se dobili.

Ko sedaj obujam spomine na tisti čas, sem prepričana, da sem edina živa priča tega tragičnega dogodka, katerega obletnica bo prav kmalu.

Kasneje sta me pogoltnila Rawensbruck in Buchenwald. V poletju 1945 so Kajuha prekopali in spet sem na njegovem grobu spregovorila. Recitrala sem njegovo pesem Materi – komaj sem izjavila »... bi še enkrat umrl.«

Joža Pust

Spomini na Karla Prušnika-Gašperja

V petek, 30. decembra 1983, smo mladi zgodovinarji na COŠ Tone Čufar končali tekmovalno za Gašperjevo bralno značko, s katerim smo nadrobneje spoznali partizanski boj na Koroškem in pisca knjige Karla Prušnika-Gašperja.

Rodil se je 7. februarja 1910 v Lepeni nad Železni Kaplo in umrl 16. marca 1980 v Ljubljani. Njegova sedemdesetletna življenjska pot je bila trnova pot proletarca. Starša sta ga vzgojila v zavednega Slovenca, ki naj ne bi klonil pred težkimi nalogami in preizkušnjami. To je mladi Karel dokazal že v rosi mladosti, ko je pred vrstniki s šolskih sten snemal slike cesarja Franca Jožefa. Za prekršek je bil hudo kaznovan. To pa ni moglo zatreti njegove zavesti in kal, ki mu jo je v srce vsadil oče, je le še hitreje brstela. Oče ga je popeljal tudi v skrivnosti čebelarstva, ki je skromni družini poleg poljedelstva, pomenila edini vir dohodka. Pri Prušnikovih sta bila doma tudi lov in lepa slovenska pesem, za katero sta ga navdušila stric in oče, ki sta bila oba godbenika in strastna lovca.

Kmalu je Karel postal član KP Avstrije in se zavestno vključil v boj za pravičnejšo družbo, v kateri ne bo nacionalnega zapostavljanja. Gestapovci so ga zaradi njegove

protifašistične dejavnosti hoteli aretirati, vendar jim je spretno ušel in se pridružil partizanom. Ta dogodek je bil pomembna prelomnica v njegovem življenju. Partizani so ga krstili za Gašperja. Z zavzetim in požrtvovalnim delom je postal vodilni politični in vojaški organizator vsega protifašističnega boja na Koroškem. Ljudje so ga imeli radi in so mu zaupali, saj je znal tako živo opisati lepšo bodočnost koroških Slovencev po vojni.

Bil je borec 1. koroške čete pod Peco, ki je kasneje prešla v bataljon. Srečeval se je z vodilnimi osebnostmi našega osvobodilnega boja, med drugimi s Francem Leskoškom-Luko, Borisom Kidričem-Tomažem in z drugimi. On in tovariši so ogromno pripomogli k osvoboditvi Koroške. Njihova kri pa je bila prelita zaman in zemlja, ki so jo osvobajali z ljubeznijo in s srcem slovenskega naroda, je spet prišla v roke Avstrijcem. Karel Prušnik-Gašper se je že v plebiscitu odločil za Jugoslavijo in je upal, da bo vsaj po koncu vojne lahko živel v domovini... in zdaj se s solzami v očeh odhaja s Koroške, v kateri je pustil delček svoje- ga srca.

Leta 1967 se je na Dunaju srečal s Titom in tega dogodka se je spominjal z najlepši-

mi mislimi. Ostal je aktiven do konca življenja. Zadnje dni pred smrtjo je ležal na Kliničnem centru v Ljubljani, v bolniški sobi blizu tiste, v kateri je bojeval Tito zadnjo bitko svojega življenja.

Karel Prušnik-Gašper je bil zares velik mož. Bil je preudaren in odločen, zdrav, klen in trden mož skromnega, a ponosnega značaja, srčno dober in kulturnen mož, poštenjak in vzoren tovariš. Bil je hraber borec, junak koroškega partizanstva, plodovit politični delavec, ki se je upal pogledati resnici v oči, pa četudi je bilo treba zanjo trpeti.

Knjigo Gamsi na plazu je napisal v jetnišnici Karlu, ker ga je angleško okupacijsko sodišče obsodilo na 12 mesecev zapora zaradi govora ob odkritju spomenika 85 partizanskim borcem v Št. Rupertu pri Velikovcu.

Zdaj pa še na kratko o našem tekmovalju, ki je bilo pravzaprav temeljit pogovor o knjigi Karla Prušnika-Gašperja. Enajst tekmovalcev se nas je pod vodstvom Hribernikove srečevalo vsak petek pred prvo šolsko uro. Vsak teden smo predelali polovico poglavja. Knjigo smo prebirali z zanimanjem in po teh tednih lahko rečemo, da smo bogatejši za podrobno spoznanje o hudem boju koroških partizanov na lepem delčku izgubljene zemlje – Koroške.

SIMONA in KARLA BERTALANIČ
Krožek za ohranjanje tradicij
NOB
OŠ Tone Čufar Jesenice

Bosanček Živko

Živko je bil eden izmed mnogih bosenskih sirot brez staršev, ki so v prvem povojnem letu prišli k nam v Slovenijo. V rejo ga je vzela dobra starejša vdova iz Dol pri Pristavi, ki je prikupnega Živka imela zelo rada. Začetne jezikovne težave niso bile hude. Navadil se je vaškega narečja, med katerega je posebno v začetku mešal več, potem pa vedno manj materinščine. Seveda je imel tudi težave pri pouku; kar se je naučil v začetnih razredih v Bosni, je skoraj v celoti pozabil, saj od leta 1943 naprej ni znotraj videl nobene šole.

Živko je v razmeroma kratkem času s svojo pridnostjo dopolnil vse vrzeli v šolskem znanju, ki tudi pri naših slovenskih šolarjih ni bilo na višku, saj so hodili v okupatorjevo šolo, v kateri so v glavnem le peli in telovadili. Med sošolci se je Živko dobro znašel, imeli so ga radi in so prav

iskali njegovo družbo. Večina dečkov se je bala njegovih pesti, zato so se mu podredili – Živko pa ni hotel kloniti. Tonček je Živka nešteto krat izzival, vendar je ta vselej ohranil mirno kri.

Nekega dne, ko sem po odmoru prišel v razred, prijoče k meni Tonček s krvavim nosom, ves razmršen in potoži: »Vidite, kakšen sem? Živko me je po nedolžnem premlatil!« Ne da bi poklical Živka, je sam prišel k meni in rekel: »Tovariš učitelj, vi veste, da se jaz doslej v razredu še nisem nikdar tepel, Tonček pa me je nenehno dražil in izzival, tako da sem moral obračunati z njim, da bom imel mir!« Vsi učenci v razredu so se potegnili za Živka in izpovedali, da je krivec Tonček.

Živka sem potrepljal po ramenih in mu dal prav, Tončku pa povedal: »Kar si iskal, to si našel!«

Ernest Rečnik

Ljudje med vojno

Vsak dan lahko poslušamo po radiu in televiziji o surovih razmerah v tujih državah. Bojujejo se za svobodo, da bi lahko živeli v miru tako kot mi. Vsak dan padajo nove žrtve, včasih tudi nedolžni ljudje, ki ne vedo, zakaj streljajo vojaki. Vedo le, da umirajo od lakote in trpijo. Le sanjajo lahko o svobodi, ki je še dolgo ne bodo imeli, saj se kar naprej pretepajo in se bahajo, koliko zmorejo uničiti.

Tudi pri nas je bilo pred desetletji tako in ne želim si,

da bi se to ponovilo, čeprav jaz nisem trpela in se mučila za svobodo. Bojevali so se naši dedki, strici, z eno besedo lahko povem – naši bratje. Da, res, vsako minuto jih je bilo strah in mučili so se z mislimi, kdaj jih bo zopet napadel sovražnik. Borcem so sežigali domove, odpeljali žene, otroke, vendar niso obupali. Bojevali so se zato, da bi zopet osvobodili svojo zemljo. Mladina je raznašala letake, obveščala partizane o Nemcih. Kmetje so jim pri našli obleko, obutev in hra-

no. Vendar vedno niso imeli dovolj hrane in tople obleke, ampak so morali stradati ter se bojevati za vse to.

Omica mi je govorila, da v naši okolici ni bilo veliko bojev, ampak moške so morali delati za Nemce ter jih ubogati. Tod so hodili tudi partizani in dedek jih je včasih vodil do kakšnega drugega kraja, saj niso poznali vseh poti. Tudi hrano so jim dali in piti, toda veliko jim niso mogli dati, saj tudi sami niso imeli dovolj, in devet lačnih ust je bilo pri hiši. Najbolj pa so se bali letal, ki so se tako nenadoma pokazala na belem nebu. Bombardirala so največ Maribor, vendar so se

bali tudi tukaj. Res, veliko so morali trpeti, zato pa lahko sedaj živimo v miru in ne mislimo samo na trenutek, kdaj bo prišel sovražnik in nas pobijal. Da, je še enkrat pokimala z glavo omica in pri tekle so ji solze. Tudi meni je bilo težko pri srcu. Raje sem odšla in se ji zahvalila za pogovor.

Večkrat mi omica reče, da le ne bi prišlo do vojne, saj si želi, da bi mi, njeni vnuki imeli lepše življenje, kot so ga imeli oni. Tudi jaz si to zelo močno želim in želim tudi, da bi se umiril ves svet in bi vsi živeli svobodno.

SUZANA LEŠNIK, 8. a
OŠ Kerenčičevih PESNICA

Pripovedoval nam je tovariš Mavrič

Tovariš Mavrič je šel v partizane 1942. leta. Tam so imeli bolničarko. Nemci so jo v gozdu ranili in ni mogla naprej. Tako so jo ulovili. Odpeljali so jo v bolnišnico, da bi ji lahko kasneje sodili. Partizani so poslali fantka v bolnišnico pogledat, kje leži ranjena partizanka. Nekega dne so šli potem partizani v to bolnišnico. Dvanajst jih je bilo. Nekaj jih je stražilo pred vrati, če bi prišel mimo Nemec. Bolničarka ni mogla iti z njimi, ker je bila zelo ranjena. Pustili so jo in žalostni odšli.

Nemci so zaslužili, da se nekaj dogaja in so zaprli glavna vrata, tako da partizani niso mogli zbežati. Ker pa so bila glavna vrata narejena iz železnih palic, so jih lahko preplezali. Eden od partizanov je imel plašč in se je z njim zapletel na koničasto palico ter tam obvisel. Tovariš Mavrič ga je potegnil, mu strgal plašč in sta skupaj ušla.

ANDREJ ROJC

3. a
O. S. Janko Premrl-Vojko
Koper

Domovina

domovina je naša sreča in mati,
domovi in čelje in naša šola,
domovina je tam, kjer živimo,
domovina je naš dom in vrti
in vsledugo je naša domovina;
domovina je naša sestra in mati.

Violeta Lazarevka

Želje

Mir, svoboda naj zavlada,
da bo vsem ljudem lepo,
da bi v miru vsi živeli
kakor sonce in nebo.

Mir, svoboda naj zavlada,
da bo vsem ljudem lepo,
naj nas smeh in radost spremlja,
vsepovsod, vsepovsod...

NATAŠA in ADRIJANA
COŠ Narodni heroj
Ivan Bizjak Otlica

Pozabljena roža

Mamica je v jeseni pospravila rože v klet. Na eno pa je pozabila. Pravzaprav je mislila, da jo bo odnesla poznaže. Zgodilo se je, da jo je pozabila. Rože ni bilo na oknu, ko sem šla ponjo. Ležala je na tleh in je bila malo omrznjena. Nežno sem jo očistila, jo odnesla v svojo sobo. Vsak dan sem jo pregledala, če že kaže znake življenja. Nič, dolgo nič. Zalivala sem jo in zalivala. Nekega dne pa sem zagledala, da je pognala droban listič. Živi, hura, živi. Bila sem vesela in ponosna, da mi je uspelo drobno cvetico ohraniti pri življenju!

Oh, počitnice!

Oh, počitnice, kako vas težko čakam! Hitro pridite! Preden pa bodo počitnice tu, bo treba še napisati nekaj kontrolnih, se naučiti še kakšno pesmico, rešiti še marsikatero nalogo. Potem bomo dobili vsak svoje plačilo v obliki ocen. Mislim, da v razredu ne bo preveč slabih ocen. Za počitnice pa si želim snega snega... Želela bi, da bi me obiskali Katarina in Anisa. Obe sem spoznala na dopisniškem srečanju. Rada bi, da bi z dopisniki spet šli na izlet. Pogovarjamo se, da bi se peljali z vlakom v Laško. V počitnicah pa ne bomo čisto mirovali. Ze nekaj let se naša pionirska organizacija trudi, da bi med počitnicami privabili v šolo otroke. Vsako sredo prodajamo Večer. Med počitnicami bi šle dragocene točke v izgubo, zato bo sredo odprt dan za vse otroke, ki bodo želeli priti k dopisniškemu krožku ali na sankanje. Dopisniki se bomo med počitnicami sprehajali oziroma prišli v šolo, da se naučimo še kaj za življenje.

MAJA OLUP
3. r. Stranice

KRAMLJANJE KRAMLJANJE KRAM

Kako preživeti prosti čas?

Ni vse koristno, kar se na videz prijetnega ponuja. Prosti čas je lepa stvar, če ga izkoristimo za stvari, ki poleg tega, da nam ponujajo sprostitve, tudi drugače koristijo. To velja za proste urice po šoli in enako velja tudi za počitnice.

Že zadnjič smo zapisali, da bo marsikdo letos preživel počitnice bolj skromno, zaradi stabilizacijske napolnjenosti denarnic svojih staršev. To pa še ne pomeni, da bi jih morali preživeti hkrati nezanimivo, revno po vsebini. Ponekod so o šolskih počitnicah bolj kot prejšnja leta premišljali tisti, ki jim je koristna sprosti-

tev mladine posebna skrb, drugod pa je te skrbi še vedno premalo. V Kranju na primer, je Občinska zveza društev prijateljev mladine v okviru svojega letnega programa dela izdala poseben bilten, v katerem je zbrala informacije in podatke o možnostih za preživljanje prijetnih uric v Kranju. Tako so znani podatki o najrazličnejših akcijah in prireditvah po krajevnih skupnostih, hkrati pa tudi po dejavnostih. Nanizani so programi filmov, ki jih bodo vrteli v kinodvoranah v tem času, seznam gledaliških predstav za mladino, na likovnem področju bo organizirana likovna šola, ki bo približala mladim likovno umetnost. Potem so tu

še lutkovne predstave, dejavnosti v Pionirski knjižnici, programi zimovanj taborniške organizacije in celo gasilci so namenili en dan mladini, da si bo lahko ogledala kranjski gasilski dom, gasilska orodja, uporabo gasilskega vozila in za konec še film s področja gasilskih dejavnosti. V krajevnih skupnostih se bodo vrstili šahovski, namiznoteniški in drugi športni turnirji, smučarski teki, video-disci, večeri jazza... Prijetno s koristnim in zdravim z lepim, lahko rečemo. Da bi bilo le vsaj podobno po vseh krajih Slovenije!

KRAMLJANJE KRAMLJANJE KRAM

Pripoved o sodelovanju pionirjev v NOB

»Žabarji« v boju za svobodo

Zanimivo pri tem je to, da sabotaže niso uspevale vse dotlej, dokler niso pionirji spoznali, da okrogli žebli, ki so jih uporabljali za krtačo, ne povzročajo takojšnjega izpusta zraka. Potem so vse žeblice prekalili v stirioglati obliko, ki je bila bolj zanesljiva. Skodo so okupatorju povzročali na vsakem koraku. Časa so imeli namreč dovolj, saj pouka v šoli ni bilo.

V obeh zimah do konca vojne je bila pomembna naloga solkanskim pionirjem tudi zbiranje sredstev za nakup sanitetnega materiala oblačil in sredstev za osebno higieno. Denar so dobivali z zbiranjem in prodajo drv in božičnih smrečic. Nabirali in pripravljeni so zdravnika zelišča, čaje in podobno. Zaradi konspirativnosti materiala niso nikoli kupovali sami, ampak so denar oddajali aktivistom OF, pionirkam ali mladinski organizaciji. Med rednimi odjemalci zbranega kuriva so bile predvsem zavedne družine v Gorici kot Mermoljevi, Korenovi itd.

Posebno poglavje delovanja pionirske skupine je bilo sabotiranje nemške organizacije »TOT«, ki je okrog Solkana gradila zaklonska. Izmikali so jim razstrelivo in večkrat tudi na svojo pest razstrelili bun-

kerje. Pogosto so jim onesposabljali lopate in krampe, včasih pa tudi kompresorje. Nekajkrat so našagali tudi lestve, po katerih so se »todovci« spuščali v svoja podzemna delovišča. Pri teh akcijah je bilo izmaknjeno veliko razstreliva – vžigalnih kopic in vrvic. Vse je odšlo v enote 9. korpusa. Hkrati s tem so pionirji dobili tudi pomembne zadolžitve pri nočnem straženju na raznih krajih Solkana, da bi zavarovali aktiviste in partizane, ki so prihajali v kraj, po večje količine zbranega materiala. Pionirji so bili na teh stražah oboroženi. Večkrat so jih določili za spremljevalce teh preskrbovalnih konvojev vse do Ravnice. Najprej sta šla pred kolono po dva neoborožena pionirja, v primerni razdalji sta jima sledila dva oborožena in šele njim je sledil natovorjen voz.

Poletje 1944 je pionirski sabotažni skupini prineslo eno od tveganih akcij. Med kopanjem v Soči so nekemu italijanskemu kapetanu, ki je delal pod nemškim poveljstvom, izmaknili pištolo in jo oddali sabotažni skupini. Kmalu so okupatorji ujeli brata Abramoviča ter pri enem od njih našli omenjeno pištolo. Bila je gravirana z imenom oficirja in seveda so jo zasliševalci

spoznali. Ujetnika so zaradi tega še huje mučili in pretepali. Kljub temu nista ničesar izdala, za kazen pa sta šla v koncentracijsko taborišče. Zaradi sodelovanja v tej akciji pa je bil v skupino sprejet Ivan Abramčič.

Nekako v istem času je skupina našla pod današnjim Kekcem strojnico in jo v snopu vej nesla proti Solkanu. Stražar v šoli je že hotel streljati po njih, toda zadnji hip mu je to preprečila Amalijsa Bitežnik, ki je najbrž vedela, za kaj gre in verjetno tudi za koga. Večkrat so pionirji zaplenili orožje, včasih jih je premagala radovednost in so ga tudi preizkusili. Nekoč so pri tem celo nekoga ranili, vendar ne hudo. Poleti so na primer izmaknili že drugo strojnico, jo skрили v deteljišče in o oddali tovarišu Edvardu. Isto poletje so od aktivistov OF dobili tudi nalogo, da začnejo zbirati tehnični material. Odpravili so se v zastraženo frnažo, nabrali nekaj elektromotorjev ter transmissijskih jermenov (te so borci uporabljali za podplate pri čevljih) in z vsem tem skušali neopazeno oditi. Imeli so smolo, in opazil jih je stražar. Nekdo od pionirjev je aktiviral ročno bombo. To je stražarja tako zmedlo, da je začel streljati šele, ko so bili pionirji na varnem.

Kmalu je še nekdo streljal za njimi. Opazili so namreč, da so vojaki odšli iz solkanske šole. Tam pa je bilo polno streliva. Hoteli so ga dobiti čimveč in splazili so se v prostore. Toda stražarja sta ju opazila in začela sta streljati. K sreči ni bil nihče ra-

njen, žal pa tudi plena ni bilo. Nekaj dni kasneje so iz bunkerja ob šoli pionirji odnesli težko strojnico in daljnogled. Strojnico so pustili v bližnjem deteljišču in je kasneje niso več našli. Le daljnogled so lahko oddali tovarišu Edvardu.

Pionirji so v tem času delovali tudi pri prenašanju pošte na Ravnico. Podpeč in Trnovo. Predvsem takrat ko so bile iz raznih virovov pretrgane redne kurirske zveze. Včasih so se tudi sami močno potrudili, da so dobili kak dokument. Tako so na primer dobili natančen načrt železniške postaje v Gorici, ki so jih kasneje naše enote poslane zaveznikom, da so bombardirali postajo.

Po zavezniškem bombnem napadu na železniško postajo in skladišče streliva na današnjem prostoru Gostola in na prostorih stranskih obratov SGP je organizacija izpod ruševin nabrala ogromne količine raznega eksplozivnega materiala – dinamita in trofila in vse srečno oddala tovarišema Edvardu in Figeljnu.

Septembra 1944 so dva pionirja-kurirja ujeli kozaki. Kljub hudim grožnjam nista ničesar izdala.

Med najbolj zapletenimi akcijami tega leta je bila kraja konj kozakom. Tem enotam so najprej skušali konje zastrupiti z oleandrovimi listi, ki pa jih konji niso marali jesti.

(se bo nadaljevalo)

Pogovarjali smo se z udeležencem pohoda 14. divizije na Štajersko

Prijetno je delati z mladimi

Letos 14. marca bo Jože Zbašnik, rezervni podpolkovnik, proslavil 60-letnico življenja. K temu jubileju se bo letos pridružila še 40-letnica sprejema v zvezo komunistov. Kot borec 2. SNOUB Ljubo Šercer se je leta 1944 udeležil pohoda 14. divizije na Štajersko. Izhaja iz siromašne bajtarske družine, kjer je že kot otrok spoznaval vse krivice v takratni družbi. Od borca je napredoval prek puškomitraljeza, vodnika kurirjev do drugih vidnih vojaških funkcij v JLA. Do leta 1975 je bil v JLA, od leta 1975 - 1979 pa v Teritorialni obrambi v vzhodnoštajerski pokrajini. Danes je upokojen in predava predmet SLO in DS na Pedagoški akademiji.

Kdaj ste krenili na dolgo pot proti Štajerski?

»2. SNOUB Ljubo Šercer je skupaj s Tomšičevo in Bračičevo brigado krenila 6. aprila 1944 na svojo dolgo pot iz Suhorja v Beli krajini. Spominjam se, da smo prvič počivali v Sveti Ani Vivodini na hrvaški strani.«

Kako so vas sprejeli domačini?

»Domačini na hrvaški strani so nas prisrčno sprejeli in nas razmestili po hišah. Zvečer je bilo veliko ljudi na partizanskem mitingu, ki so ga pripravile kulturniške skupine partizanskih enot. Prihodnje dni smo nadaljevali pot proti Jastrebarskemu in prekoračili železniško progo Zagreb-Karlovac na poti proti Pisarevini.«

Kje ste doživeli prvi boj?

»Prvič smo se bojevali za prehod prek železniške proge, ki so jo ustaši utrdili z bunkerji in tudi sicer dobro zavarovali. To je bilo blizu vasi Kupinac v občini Kraljevac. Tega preboja ne bom nikoli pozabil, ker je tukaj padel komandant Šercerjeve brigade Franc Rihard-Jaka. Tudi moj bratranec Ivan

Krže, diplomirani pravnik, iz mojega rojstnega kraja Dolenje vasi pri Ribnici, je tukaj izgubil življenje. Oba je ubila mina, ki je priletela med borce na čelu kolone po že končanem preboju 11. januarja 1944. Prebijali smo se vso noč.«

Kdaj sta bili najbolj žalostni v NOB?

»Na pohodu sem bil najbolj žalosten zaradi smrti komandanta in bratranca. Bil sem tudi pri njunem pokopu na krajevnem pokopališču v vasi Kupinac. Osebnost bratranca (prstan, slike, uro) sem po osvoboditvi izročil njegovi ženi Dani Krže, ki še danes živi v Ribnici.«

Ali ste poprej kaj vedeli o tem pohodu?

»Borci nismo ničesar vedeli o tem pohodu. Vse priprave so bile skrivne. Pred pohodom smo imeli intenzivne politične in vojaške strokovne priprave. Dobili smo tudi novo orožje, ki je bilo odvzeto v boju Nemcem. Hkrati smo oddali tudi italijansko orožje. Namesto italijanskega avtomata sem dobil nemško puško in sto kosov streliva. To je bila na-

črtna in pametna poteza vodstva, ki je vedelo, da na pohodu ne bomo nikjer prišli do italijanskega streliva. Vse so nas temeljito pregledali. Vse ranjene in bolne borce

Jože Zbašnik

so izločili. Prav posebej so v vseh enotah razvijali kulturno dejavnost, saj je vsaka enota imela svojo zastavo in harmonikarja. Kasneje smo ugotovili, da je šlo za temeljite priprave na partizanske mitinge med pohodom. Pot nas je vodila naprej do Ivančigrada, kjer smo se na splavih prepeljali čez Savo. Skoraj v neposredni bližini Zagreba je prišlo čez reko 1200 borcev, 180 konj, orožje

in druga oprema.«

Kaj je naredilo na vas največji vtis pri tem prehodu?

»Vsekakor brezhibna organizacija. Po drugi strani pa nikoli ne bom pozabil domačinov, ki so nam pred prehodom pripeljali meso, sir, salame, kruh in druge dobrote. Šercerjeva brigada je nadaljevala pot in prišla v osvobojeno Čazmo, kjer so bile še vidne ruševine ustaške postojanke. Tukaj so hrvaški partizani pripravili miting. Razmestili so nas po hišah, kjer so nas zelo lepo sprejeli. Tudi za prehrano so poskrbeli domačini. Ob našem slovesu v Čazmi je igrala tudi domača godba. Bilo je zelo slovesno in prisrčno. Po nekaj dneh pohoda smo prišli v vas Pregrada, kjer so spet izločili bolne in ranjene borce. Šele tukaj v Pregradi sem izvedel, da gremo na Štajersko. Vremenske razmere so bile ugodne.«

Kaj je bilo značilno za pohod?

»Ko smo prišli do Sotle pri Sedlarjevem v noči s 6. na 7. februar, se je vreme bliskovito spremenilo. Začela se je zima s sneženjem in nizkimi temperaturami. Sneg in mraz sta nas spremljala od Sotle do Graške gore.«

Kako je potekal drugi del pohoda na Štajersko?

»Bila je huda in naporna pot v mrazu, snežnih metežih in v stalnih bojih z Nemci. Sneg je bil včasih še hušji sovražnik. Na pohodu smo izgubili veliko borcev, živali in razne opreme. Zelo hudi boji so bili tudi za preboj v Gračniški dolini pri Rimskih Toplicah, ko smo se približali prek ceste na Svetino nad Celjem. V Rimskih Toplicah so Nemci vodili pred seboj osnovnošolce, da ne bi streljali. V Gračniški dolini je padel tudi komandant 1. bataljona Šercerjeve brigade Ilija Badovinac.«

Kam je vodila nadaljnja pot?

»Iz Svetine smo se spustili proti Storam in smo dopoldne pri železniški Store korakič čez most prek Voglajne. Divizija je nadaljevala pot in prekoračila cesto Celje-Grobelno proti Dramljam. Ta kraj smo zavzeli in razorožili Nemce in verjame. Dobili smo novo, vojaško opremo. Oskrbeli smo se tudi s hrano in se proti večeru umaknili proti Slemenu in Konjiški gori. Na Paškem Kozjaku so bili hudi boji, prav tako tudi na Graški gori, ki si je resnično zaslužila ime »Gora jurišev«. Na Paškem Kozjaku je padel tudi moj sosed Jakob Rus. Na Graški gori je padel komandant bataljona Šercerjeve brigade Lado Mav-

sar-Ronko. Na pohodu je padlo sedem mojih sovaščanov iz Dolenje vasi in sosednjih vasi v Ribniški dolini. O njihovi smrti sem po kurirskih zvezah obvestil moje starše, le-ti pa so o tem obvestili svojce padlih.«

Kakšne izkušnje ste si pridobili kot predavatelj SLO?

»Na Pedagoški akademiji predavam študentom predmet splošne ljudske obrambe in družbene samozaščite v SFRJ. Zelo sem zadovoljen s študenti, ki se zanimajo za predmet in redno obiskujejo predavanja in opravljajo izpite. Njihovo znanje je solidno, saj so njihove povprečne ocene prav dobre. Za ta predmet kažejo posebno razumevanje tudi odgovorni na univerzi in na pedagoški akademiji.«

Kako gledate na sedanjí gospodarski položaj pri nas?

»Položaj se je v zadnjem času zaostрил. Na to vplivajo naše notranje razmere in zunanje politične dogajanja. Borci se morajo zato še bolj vključevati v delo samoupravnih organov, družbenopolitičnih organizacij in v delegatski sistem. S svojim zgledom, predlogi in celotno aktivnostjo morajo pomagati pri urejanju problemov. Vplivati moramo tudi na to, da bodo mladi ljudje, ki jim popolnoma zaupamo, prevzeli čimprej odgovorne dolžnosti v naši družbi in bodo zavzeto, odgovorno, pošteno in dosledno uresničevali zastavljene naloge. Rešitev vidim samo v nadaljnjem razvoju samoupravljanja, v krepitvi bratstva in enotnosti med jugoslovanskimi narodi in narodnostmi in v upoštevanju vseh izkušenj iz NOB in povojne socialistične graditve. Prijetno je delati z mladimi ljudmi. Ne smemo pozabiti, da je bila večina udeležencev pohoda 14. divizije zelo mladih. Vsi so opravili svoje naloge za osvoboditev domovine, mnogi med njimi pa so za svoje ideale darovali tudi mlada življenja. Mislim, da se moramo pri našem nadaljnjem razvoju naslanjati na svoje sile in zaupati mladim. Še bolj kot doslej moramo krepiti SLO in DS ter storiti še več za nadaljnje podružbljanje te dejavnosti. V naših medsebojnih odnosih moramo razvijati tudi nekatere vrline, ki so krasile borce med NOB: gre za tovaristvo, odgovornost, doslednost pri uresničevanju postavljenih nalog, za skromnost, za pogum in druge lastnosti, ki jih prav v sedanjem političnem trenutku še kako potrebujemo.«

Marjan Kos

AFORIZMA

★ Na kratko

Iz zapisnika delavske kontrole: prišli - videli - omagali!

★ Hm, hm

Čudni časi: zdaj perejo glave - frazerji!

Petelin

efes

tv-15 naš TOVARIS

TV-15 je oznaka za kurirsko postajo, ki je bila najdlje v vasi Občice v dolini med Dolenjskimi Toplicami in Semičem

Za razvijanje vrednot narodnoosvobodilnega boja in revolucije je TV-15 prejel nagrado vstaje slovenskega naroda za leto 1978 - Glavni urednik: ZVONE KRŽIŠNIK; Odgovorni urednik: TONE URBAS; Novinarji - uredniki: ŽIVA DROLE - TV-15 za mladino: BOJAN KUNTARIČ - notranja politika; MILENKO STRAŠEK - reportaža; BOJANA ŽOKALJ-JESIŠ - naša organizacija; Lektorica-redaktorica: KATJA HVALA; Tehnični urednik: DRAGO SETNIČAR; Tajnica uredništva: MARA OKORN; Vodja uprave: MILAN SENČAR; Telefon uredništva: 327-780; Telefon uprave: 317-049 - Uprava in naročniški oddelki: Moše Pijade 24. p. p. 598, 61001 Ljubljana - Letna naročnina 500 din, posamezna številka v prosti prodaji 10 din - Tekoči račun: Založba Borec p. o. Ljubljana 50101-603-45772 - TV-15 izhaja vsak teden, izdaja ga Založba Borec, Ljubljana, Miklošičeva 28 - Rokopisov in fotografij ne vračamo - Po mnenju sekretariata za informacije IS SR Slovenije štev. 42/I-72 od 12. 4. 1974 se za TV-15 ne plačujejo temeljnega davka od prometa proizvodov - Korektore in tisk: ČGP Delo, Ljubljana, Titova 35

Borci in stabilizacija

Včasih je beseda nekaj veljala

V Mežiški dolini poznajo Franca Faleta stari in mladi. Poznajo ga kot partizana, gospodarstvenika in ne nazadnje kot nekdanjega direktorja Železarne Ravne. Čeprav je že dobro leto upokojen, je še vedno zelo zaposlen, in težko ga je dobiti doma. Njegove izkušnje in znanje so še vedno koristne za železarno kot druge koroške delovne organizacije. Tako je še vedno v središču dogajanja in dobro pozna naše gospodarske razmere.

Zadnja leta se večina pogovorov začne in konča z gospodarskimi razmerami pri nas in kaj narediti, da bi končno uresničili stabilizacijo?

»Na žalost o stabilizaciji vse preveč pišemo in govorimo, premalo pa delamo na tem področju. Zavedati se moramo, da samo boljše delo, večja delovna in tehnološka disciplina ter ustrezna stimulacija vodijo iz gospodarskih zagat. Pri nas radi pozabljamo na izrek: Dobro delo - dobro plačilo. Dobro življenje v minulih letih nas je vse skupaj pokvarilo, in to pa tudi vrsta ustanov zavirajo dobro delo. Vsi smo obsedeni s sestanki, ki so odločno predolgi. Tudi gradiva za njih so preobširna. Vsi skupaj se utapljamo v gorah papirja. Včasih nisimo pisali za vsako stvar sporazumov, ampak se je verjelo na besedo. Ta pa je seveda tudi nekaj pomenila. Naša družba je odpravila kapitalistično moralo, hkrati pa ni ustvarila socialistične.«

Kako to mislite? »Star način vodenja v delovnih organizacijah se ni obnesel. Novega, prepričevalnega, pa še nismo dovolj razvili in se ni dovolj vcepil v zavest delovnim ljudem. Pogrešam predvsem spoznanje, da moramo zavestno opravljati svoje dolžnosti, pa naj bo to za strojem v tovarni ali pa na raznih sestankih.«

»Na gospodarska gibanja imamo borci samo posreden vpliv,« meni Franc Fale

pokazala kot učinkovito sredstvo proti nezaposlenosti. Mislim, da bi tudi pri nas lahko tako rešili ta problem.«

Ali se vam ne zdi, da nekoliko pretirano silimo delovne organizacije v izvoz? »Moj predhodnik v Žele-

zarni Gregor Klančnik mi je vedno govoril, da je izvoz nujen. Z njim delovna organizacija ohranja kondicijo in vidi, s kakšnimi cenami se lahko pojavi na tujih trgih. Sam sem se vedno zavzemal za izvoz, čeprav so se mi nekateri smejali. Vedeti namreč moramo, da mora uvoznik tudi izvažati, vendar ne za vsako ceno in ne zaradi tega tako rekoč ropati domačega potrošnika. Pri izvozu je pomemben čisti devizni učinek. Ta naj bi bil merilo uspešnosti, tega pa se zdaj mnogi izogibajo.«

Veliko imamo tudi dolgov v tujini...?

»Večina nas ne more razumeti, zakaj se je Jugoslavija v nekaj letih tako zadolžila. Sprašujemo se, kje je zdaj ta denar? Vsi pa se strinjamo, da mora vsak vrniti svoje dolge in plačati tudi tečajne razlike.«

Kaj pa mislite o redukcijah električnega toka konec lanskega leta?

»Ne jemljem jih preveč resno, so nam pa v velik poduk. Zavedati se moramo, da ni vsega kriva narava. Vse to je posledica miselnosti, da bo že nekdo drug skrbel za energetske razvoj. V našem elektrosistemu je anarhija, in ne bi smeli dovoliti drobljenja na manjše delo. Naftna kriza je pokazala, da imamo tudi doma energetske vire.«

Ali bomo izplavali iz sedanjih zagat?

»V naši zgodovini smo bili še v hušjih zagatah, pa smo jih uspešno rešili. Ta recesija ni samo pri nas, ampak je svetovni pojav, nekatera znamenja pa kažejo na boljše. Zato sem tudi glede gospodarskega položaja v Jugoslaviji optimist.«

Bojan Kuntarič